

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

73118

**ALKOL BAĞIMLILARININ, SOSYO-KÜLTÜREL
ÖZELLİKLERİ VE DİNİ ALGILAMA BİÇİMLERİ
(AMATEM Örneği)**

73118

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Yusuf ARSLAN**

**Enstitü Ana Bilim Dalı : SOSYOLOJİ
Enstitü Bilim Dalı : GENEL SOSYOLOJİ
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr.Rahmi KARAKUŞ**

HAZİRAN, 1998

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ALKOL BAĞIMLILARININ, SOSYO-KÜLTÜREL
ÖZELLİKLERİ VE DİNİ ALGILAMA BİÇİMLERİ
(AMATEM Örneği)

73118

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Yusuf ARSLAN

Enstitü Ana Bilim Dalı : SOSYOLOJİ

Enstitü Bilim Dalı : GENEL SOSYOLOJİ

Bu tez .. / .. / 1998 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

DOÇ.DR. HACI DURAN

Jüri Başkanı

DOÇ.DR. ALI RIZA ABAY

Jüri Üyesi

YRD.DOÇ.DR. DİNİMİ KARAYUŞ

Jüri Üyesi

ÖNSÖZ

Alkol ve türevleri insanlık tarihi kadar eskidir. Alkol, tarih boyunca daima problem olmuştur ve bugün de aynı problem devam etmektedir. Son yıllarda gündemden hiç düşmeyen, her platformda kendinden bahsedilen, toplumda onulmaz yaralar açan alkol, 20-30 yıldır “patlama” diyebileceğimiz kadar artış göstermiştir.

Alkol tüketimi, ülkemizde Cumhuriyetten buyana hızla artış göstermiştir. Artışla beraber sebep olduğu biyo-psikososyal problemler de had safhaya ulaşmıştır. Batılılaşma süreciyle birlikte alkol, ülkemizde genel kabul görmeye başlamış, hatta devlet tarafından bizzat üretimi yapılmış ve daha fazla üretim için de adeta teşvik edilmiştir.

Toplum bilimciler, psikologlar, din bilginleri ve aklı-selim insanların karşı gelmelerine rağmen alkol tüketim hızı artmaktadır. Özellikle alkole başlama yaşının aşağı inmesi Türk toplumunu tehdit etmektedir. Alkol ile mücadelede herhangi bir netice elde edilememektedir. Bu açıdan bu çalışmada “Türkiye gibi Müslüman bir ülkede, ki İslam alkölü kesinlikle yasaklamıştır, neden alkol artışı olmaktadır? Din alkole mani değil midir? İnsanların dini inançları zayıflamış mıdır? Alkolün dini hayat üzerindeki etkisi nedir ? Alkol bağımlılarının dini algılama biçimleri nasıldır? “ gibi sorulara cevap arayacağız. Bu sahada Türkiye ‘ de her hangi bir çalışmanın yapılmamış olması benim için bir dezavantajdır. Ancak bu konuda ilk sayılacak çalışmayı yapmam da benim için onur vericidir.

Bu çalışmada danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Rahmi KARAKUŞ’a, Doç. Dr. Hacı DURAN’a, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi AMATEM Bölümü doktorlarından Uzman Dr. Cem TÜZ’a, bilgisayarda bu çalışmayı yazdıran Sadık KARAARSLAN’a ve bu çalışmada bilgisayar yazımında bana yardımcı olan Rüştüye HACİBEKTAŞOĞLU’na en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yusuf ARSLAN

İstanbul, 1998

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar	vi
TÜRKÇE ÖZET	ix
SUMMARY	x

GİRİŞ	1
-------------	---

1. ALKOL BAĞIMLILIĞI / ALKOL ALIŞKANLIĞI, SOSYAL ETKİLERİ, TARİHSEL DURUMU VE BU KONUDAKİ ARAŞTIRMALARIN ÖNEMİ	2
1.1. Alkol Bağımlılığının Tanımı Özellikleri ve Sosyal Etkileri	2
1.2. Alkolik Maddelerin Yapısı ve Özellikleri	11
1.3. Alkol Bağımlılığı Hakkındaki İnançlar, Tavırlar ve Tutumlar	15
1.4. Alkol Bağımlılığı Araştırmaları ve Bu Araştırmaların Sosyolojik Önemi	28
2. ARAŞTIRMANIN TANITILMASI	31
2.1. Araştırmanın Modeli, Hipotezler	31
2.2. Araştırmanın Değişkenleri	33
2.2.1. Bağımsız Değişkenler	33
2.2.1.1. Hastaların Cinsiyeti.....	34
2.2.1.2. Yaş	35
2.2.1.3. Eğitim	35
2.2.1.4. Çalışma Durumu	36
2.2.1.5. Çalışmamanın Nedeni	37
2.2.1.6. Ne Zamandan Beri Çalışmadığı	38
2.2.1.7. Halen Yapılan İş Veya Meslekler	38
2.2.1.8. Hastaların Medeni Durumları	40
2.2.1.9. Evlilik Şekli	40
2.2.1.10. Ayrı Yaşamamanın Sebepleri	41
2.2.1.11. Boşanmanın Sebepleri	42
2.2.1.12. Aile Tipi	43

2.2.1.13. Evde Yaşayan Kişi Sayısı	43
2.2.1.14. Kardeş Sayısı	44
2.2.1.15. Babanın Eğitimi	45
2.2.1.16. Annenin Eğitimi	46
2.2.1.17. Ailenin Ekonomik Durumuna Katkısı	47
2.2.1.18. Ailede Başka Çalışan Var mı?.....	47
2.2.1.19. Aylık Ortalama Gelir	48
2.2.1.20. Doğum Yeri	49
2.2.1.21 İkamet Yeri	50
2.2.2 Bağımlı Değişkenler	52
2.2.2.1. Dini İnanç ve Tutumlar	52
2.2.2.1.1. “Olgun Bir Hayat Felsefesine Sahip Olabilmek İçin Dini İnançlar Şarttır”.....	53
2.2.2.1.2. “Kuvvetli Dini İnançlar Olmadan da İnsan İyi Bir Hayat Yaşayabilir”.....	53
2.2.2.1.3. Kadere İnanırım	54
2.2.2.1.4. Ahiret İnançlı.....	54
2.2.2.1.5. Hayat ile İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek.....	55
2.2.2.1.6. Din ile Bağlarının Ne Durumda Olduğu.....	56
2.2.2.1.7. Alkolün İbadetlerde Azalmaya Sebep Olup- Olmadığı.....	57
2.2.2.1.8. Alkolden Önce Yapılan Dini İbadetler.....	58
2.2.2.1.9. Bağımlılıktan Sonraki İbadet Durumu	59
2.2.2.1.10. Babanın İbadet Durumu	60
2.2.2.1.11. Aile, Okul ve Sosyal Çevrede Yeterli Din Eğitimin Alınması.....	61
2.2.2.1.12. Din Eğitimi Gördükleri Dini Eğitim Kurumları...61	
2.2.2.1.13. Alkolü Bırakmak İçin Kutsal Bir Mekanda Dua Yapmak.....	62
2.2.2.1.14. Alkolden Kurtulmak İçin Dua ve Yardım Almak.63	
2.2.2.1.15. Alkolün Dindeki Yeri	63

2.2.2.2. Alkol Bağımlılık Düzeyi	64
2.2.2.2.1. Örneklemin Bağımlılık Düzeyi	65
2.2.2.2.2. Alkolü İlk Kez Kimlerle Kullandığı.....	65
2.2.2.2.3. Sürekli Alkol Kullanma Yaşı.....	66
2.2.2.2.4. Alkollü İken İşlenen Suç ve Olaylar.....	66
2.2.2.2.5. Alkol Öncesi İşlenen Suç ve Olaylar.....	67
2.2.2.2.6. Alkole Başlamanın Sebepleri	67
2.2.2.2.7. Hangi Durumda Daha Çok Alkol Aldıkları.....	67
2.2.2.2.8. Ailede Alkol Kullanımı Ve Bağımlılığı.....	68
2.2.2.2.9. Ailede Alkol Bağımlılığı.....	69
2.2.2.2.10. Altı Aydan Fazla Yurt Dışında Kalanlar.....	70
2.2.2.2.11. Alkolden Başka Uyuşturucu Kullanımı	70
2.2.2.2.12. Sigara Kullananlar.....	70
2.2.2.2.13. Sigara Kullanma Yaşı.....	71
2.2.2.2.14. Alkolü Bırakmanın Sebepleri	72
2.3. Araştırmanın Çerçevesi, Örnekleme ve Veri Toplama	72
3. BULGULAR / BAĞIMLILIĞI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	75
3.1. Eğitim İle Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullanıldığı	75
3.2. Eğitim İle Alkole Başlama Sebebi.....	76
3.3. Eğitim Düzeyi İle Alkolün Dışında Uyuşturucu Kullanım Arasındaki İlişki.....	78
3.4. Eğitim Düzeyi İle Din İle Bağları Arasındaki İlişki.....	79
3.5. Eğitim Düzeyi İle Alkolden Sonra Dini İbadetlerde Azalma Olup Olmadığı.....	80
3.6. Eğitim Düzeyi İle Dini Yardım Ve Dua Alma.....	82
3.7. Çalışma İle Alkole İlk Başlama Sebepleri.....	83
3.8. Medeni Durum İle Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı.....	84
3.9. Medeni Durum İle Dini Bağının Tanımı.....	86
3.10. Medeni Durum İle Alkolün Dindeki Yeri.....	87
3.11. Aile Tipi İle Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı.....	89
3.12. Aile Tipi İle Alkolü Bırakmaya Sebep Olan Etmenler.....	90
3.13. Aile Tipi ile Alkolden Sonra Dini İbadetlerde Azalma.....	91
3.14. Aile Tipi İle Alkolü Bırakmak İçin Dua ve Yardım Almak.....	92

3.15. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek İle Uyuşturucu Kullanımı	93
3.16. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek İle Din Bağının Tanımı	94
3.17. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek İle Alkolü Bırakmak İçin Dua ve Yardım Alma.....	96
3.18. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermekle Alkolün Dindeki Yeri.....	97
3.19. Din Bağının Tanımı İle Uyuşturucu Kullanımı.....	99
3.20. Din Bağının Tanımı İle Alkolü Bırakmanın Sebepleri.....	100
3.21. Din Bağının Tanımı İle Alkol Bağımlılığından Sonra İbadetlerde Azalma Olup-Olmadığı.....	101
3.22. Din Bağının Tanımı İle Alkolü Bırakmak İçin Dua Ve Yardım Almak....	102
3.23. Din Bağının Tanımı İle Alkolün Dindeki Yeri.....	104
4. SONUÇ	106
5. KAYNAKLAR	112
5.1. Makaleler	112
5.2. Dergiler	112
5.3. Tezler	112
5.4. Kitaplar	113
6. EKLER	115
7. ÖZGEÇMİŞ	120

TABLolar

Tablo 1.1. Yıllara Göre Türkiye'deki Alkolün Yükselişi	26
Tablo 1.2. Türkiye'de Bira İmalatı	26
Tablo 1.3. Türkiye'de Toplam İçki İmalatı (1939 ve 1996 yıllarında)	27
Tablo 2.1. Örneklem Grubun Cinsiyet Dağılımı	34
Tablo 2.2. Örneklem Grubun Yaş Dağılımı	35
Tablo 2.3. Örneklemin Eğitim Düzeyi	36
Tablo 2.4. Örneklemin Çalışıp-Çalışmadıkları	36
Tablo 2.5. Örneklemin Çalışmama Nedeni Dağılımı	37
Tablo 2.6. Örneklemin Ne Zamandan Beri Çalışıp-Çalışmadığı	38
Tablo 2.7. Örneklem Grubun Halen Yaptığı İş ve Meslekler	39
Tablo 2.8. Örneklemin Medeni Durumu	40
Tablo 2.9. Örneklem Grubunun Evliliklerini Ne Şekilde Yaptıkları	41
Tablo 2.10. Örneklem Grubunun Ayrı Yaşama Sebepleri	41
Tablo 2.11. Örneklem Grubunun Niçin Boşandıkları Görüşlerinin Dağılımı	42
Tablo 2.12. Örneklem Grubunun Aile Tipi Özelliklerinin Dağılımı	43
Tablo 2.13. Örneklem Grubunda Evde Yaşayan Kişi Sayısı	44
Tablo 2.14. Örneklem Grubunun Kardeş Sayısı Dağılımı	45
Tablo 2.15. Örneklem Grubundaki Babanın Eğitim Düzeyi	46
Tablo 2.16. Örneklem Grubundaki Annenin Eğitim Düzeyi	46
Tablo 2.17. Örneklem Grubundaki Hastaların Ailelerin Ekonomik Durumuna Katkısı	47
Tablo 2.18. Örneklem Aile Grubunda Başka Çalışanın Olup-Olmadığı Görüşlerinin Dağılımı	48
Tablo 2.19. Örneklem Grubunun Bir Aylık Ortalama Gelirlerinin Dağılımı	48
Tablo 2.20-a Örneklem Grubunun Bölgelere Göre Doğum Yeri Dağılımı	49
Tablo 2.20-b Örneklem Grubunun Yerleşim Yerlerine Göre Doğum Yerlerinin Dağılımı	50
Tablo 2.21-a Örneklem Grubunun Bölgelere Göre İkamet Yerleri Dağılımı	50
Tablo 2.21-b Örneklem Grubunun Yerleşim Yerlerine Göre İkamet Yerlerinin Dağılımı	51

Tablo 2.21-c Örneklem Grubunun İstanbul'daki Durumlarının Dağılımı	51
Tablo 2.22. Örneklem Grubunun Olgun Bir Hayat Felsefesine Sahip Olmada Dini İnançların Dağılımı	53
Tablo 2.23. Örneklem Grubunun Kuvvetli Dini İnancın İnsan Hayatına Etkisi İle İlgili Görüşlerinin Dağılımı	54
Tablo 2.24. Örneklem Grubunun Kader İnanıcı Görüşlerinin Dağılımı	54
Tablo 2.25. Örneklem Grubunun Ahiret İnanıcı Görüşlerinin Dağılımı	55
Tablo 2.26. Örneklem Grubunun Hayat ile İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Verme Hususundaki Görüşlerinin Dağılımı	56
Tablo 2.27. Örneklem Grubunun Din ile Bağlarının Ne Durumda Olduğunun Dağılımı	57
Tablo 2.28. Örneklem Grubunun Alkolün İbadetlerde Azalmaya Sebep Olup-Olmadığı Görüşlerinin Dağılımı	58
Tablo 2.29. Örneklem Grubunun Alkolden Önce Yaptığı Dini İbadetler	58
Tablo 2.30. Örneklem Grubunun Bağımlılıktan Sonraki İbadet Durumu	59
Tablo 2.31. Örneklem Grubunun Babalarının İbadet Durumu	60
Tablo 2.32. Örneklem Grubunun Annesinin İbadet Durumu	61
Tablo 2.33. Örneklem Grubunun Din Eğitimi Gördükleri Dini Eğitim Kurumları	62
Tablo 2.34. Örneklem Grubunun Alkolü Bırakmak İçin Kutsal Bir Mekanda Dua Etmesi	62
Tablo 2.35. Örneklem Grubunun Dua ve Yardım Aldıkları Şahsiyetler	63
Tablo 2.36. Örneklem Grubuna Göre Alkolün Dindeki Yeri Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı	64
Tablo 2.37. Örneklem Grubunun Alkolü İlk Kez Kimlerle Kullandığı Görüşlerinin Dağılımı	65
Tablo 2.38. Örneklem Grubunun Sürekli Alkol Kullanma Yaşı	66
Tablo 2.39. Örneklem Grubunun Alkollü İken İşlenen Suç ve Olaylar	67
Tablo 2.40. Örneklem Grubunun Daha Çok Alkol Kullandığı Durumlar	68
Tablo 2.41. Ailede Alkol Kullanımı	69
Tablo 2.42. Ailede Alkol Bağımlılığı	70
Tablo 2.43. Örneklem Grubunda Sigara Kullananlar	71
Tablo 2.44. Örneklem Grubunun Sigara Kullanma Yaşı	71
Tablo 2.45. Örneklem Grubunun Alkolü Bırakma Sebebi	72

Tablo 3.1. Eğitim ile Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı	76
Tablo 3.2. Eğitim Düzeyi ile Alkole Başlama Sebebi	77
Tablo 3.3. Eğitim Düzeyi ile Uyuşturucu Kullanımı	78
Tablo 3.4. Eğitim Düzeyi ile Din Bağının Tanımı	80
Tablo 3.5. Eğitim Düzeyi ile Dini İbadetlerde Azalma Olup-Olmadığı	81
Tablo 3.6. Eğitim Düzeyi ile Dinin Yardım ve Dua Alma	83
Tablo 3.7. Çalışma ile Alkole İlk Başlama Sebebi	84
Tablo 3.8. Medeni Durum ile Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı	85
Tablo 3.9. Medeni Durum ile Dini Bağının Tanımı	87
Tablo 3.10. Medeni Durum ile Alkolün Dindeki Yeri	88
Tablo 3.11. Aile Tipi ile Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı	89
Tablo 3.12. Aile Tipi ile Alkolü Bırakmaya Sebep Olan Etmenler	90
Tablo 3.13. Aile Tipi ile Alkolden Sonra Dini İbadetlerde Azalma	91
Tablo 3.14. Aile Tipi ile Alkolü Bırakmak İçin Dini Yardım ve Dua Almak	92
Tablo 3.15. Hayat ile İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek ile Uyuşturucu Kullanımı	94
Tablo 3.16. Hayat ile İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Verme ile Din Bağının Tanımı	95
Tablo 3.17. Hayat ile İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek ile Alkolü Bırakmak İçin Dua ve Yardım Almak	97
Tablo 3.18. Hayat ile İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek ve Alkolün Dindeki Yeri	99
Tablo 3.19. Din Bağının Tanımı ile Uyuşturucu Kullanımı	100
Tablo 3.20. Din Bağının Tanımı ile Alkolü Bırakma Sebebi	101
Tablo 3.21. Din Bağının Tanımı ile Alkol Bağımlılığından Sonra İbadetlerde Azalma Olup-Olmadığı	102
Tablo 3.22. Din Bağının Tanımı ile Alkolü Bırakmak İçin Dua ve Yardım Almak.....	104
Tablo 3.23. Din Bağının Tanımı ile Alkolün Dindeki Yeri	105

ÖZET

Bu çalışmak, alkol bağımlılarının dini algılama biçimleri üzerine yapılan bir alan araştırmasıdır. Kullanılan metod survey metodunun anket tekniğidir. Anket çalışması, İstanbul Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde tedavi gören 100 alkol bağımlısı olan hastaların alkol öncesi ve alkol sonrası ibadet durumlarını tespit etmektir.

Araştırma ana hatlarıyla üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm alkol alışkanlığının sosyal etkileri, tarihsel durumu ve bu konudaki araştırmaların sosyolojik önemi; ikinci bölümde araştırmanın tanıtılması, hipotezleri, değişkenleri, çerçevesi ve veri toplama üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise, araştırmanın bulguları değerlendirilip sonuçlandırılmıştır.

Sonuç olarak, alkol biyo-psikososyal bir hastalıktır. Tarih boyunca böyle olmuştur. Alkol bağımlılığı ile dini yapı arasında ters bir ilişki vardır. Dini hayat yükseldikçe alkolizmde azalma olacaktır. Dini hayatta düşüş olunca da alkolizmde artış olması beklenir. Bu çalışmada, böyle bir netice çıkmıştır. Bu konularla ilgili olarak önerilerde bulunulmuştur.

SUMMARY

This study is a fieldwork concentrated on the perception models of religious behaviours by the addicts of alcohol. The method used here is a questionnaire technique of the survey method. This study aims at to determine the status of the religious performance of o hundred alcoholic patients who are under a care at Bakırköy Hospital of Mental Illnesses, specifically their status before and / or after the use of alcohol.

The survey is mainly consisted of three chapters: The first chapter deals with the social effects of alcohol addiction, its historical background, and the sociological importance of the research on the subject-matter. The second chapter make an emphasis on the introduction, the model and the scape of the study and also on the collection of the required data. In the third chapter, the findings of the study are waluated and classified accorderigly.

As a result: Alcoholism is a bio-pscho-social illness. This is all the same through the course of history. There has been a contradictory relation between the alcoholism and the religious structure. The higher the guality of the religious life is the loucer the possibility of being alcoholic will be. When there is a decrcase in religious behaviours, an increase is expected in alcoholism. Such a conclusion can be derived from this study. Propositions pertaining to the subject matler have been made as well.

GİRİŞ

Alkol bağımlılığı-alışkanlığı toplumların gündeminden düşmeyen konuların başında gelmektedir. Fert ve topluma vermiş olduğu biyo-psiko-sosyal problemler her geçen gün artmaktadır. Kökeni tarihin derinliklerine kadar inen alkol alışkanlığı ve bağımlılığı günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Alkol insanlara yapmış olduğu biyolojik ve psikolojik hastalıklar yanında; kişilerarası ilişkilerin bozulmasında, aile içi problemlerin artmasında, çocuklar üzerinde yapmış olduğu olumsuz etkilere bakıldığında önemli ekonomik kayıplara ve intiharlara, trafik ve iş kazalarına, cinayet ve suçların artışında önemli bir amil durumundadır.

Bu araştırmamızın alkol bağımlıların demografik, sosyo-kültürel yapıları ve dini inanç ve tutumları hakkında tespitlerde bulunarak alkol alışkanlığının sebeplerini ortaya koymaya çalıştık.

Araştırmamızı üç ana bölümde yürüttük. Birinci bölümde alkol alışkanlığının sosyal etkileri, tarihsel durumu ve bu konudaki araştırmaların önemi üzerinde durduk. İkinci bölümde, araştırmanın modeli ve değişkenleri ile bu değişkenlerden elde edilen bulguları değerlendirdik. Üçüncü bölümde ise, alkol bağımlılığını etkileyen faktörleri ve bu faktörlerin bulgularını değerlendirdik.

1. ALKOL BAĞIMLILIĞI / ALKOL ALIŞKANLIĞI, SOSYAL ETKİLERİ, TARİHSEL DURUMU VE BU KONUDAKİ ARAŞTIRMALARIN ÖNEMİ

1.1. Alkol Bağımlılığının Tanımı Özellikleri ve Sosyal Etkileri

Alkol bağımlılığı toplumumuzda her geçen gün bilhassa gençlerimiz üzerinde etkisini artırmaktadır. Özellikle medyanın gündeminden hiç düşmeyen tek konudur alkol. Alkol ve madde bağımlılığının sebep olduğu facialar toplumumuzun kanayan yarasıdır.

İnsanlık tarihi kadar eski olan, özellikle son otuz yıldır dünyamız ve ülkemizde bir sorun olarak kabul edilen alkol, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler günümüzde toplumlara tehdit etmektedir.

Kişilere yaptığı ağır ruhsal ve bedensel hastalıklar yanında kişiler arası ilişkilerin bozulmasında, aile içi sorunların artmasında, çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratmada, toplumsal sefalet ve önemli ekonomik kayıplarda, yasal sorun ve intihar olaylarının büyük çoğunluğunda, trafik ve iş kazalarında alkol başta gelen bir sorumlu durumundadır.

Toplumumuzda günden güne artan alkol tüketimi neticesinde, alkol tüketiminde dünya sıralamasında 3. Sıraya yükselmişiz. Son 3 yıllık alkol tüketim tablosu, 1992'de 700 milyon litre, 1993'te 777 milyon litre ve 1994'te 851 milyon litredir (Altunç, 1997: 10).

ABD'de yapılan bir araştırmaya göre, alkol sebebiyle her yıl 250.000 kadının ırzına tecavüz edilmektedir. Bu da ırza tecavüzlerin en büyük sebebinin alkol olduğunu ortaya koymaktadır. Yine ABD'de 35.000 kişi alkolün yol açtığı kazalar neticesinde ölmekte ve yılda 7-8 milyar dolar maddi hasar meydana gelmektedir. İngiltere'de trafik kazalarının %60'ından, Fransa'dakilerin ise %68'inden alkol sorumlu tutulmaktadır. Ülkemizde bu oran %61'dir (Saygılı, 1997: 6).

Bu açıklamalardan sonra alkol bağımlılığının tanımı özellikleri ve sosyal etkilerinin açıklayabiliriz.

“Alışkanlık, bir maddeye esir olmak, bir maddenin irade ile kontrol edilmeden kullanılması” (Duran, 1996), kişinin içki içme alışkanlığını kontrol edememe halidir. Dünya Sağlık Teşkilatı alkoliği “alkol alma arzusu ruhi ve bedeni sağlığı çevre münasebetlerini iş ve aile ilişkilerini sosyal ve ekonomik durumunu bozacak kadar fazla alan kimse” olarak tarif etmiştir. Alkolizmayı da “âdet ve geleneklerin ötesinde devamlı ve aşırı bir alkol alma alışkanlığı” olarak tarif etmiştir (Songar, 1980: 358).

“İçenin beden ve ruh sağlığını aile sosyal ve iş uyumunu bozacak derecede fazla ve tekrarlayıcı biçimde alkollü içki içme, alkol alma isteği olayını kontrol edememe ve durduramama olayı ile ilgili belirli bir bozukluktur (Özden , Zaman Gazetesi-1997).

Jellinek ise alkolizmi bireysel ve toplumsal olarak ele alıyor, bireyin veya cemiyetin alkol sonucu zarar görmeleri veya her ikisine birden her türlü içki içme alışkanlığı olarak tarif etmektedir.

Jellinek, alkolizmi dört gruba ayırmaktadır, alfa, beta, gama, delta alkolizmidir. Alfa alkolizm: Bedensel yada ruhsal sıkıntıyı gidermek maksadıyla oluşa gelmişin dışında, aşırı içki alma durumu olup, bağımlılık söz konusu olmaz. Ayrıca sosyal ve beslenme bozuklukları görülmez. Beta alkolizm: Bazı fizyolojik bozuklukların elde edilmesi halidir. Bedensel rahatsızlıklar görülmesine karşı alkole bağımlılık oluşmamıştır. Gama alkolizm: Hücre seviyesinde bir mukavemet ve düşkünlük bahis konusudur. İrade kontrolü bozulmuştur. İçme arzusu durdurulamaz hale gelmiştir. Ruhi ve fiziki kontrol bozulmuştur. Delta alkolizm: Ruhsal ve bedensel bozukluklar ağırlaşmıştır. Alkole direnç artar, alınan alkol miktarı çoğalır. Alkol alınmadığın da ya da alkol kesildiğinde yoksunluk belirtileri görülür.

Epsilon alkolizmi: Zaman zaman gelen engellenmesi ve önlenmesi imkansız alkol içme durumudur. Kişi aşırı istekle alkol arar. Bulunca da kendisinden geçinceye kadar içer. Bu koma hali günlerce sürebilir (Metal, 1988: 26).

Alkol bağımlılığı sebepleri hakkında çeşitli tespitler yapılmıştır. Sosyologlar fert ve toplumu sosyo- kültürel yapılarından kaynaklanan sebeplerden bahsetmişlerdir.

“Alkol ve uyuşturucu madde alışkanlığı ve bağımlılığı sosyal ilişkilerle yayılan ve belirli sosyal azınlıkların ve alt kültürlerin cemaat içi kültürü ile örtüştürülen bir olgu olarak” kabul edilmesi gerekir (Duran, 1996: 304).

Sosyal bilimcilerin dışında tabiiler alkollü içki ve diğer uyuşturucu bağımlılıklarının sebebini mikrop teorisi ile açıklamaktadırlar. Mikropların insan sağlığı için ne kadar zararlı olduğu hesaplanmakta; böylece bu alışkanlığın çok tehlikeli olduğu ve terk edilmesi gerektiği halka anlatılmış olmaktadır. Alkol ve uyuşturucu alışkanlığının sebebi medikal bir olgu olarak görülmektedir.

Bağımlılığın sebeplerini şöyle sıralamışlardır :

Mesleki gruplarda; emek isteyen çalışmalar, ücretli zirai meslekler, siyasi çalışmalar, alkollü içkilerin dağıtım ve üretimi ile ilgili olan işler, çevreden ayrılmayı veya sık sık yer değiştirmeyi zorlayan meslekler (denizciler, ticaretle uğraşanlar, geziciler vb. gibi).

Alkolizm kişisel olduğu kadar sosyal bir hastalıktır. Alkolizm ve sosyo-kültürel etkenlerin belirliliği, mesleki gruplara, sosyal gruplara, medeniyete ve cinsiyete göre alkol bağımlılarını oran değişikliği ile gösterilmiştir.

Fakat içkiye karşı potansiyel istek duyan insan (alkolik) böyle meslekleri tercih eder. Değişiklik arzusunu tatmin eder ve monoton dünyadan kaçışını temin eder (Özarda, 1976: 11).

Harton 56 gelişmemiş toplumda yapmış olduğu araştırmada sıkıntı derecesi ile içki nispeti arasında bir paralelizm tespit etmiştir. Harton teorisine çeşitli bakımdan itirazlar oluşmuştur. Özellikle bu memleketteki şahısların sıkıntıdan kurtulmak için neden müzik, sportif faaliyetler yerine alkollü tercih ettikleri sorusunun cevabının açıkta

kaldığı belirtilmiştir. Field, Harton un incelediği bu 56 toplumu “Cross - cultural rating scor” testleri ile incelemiş ve Harton un iddiasının aksine, sebep olarak şu hususları ortaya çıkarmıştır.

Erkeğin aile içerisindeki otoritesinin azalması, erkeğin aile içerisindeki otoritesinin çok artması ve toplum düzeni ile aile arasındaki münasebetlerin iyi gelişmemiş olması,

Diğer yandan Borry, Buckwald ve Bacon,110 gelişmiş toplumda yaptıkları çalışmaları şu şekilde sonuçlandırmışlardır :

Çocuklukta çocuğa tanınan müsamahanın azlığı oranında ergenlik de çok içme eğilimi ortaya çıkmaktadır. Çocuklukta arzusunun artması ve imrendirme oranında sarhoşluğa karşı bir özenme gelişir. Ergenin cinsel haz duymayışı oranında içkiye düşkünlük meydana gelir.

İlkel toplumlarda alkol bağımlılığı çok az görülmesine rağmen gelişmiş kültürlerde alkol büyük bir problem olmaktadır. Alkolizmde psikolojik oluşumun çocuk ergin (baba, anne ve diğerleri) arasında çatışmadan doğduğu ileri sürülmektedir (Songar, 1980: 365).

Alkol ve uyuşturucu madde bağımlısı olan kimselerin ruhi yapısı hakkında yapılan araştırmalarda bunların yalnızlık, depresyon, utangaçlık itilmişlik, düşmanlık, umutsuzluk, kinlilik vb. duyguların şahsiyet yapılarına hakim olduğu kimselerde olduğu tespit edilmiştir (Duran, 1996: 308).

Alkolizmde psikolojik yatkınlık yapan bazı kişilik eğilimlerden söz edilebilir. Bu tip kişiler ruhsal gerginliklerini azaltmada düşük bir yetenek gösterirler (Çifter, 1986: 77). Yaşamsal sorunlarla mücadelede yetersiz kalınması, gerçek dünyada ve sorumluluktan kaçma, sorunlarını çözmede çaresizlik ya da aşırı hazzı bir yaklaşım tarzı benimseyerek sürekli bir mutluluk duygusu yaşayacağını sanma v.s. düşünceler bireyleri alkolizme sürüklemektedir. Alkol bağımlılığının sebeplerini bireysel açıdan şöyle de sıralayabiliriz:

Destekleyici unsur olarak alkol kullananlar: Bu tip insanlar aşağılık kompleksinden kurtulmak için alkol kullanmak zorunda olduklarını ifade ederler. “Alkol kullanmazsan kimse ile konuşamam, karıma söz geçiremem” şeklinde durumlarını ifade etmişlerdir.

Rahatlatıcı olarak içenler, sürekli bir ruhi baskıdan kurtulmak için içmek zorundadırlar. Bastırılan bir duygu ve fikre karşı alkol alanlar; Burada alkol çok defa bir cinsel duyum vasıtasıdır. Bunu bastırmak için kendi kendine itiraf edemediği bu zaafını gidermek için alkol kullanırlar. Korkuyu gidermek için; uçağa binmekten korktuğu ve ya sevdiklerinden uzak kalmaya dayanamadığı için içenler. Kaçmak için içenler; suçluluktan, homoseksüellikten, kadından mesuliyetten, öfkeden, ıstıraptan kaçmak için içenler. Düşmanlık duygusunu bastırmak için içenler; Burada alkol bir fikri sabitin, düşmanlık ve tahrip duygusunun bastırılması için kullanılıyor. Derinden derine özlemini çektiği ve ya asıl ruh kademesi olan bir seviyeye inmek için içenler (Songar, 1980: 151).

Alkolün toplumun sosyal yapısı ile doğrudan bir ilişkisi vardır . Gelenek, görenek, örf ve adetler ve din gibi unsurların alkol alımında rol aldığı görölmektedir. İtalya ve Amerika gibi toplumlarda alkol küçük yaşta aileden başlar ve ekseriya yemekle beraber içilir. İkram edilen alkolü almamak ayıp sayılır. Yahudilerde de alkolizm oranı genelde düşüktür. Buna karşılık alkol kullanma oranı yüksektir. Genelde çeşitli merasimlerde ve dini törenlerde alkol kullanılır. Diğer içkilerden ziyade şarabı tercih ederler (Songar, 1980: 366).

Ülkemizde batı ülkelerdeki gibi çocuk yaşta alkol alma söz konusu değildir. Genelde gençlerin alkol almaları da hoş karşılanmaz. Ancak özentisi, kendisini ispat etme ve delikanlılık çağlarında “erkeklik taslama” ve “aile baskısından kurtulmak” gibi durumlarda kabul edilmektedir.

Ancak buna karşı yapılan çalışmalar ülkemizde de alkol yaşı çocukluk yaşına kadar inmiş durumdadır (Karamustafalıoğlu, 1991: 48).

İslam dininin alkolü yasaklaması da batı toplumlardaki gibi alkolün yaygın olmasını önlemektedir. Türk toplumu genel olarak Cumhuriyet sonrasında alkolden etkilenmeye başlamıştır. Günlük yaşamda alkolün alkol tüketimi hızla artmaktadır. Bu artış, beraberinde çeşitli problemler getirmektedir. Bu problemler bireysel ve toplumsal yapıyı bozmakta, alkol alışkanlığı nedeniyle insanların beden ve ruh sağlığı bozulmakta, iş ve sosyal hayatta çatışmalar meydana gelmektedir. Alkol alışkanlığı ve alkol bağımlılığı olan alkolizm, dinsel yasaklar, gelenek, görenek, töre gibi sosyal değerler, alkol kullanım açısından toplumlar arasında bir fark yaratsa bile, bütün dünyada alkol bağımlılığı hızla artmaktadır.

Distilasyon tekniklerinin gelişmesi ile birlikte alkolün kolay elde edilebilirliği sayesinde alkol 18. yüzyılda İngiltere’de alt tabakalarda oldukça yaygınlaştı. 19. yüzyılın başlarında ABD’ de alkol tüketimi zirveye ulaşmıştı. A.B.D. 1919 yılında alkolü yasakladı. Ancak bu yasak 1933 yılına kadar sürebildi Amerika’daki bu yasak, imal etme, satma ve dağıtmayı yasaklıyordu. Amerika Birleşik Devletlerinin birçok eyaletinde bu yasak hala devam etmektedir. Buna göre alkollü içkileri kendi iradeleri ile satın alanlara 30 günde fazla olmamak üzere hapis cezası ve 6 aydan fazla olmamak üzere tecruttur. Hakim isterse 15 dolara kadar para cezası çarpabilir (Songar, 19980: 387). Hâlâ İslâm ülkelerinin bir çoğunda alkolü yasaklayan kanunlar yürürlüktedir. İkinci Dünya Savaşından sonra bütün ülkelerde alkol tüketimi hızla artış gösterdi.

Alkol alışkanlığının sosyal etkileri değişik şekillerde ortaya çıkmaktadır. Alkolün sebep olduğu sosyal problemlerden biri trafik kazalarıdır. Trafik kazaları günlük konuşmalarımıza “trafik canavarı”, “trafik terörü” gibi tabirler girmiştir. Buda trafik kazalarını sosyal hayatımızı nasıl etkilediğinin bir göstergesidir. Bunun için ülkemizde bir numaralı sorun halindedir.

Trafik kazaları içkili araç kullanma arasında bir ilişki vardır. Trafik kazalarına sebep olan faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

Sahte güven hissi, tehlikeyi idrak edememek, reaksiyon zamanının yavaşlaması, görme niteliğinin bozulması, otomatizmanın bozulması, dikkatin azalması, cisimlerin netliği

azalır ve kişi mesafe tahmini yapamaz. Bu sebeplere yenileri de eklenebilir. Araştırmalar göstermiştir ki, her 5 kazadan 2'si veya 3'ü alkollü araç kullanmak veya yayaların alkollü olmalarındandır (Özyazıcı, 1997: 57; Alkol, AMATEM bildirisi).

Ülkemizde son 10 yılda meydana gelen trafik kazalarında (1984-1993) 1.140.925 kaza meydana gelmiş, 63.314 kişi kaza anında hayatını kaybetmiş, 15.263 kişi ilk yardımda ve daha sonra hayatını kaybetmiştir. Toplam ölüm bilançosu 78.582 kişi. 775.521 kişide sakat kalmıştır. Maddi hasar ise 11 trilyondur (Yazar, 1998: 27). 1995 rakamlarına göre ise ülkemizde 293.692 trafik kazası meydana gelmiş, bu kazalarda 111.201 kişi yaralanmış ve 5.821 kişi de hayatını kaybetmiştir. Maddi hasar 10.6 trilyondur. Bu kazanın en büyük sebebinin de sarhoşluk olduğu belirtilmiştir. ABD'de 1989 yılında 45 bin kişi trafik kazalarından ölmüştür. Bu kazaların % 49'u alkolden kaynaklanan kazalardır (Özyazıcı, 1997: 60).

Alkollü içkiler trafik kazalarına yol açtığı gibi iş kazalarına da sebep olmaktadır. 1993 yılında Türkiye'de de 109.563 iş kazası olmuş, bu kazalarda 1064 işçi ölmüş ve 3943 işçide sakatlanıp iş göremez hale gelmiştir. Kazaların önemli sebepleri arasında alkol gelmektedir. Yine değişik sebeplerle hastane acil servislerine başvuruların %20-25'inin kanında alkol pozitif bulunmuş, yaralı olarak gelenlerin kanında ise % 5-55 pozitif çıkmıştır (Özyazıcı, 1998: 61). Alkol toplumda işlenen suç ve cinayetlerin de önemli sebeplerinden biridir. Alkollü iken yapılan suçlar içki içilen yerden başlar, eve kadar devam eder. Haydelberg ve Viyana da yapılmış olan çalışmalar bunu göstermiştir. Haydelberg 'de işlenmiş olan 1143 olaydan 628 inin Pazar günü, 182 sinin Pazartesi, 95 inin Salı, 67 sinin Çarşamba, 62 sinin Perşembe, 82 sinin Cumartesi günü işlenmiş olduğu tesbit edilmiştir. Bu cinayetlerde 1115 cinayetin 742 sinin meyhanede, 85 inin evde, 98 in sokakta, 87 sinin iş de ve 102 sinin de meçhul yerlerde işlenmiştir.

Ülkemizde genel olarak işlenen suçların %66'sı alkol kaynaklıdır. Alkol bağımlılığı ile suçları arasındaki ilişki ile ilgili yapılan bir araştırmada "Menni Müskirat Kanunu" öncesi ve sonrası karşılaştırılmış ve şu sonuç çıkmıştır. Menni Müskirat zamanında ve sonrasında aşağıdaki illerde işlenen suçlar şöyledir:

Urfa 8-12, Antalya 4-12, Adana 5-6, Amasya 43-65, Ordu 28-52, Ankara 99-113, Mersin 13-53, Samsun 0-6, İzmit 5-6, Denizli 0-26, Eskişehir 0-16, İstanbul 21-131. Menni Müskirat Kanunu sonrasında suçların arttığını görmekteyiz.

1989 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü ile Adalet Bakanlığı'nın yapmış olduğu araştırmalara göre; 1974-1985 yılları arasında 8546 kişinin alkollüyen suç işledikleri, bu rakamın aynı dönemde işlene suçların %66'sını oluşturduğu tespit edilmiştir. Trafik kazalarının %61'i de alkolden kaynaklanmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 30 ülkeyi kapsayan son araştırmasına göre cinayetlerin % 85'i, ırza geçmelerin % 50'si, trafik kazalarının % 50'si, eşlerini dövenlerin %70'i, işe gitmeyenlerin % 60'ı, alkol için eşyalarını satanların %9'u, bu suçları alkollü iken işlemektedirler (Yeşilay Dergisi, Sayı: 758, 1997).

Alkolün tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Tarihte alkollü içkilerin varlığı tarih bilinmesinden buyana bilinmektedir. Özellikle Mezopotamya, Mısır, Akdeniz, Anadolu ülkelerinin alkollü içki tanıdığı biliniyor (Atabek, 1982: 12).

Biz insanlık tarihinin ancak M.Ö. 4.000 yılına kadar olan kısmını tarih kitaplarından öğrenebiliyoruz. Alkolün bu tarihlerden beri var olduğu bilinmektedir. Mesela M.Ö. 4.000 yıllarında Mısır Firavunlarının içki alemleri yaptığı bilinmektedir. Alkolün Nuh peygamber zamanından beri var olduğu dini kitaplarda yazılmaktadır.

İzine rastlanılan ilk insan topluluklarının kalıntıları arsında çeşitli uyuşturucu maddelerin kendisi ve türevleri bulunmuştur. Dünyanın bütün bölgelerinde ve tarihe mal olmuş bütün toplumlarda alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığının belirli sosyo-kültürel şartlarda yaygın olarak kabul gördüğü bilinmektedir.

Milattan önce 2000 yıllarında Çinlilerin pirinç ve darıda içki yaptıkları ve bu içkiyi silah olarak kullandıkları bilinmektedir. Çinliler Cu adını verdikleri bu ilk içkiyi, Çinlilerin silah zoruyla yenemedikleri Türkleri alkol ve kadın ile mağlup edip, yenmek için imal ettikleri tarihi belgelerde mevcuttur. Milattan Önce 800 yıllarında Hind ve

Seyland'lıların pirinç ve palmya öz suyundan alkollü içki imal etmişlerdir (Yazıcı, 12). Hammurabi kanunlarında alkol ticareti anlatılmıştır. İskender'in de 33 yaşında iken alkol komasında öldüğü bilinmektedir (Karamustafaoğlu, 1991: 3).

Sümerlerin haşhaş ve keneviri kullandıkları yapılan kazılarla bilinmektedir. Kazılar sonucu mezar duvarlarını süsleyen kabartma sahnelerde insanların haşhaş topladıkları resimlendirilmiştir. Haşhaş Sümer kaynaklarında "neşe bitkisi" olarak adlandırılmıştır. Mısır kaynaklarında (M.Ö 2000-1500) alkol ve uyuşturucu kullanımı güzel bir davranış olarak tanımlanmıştır. Helen ve antik grek mitolojisinde şarap, alkol , uyuşturucu kullanımı şiirlerle anlatılır. Uyuşmanın ve sarhoşluğun verdiği fırsatları iyi kullanan tanrıların dünyayı yaratmış olduklarına inanılır. Yunan mitolojisinde şarap tanrısı Dionisos, kainata yön veren ve önemli görevleri olan bir tanrı olarak kabul edilmiştir (Duran , 1996: 311).

Eski Yunanda içki tanrısının adı "Dionysos" idi. Adına şenlikler yapılırdı. Özellikle bu şenlikler bahar aylarında yapılırdı. Dionysos Trakya kökenlidir; Trakyalılar ise küçük Asya'daki Frigyalıların akrabalarıdır (Bilim Teknik 45. Mayıs 96).

Amerikan topluluklarında da alkolün varlığı bilinmektedir. Colomb önemi Amerikan toplumunda tarım şenlikleri düzenlenir. Ruhban sınıfı gözetiminde yapılan şenliklerde "Zara nama" denilen Mısır ana için genç kızlar kurban edilir, günlük yaşamda yasak olan alkollü içkiler tarım şenlikleri sırasında bol bol içilirdi (Bilim - Teknik .45 - Mayıs -96).

Türklerin ve Arapların, Perslerin, Frikyalıların, Romalıları, Yunanlıların, Mısırlıların, Çinlilerin alkollü içki kullandıkları bilinmektedir. Eski tarihlerden beri şarap yapımı için üzüm yetiştirilmektedir. İbraniler, Yunanlılar, Romalılar bu sahada ün yapmışlardır. Şarap en çok Sakız, İstanköy, Methyne, Midilli, Kariç, Tesalya, Frigya ve Trakya'da üretilmekte idi.

Bugün Türkiye'de alkol tüketiminin en yoğun olduğu bölge Trakya'dır. Türkiye'de şarap üretiminin tarihi M.Ö.2000 yılına kadar gitmektedir. Yapılan kazılarda M.Ö.

XVIII ve XVII. Yüzyıllara ait olan bazı kapların şarap içiminde saklanması kullanıldığı kabul edilmektedir (Larousse, C.18, S.467).

Milattan sonraki yıllarda da şarap imal edilmiş, Niğde, Ürgüp çevresindeki ilk Hıristiyanlar buralarda üzüm yetiştirip, şarap imal etmişlerdir. Türklerin Anadolu'yu fethinden sonra şarap imalatında gerileme olmuştur. Osmanlılar alkol imalatını ve tüketimini yasaklamışlardır. Tanzimat'tan sonra içki yasağında bir gevşeme olmuş, azınlıkların bu işle uğraşmalarına göz yumulmuştur. Cumhuriyetten sonra artış göstermiştir. 1930 yıllarında 3.000.000 litre olan alkol üretimi 1957 yılında 45.000.000 litreye yükselmiştir (Türk Ansk., C:2, 1966: 211).

Son yıllarda ise alkol tüketimi şiddetli bir artış göstermiştir. Dünya sıralamasında alkol tüketiminde dünya 3.üncüsü olmuşuz. 1930'lu yıllarda 3000.000 litre olan üretimi, 1994 yılında 851 milyon litre olmuştur (Altunç, 1997).

1.2. Alkolik Maddelerin Yapısı ve Özellikleri

AL- KÜHL kelimesinden çeşitli dillere geçmiştir. İslam ansiklopedisinde, AL- KÜHL evvela antimuan sülfürü, sonrada kurşun sülfürü manasına gelmektedir. Bu iki maden için ismid adı da kullanılmıştır. AL- KÜHL' e Farsça da çıktığı yere izafetle surma denilmektedir.

Çok ince toz haline getirilmiş herhangi cisim manasına gelen Al-Kühl kelimesini, Parcelsus, tamamen keyfi olarak, şarabın en saf kısmı diye ispirtonun özü manasına kullanmış ve bu kelime yavaş yavaş bu manayı almıştır (E. WIELDMAN, İslam Ansiklopedisi).

Arapça'da, "al-Kühül", (el-Kuul) kirpikleri boyamak için kullanılan pudra şeklindeki toz manasına kullanılmıştır. Araplardan batı Lisanlarına geçmiştir (Alparslan ÖZYAZICI). İngilizce'de; al-cohol, Fransızca'da; al- cool, Almanca'da; Alkohol,

(Resimli Ansiklopedik Büyük Sözlük; Okyanus Ansiklopedik Sözlük) Türkçe'ye de alkol olarak geçmiştir (Özyazıcı).

Ancak E. WIELDMANN , bu görüşe karşı gelmektedir. “Müslümanların, Avrupalıların Al-kohal veya ispiroto dedikleri şeyi XII. Asırdan önce imbikden geçirilerek elde edememişlerdir. Çünkü alkol mahlüllerinden çıkan buharı soğutmaya mahsus aletleri yoktu. Alkol muhtemelen ilk defa Garbi Avrupa'da XII. asırda elde edilmiş olmalıdır” diyor (İslam Ansiklopedisi).

Daha sonraki devirlerde (XVI. Asrın ikinci yarısı), Hint- Türk İmparatoru Ekber (1556 - 1605) zamanında rakı (arak) imaline dair belgelerin bulunduğunu yine WIELDMAN kaydetmektedir (Wieldman, 1955: 1074).

Alkol kelimesini ilk defa Razi'nin toz, cevher, esans,öz anlamında “El-Kuul” olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Üç ışık ise “Alkol” kelimesini görünmeden çarpan, sarhoş eden şey musibet anlamına gelen “el-gaul” kelimesinden türetildiğini öne sürmüştür (Karamustafalıoğlu, 1991: 3).

Alkol halk dilinde içki olarak anlaşılmaktadır (Yazar, 1998: 7). Alkol şarap veya mayalanmış şekerli sıvıların damıtılması neticesinde elde edilen yanıcı, içilmesi halinde insanı uyuşturan madde, alkol ihtiva eden her çeşit içki (Doğan, 1996 : 42). Suyun bir hidrojen yerine bir alkilin geçmesi ile oluşan ROH genel formülündeki renksiz, uçucu ve sıvı organik bileşiklere şarap denilmektedir (Renkli Ansiklopedik Büyük Sözlük, C:1, 1982: 93). İçki: İçinde ispiroto bulunan içecek, El-Guul- müskirat (Ansiklopedik Sözlük, C: 2, 1967: 94). Çeşitli bitki tanelerinin veya meyvelerinin su içinde veya kendi öz suları ile mayalandırılması ile üretilen ve içinde en az % 0,5 oranında alkol bulunan içecek (Türk Ansk., C: 20, S: 26). İspirtolu alkollü içecek, sarhoş eden içecek, müskirat, bira, şarap, rakı içkidir umumiyetle içilen şeyler (Doğan, 1996: 20).

Alkol hangi ad adı altında alınırsa alınsın yaptığı çağrışım içeni sarhoş eden , akılı gideren sarhoşluk veren sıvı anlamında içki şarap veya genellikle alkol olarak adlandırılmaktadır.

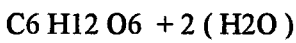
Tarihi kaynaklara veya kutsal metinlere baktığımızda genellikle alkollü içkilere şarap denildiğini görmekteyiz.

“Ve Rab Harun’a söyleyip dedi: Sen ve seninle beraber oğulların toplanma çadırına girdiğiniz zaman ölmeyesiniz diye şarap ve içki içmeyin. Nesillerinize de ebedi kanun olacak ta ki mukaddesle, bayağı şeyin ve murdarla dairi birbirinden ayırt edesiniz ve ta ki Rabbim Musa vasıtası ile İsrail Oğullarına söylemiş olduğu bütün kanunların kendilerine öğretesiniz...” (Tevrat – Leviler, Sayfa :107, Bab: 15, Ayet: 8-11).

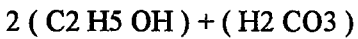
“Ve Nuh çiftçi olmaya başladı. Ve bir bağ dikti. Ve şarabını içip sarhoş oldu ve çadırın içinde çıplak oldu” (Tekvin, sayfa: 8, bab: cümle:28-29). “Ey iman edenler, içki, kumar, dikili taşlar, fal okları ancak şeytanın amelinden birer murdardırlar. O yüzden bunlardan kaçınmaki felaha eresiniz” (Made: 90).

Alkollü içkilerde kimyevi birçok alkol olmasına rağmen, en önemli etil alkoldür. Bu madde kimyasal olarak etanol, CH_3CH_2OH formülü ile bilinmektedir. Birde CH_3OH formülü ile bilinen metil alkol (Metanol)’dür. Başka bir anlam ifade etmeyen “alkol” kelimesi ile etil alkol kast edilmektedir (Karamustafaloğlu, 1991: 3).

Metil alkol (metanol) CH_3OH ergime noktası -98 derece, kaynama noktası ise 64, 5 derecedir. Etil alkol (Etanol) CH_3-CH_2OH ergime noktası 117 derece, kaynama noktası 78, 8 derecedir. İçkilerde kullanılan alkol etil alkoldür. Etil alkol meyve ve tahıllardaki şekerden oluşur. Örneğin üzüm, erik ve pirinç rakı, üzüm ve elma şarap, arpa ise bira ve viski yapımında kullanılmaktadır (Alkol -AMATEM, 1996 bildirisi). Meyve ve tahıllardaki şekerler (karbonhidratlar)’ın kimyasal olarak alkole dönüşmeleri şu şekildedir:

şeker su

alkol karbondioksit

İçine meyve katılarak bekletilen üzümün içindeki şeker on iki gün sonra alkole dönüşür. Üzüm suyu da şarap olur. Buradaki mayada ferment olayı hızlandıran kimyasal rol oynar. Fermantasyon dediğimiz bu olayla şarap elde edilir.

Daha sert içki elde etmek için etil alkol sıvı imbikten geçirilir. Etil alkol 78 derecede buharlaşır. Isı 78 dereceye çıkarıldığı zaman etil imbikten buharlaşır ve bu yolla saf olarak alkol elde edilir. Su ise 100 derecede buharlaştığı için kalır. Bu olaya Distilasyon denir. Sert içkilerden olan rakı, viski, konyak distilasyon yolu ile elde edilir (Metal, 1988: 9).

Bağımlılık yapan maddeler alkol, sigara ve diğerleri kullanıldıklarında organizmaya karışıp merkezi sinir sistemini etkileyerek, insanın fiziksel ve düşünsel yapısında değişmelere neden olmaktadır. Kullanılan madde ile ilgili olarak bazen hareketlerde yavaşlama, bilinç bulanıklığı, gündelik yaşam faaliyetlerini sürdürmede yetersizlik ve sapmalar oluşmakta, bazen de geçici bir süre için aşırı enerji, doping hareketine benzer olağanüstü faaliyet artışları oluşmaktadır. Bazı maddeler ise kişide bilinç ve algılama değişmelerine neden olmakta, kullanıcıyı gerçek olmayan bir hayal dünyasına götürmekte ve bir düşler alemine taşımaktadır (Çivi, 1996). Bağımlılık yapan maddeler merkezi sinir sistemini etkiliyor, duygu durum, algı ve davranış değişikliklerine yol açarlar. Alkol ve benzeri uyuşturucuları kullanılması ile ilgili arazları psikiyatrisler şöyle sıralamaktadırlar:

Madde kullanım bozuklukları (madde bağımlılığı ve kötüye kullanım). Maddede kaynaklanan bozukluklar; entoksitasyon, yoksunluk, delirium, kalıcı demans, kalıcı amnestik bozukluk, psikotik bozukluk, duygu durum bozukluğu, cinsel işlev bozukluğu (Yazma, 1995: 7), olarak tespit edip alkolik maddelerin sebep olduğu fizyolojik ve psikolojik özellikleri açıklamışlardır.

1.3. Alkol Bağımlılığı Hakkındaki İnançlar, Tavırlar ve Tutumlar

“Alkollü içecekler tarih boyunca, fizyolojik ve ihtiyaçtan ziyade sembolik bir değer olarak kabul görmüşlerdir. Bu sembolik değer ; dönemin sosyal muhayyilsine mensup gelecek şekilde dini, kültürel, milli ve ideolojik anlamlar taşımıştır” (Duran, 1996: 311).

Bunun için tarihte, ilkel toplumlarda ve batı medeniyetinde şarap tanrılara ihdas edilmiş ve bu tanrılardan önemli olanların figürleri Roma mabetlerini süslemiştir. Bu gelenek daha sonra Bizans ve diğer Hıristiyan kiliselerini de şarap tanrılarının figürleri ile süslemesine devam edilmiştir.

Batı ve Rönesans sanatında bu anlayış devam etmiş; müzik, resim ve edebiyatta gereken yeri almıştır. Dini inançların alkollü içkilere bakışını dinlerin kutsal metinlerinde şöyle anlatılmaktadır:

Tevrat'a göre alkol:

“Ve Rab Harun'a söyleyip dedi: Sen ve seninle beraber oğulların toplanma çadırına girdiğiniz zaman ölmeyesiniz diye şarap ve içki içmeyin. Nesillerinizce ebedi kanun olacak. Ta ki mukaddesle, bayağı şeyi ve murdarla tahiri birbirinden ayırt edesiniz. Ve ta ki Rabbin Musa vasıtasıyla İsrail oğullarına söylemiş olduğu bütün kanunları kendilerine öğretesiniz” (Levililer , Sayfa: 107, bab: 10, ayet: 8-11).

“Ve Rabbin Meleği kadına görünüp dedi: İşte şimdi sen kısırsın, ve sen doğurmuyorsun. Fakat gebe kalacaksın ve bir oğul doğuracaksın. Ve şimdi rica ederim, sakın şarap ve içki içme. Ve hiç bir murdar şey yeme. Çünkü sen gebe kalacaksın ve bir oğul doğuracaksın. Ve onun başına ustura değmeyecek. Çünkü ana karnında Allah'a nezir olacak”.

Fakat bana dedi: İşte sen gebe kalacaksın ve bir oğul doğuracaksın ve şimdi şarap ve içki içme. Ve hiç bir murdar şeyden yeme. Çünkü çocuk, ana rahminden öleceği güne kadar Allah'a nezir olacak”.

“Ve Rab Meleği Manoaha dedi: Kadın kendisine söylediğim her şeyden sakınsın. Asmada çıkan hiç bir şeyden yemesin. Ve şarap ve içki içmesin ve hiç bir murdar şey yemesin ona emrettiğim her şeyi tutsun”.

“Doğan çocuğun adı Simson idi” (Tevrat- Hakimler, S: 257- 258, Bab: 13).

“Ve Rab Musa'ya söyleyip dedi: İsrail oğullarına söyle ve onlara de: Bir erkek yahut bir kadın, adanan nezir adağını adamak için kendini Rabbe ayırırsa, şaraptan çekinecek. Bütün ayrılığı günlerinde, çekirdekten kabuğa kadar asmadan yapılan hiç bir şeyden yemeyecektir” (Tevrat- Sayılar, Musa'nın 4. Kitabı, S: 138).

“Krallar için değildir, Ey Lamvel ! Şarap içmek krallar için değildir. Ve içki aramak emirler için değildir. Ta ki içip de şeriatı unutmasınlar. Ve bütün düşkünlük oğullarının hakkını saptırmasınlar” (Tevrat- Süleyman'ın Meseleleri, S: 657, Bab: 31, Ayet: 4-5).

“Çünkü İsrail'in Allah'ı Rab bana şöyle diyor: Benim elimden bu öfke şarabı kasesini alıp seni göndereceğim bütün milletlere onu içir. Ve onlar içecekler ve sendeleyecekler ve aralarına göndereceğim kılıcın yüzünden çıldıracaklar. O zaman Rabbin elinden kaseyi aldım ve Rabbin beni göndereceği bütün milletlere içirdim. Bugün olduğu gibi virane, şaşılacak ıslık çalınacak şey ve lanetlik olsunlar diye Yerusulime ve Yahuda şehirlerine ve krallarına ve reislerine ve bütün karışık kavıma, uts diyarı krallarına, Askelona, Gazuya, Ekrona ve Şadod'dan arta kalanlara, Edoma, Moaba ve Amman oğullarına; ve bütün Sur krallarına, bütün Sayda krallarına, deniz ötesindeki adanın krallarına; Dedena, Temanya ve Buza ve Sakubaşları kesik olanlarının hepsine ve Arap ili krallarına ve çölde oturan karışık kavmin bütün krallarına ve bütün Zimri krallarına ve bütün Elam krallarına ve bütün Medler krallarına ve yakın uzak, sıra ile bütün şimal krallarına ve yeryüzündeki bütün dünya ülkelerine içirdim; Şerek kralı da onlardan sonra içecektir.

Ve onlara diyeceksin: İsrail Allah'ı, ordularını Rabbi şöyle diyor; içinde sarhoş olun ve kusun ve aranıza göndereceğim kılıcın yüzünden düşün ve kalkmayın ve vaki olacak ki, içmek için senin elinden kaseyi almak istemezlerse onlara diyeceksin orduların Rabbi şöyle diyor; Elbette içeceksiniz. Çünkü işte, bela getirmeye ismimle çağrılan şehirde başlıyorum. Ve siz cezasız mı kalacaksınız ? Cezasız kalmayacaksınız; Çünkü dünyada oturanların hepsi üzerine bir kılıç çağıracağım. Orduların Rabbi böyle diyor” (Tevrat-Yeremya, S: 748, Bab: 25, Ayet: 25-28).

“Onlar kızınca ziyaretlerini ben yapacağım. Ve meserretle coşsunlar ve ebedi uykuya dalsınlar diye onları sarhoş edeceğim. Rab diyor; onları kuzular gibi, ergeslerle koçlar gibi boğazlamağa indireceğim” (Tevrat - Yeremya ,S: 778, Bab: 51, Ayet: 39-40).

“Ve reislerini ve hikmetli adamlarını, valilerini ve kaymakamlarını ve yiğitlerini sarhoş edeceğim. Ve ebedi uykuya dalacaklarda uyanmayacaklar” (Tevrat- Yeremya, S: 779, Bab: 51, Ayet: 57).

“İçkiyi helak olmak üzere olana ve şarap canından acıklı bulunanlara verin. İçsin ve fakirliğini unutsun. Ve artık yorgunluğunu anmasın” (Tevrat - Süleyman'ın Meseleleri, S: 657, Bab:31, Ayet: 6-7).

Hristiyanlık'ta Alkol

“Golgota, yani kafa kemiği denilen yere geldikleri zaman içsin diye kendisine ödle karışık şarap verdiler. İsa, onu tadınca içmek istemedi. Onu haça geldikten sonra, esvabını kur'a çekerek aralarında paylaştırdılar” (Matta İncili , S: 3 Bab: 27, Cümle: 33-36).

“Ve onlara dedi: Bu benim kanım, bir çokları için dökülen ahdin kanıdır. Doğrusu size derim: Allah'ın melekütunda onu taze olarak içeceğim güne kadar asmanın mahsulünden içmeyeceğim” (Markos İncili, S:52, Bab: 14, Cümle: 24-25).

“Çünkü ben size derim: Allah’ın melekütu gelinceye kadar, ben artık asmanın mahsulünden içmeyeceğim. Ve İsa ekmek aldı ve şükrettikten sonra onu kırdı. Bu sizin için verilen benim bedenimdir; bunu benim anılmam için yapın diyerek onlara verdi” (Luka İncili, S: 86, Bab: 22, Cümle: 17-19).

“Bundan sonra İsa artık her şeyin şimdi tamam olduğunu bilerek, yazının yerine gelmesi için: Susadım dedi. Oraya sirke dolu bir kap konulmuştu. Sirke ile bir sünger doldurup ve onu zuafaya takıp ağzına verdiler. İsa sirkeyi alınca tamam oldu dedi. Ve başını eğip ruhunu verdi” (Yuhanna İncili, S: 116, Bab: 18, Cümle : 28-30).

“Ve melek ona, korkma Ey Zekeriya! Çünkü dileğin kabul olunmakta, eşin Elizabet’ ten bir oğlun olacak. Ona Yahya adını vereceksin ve sana -bu- meserret ve şadilik olacak. Onun doğumundan çok kimseler sevinecek. Zira Rabbin katında yüce olacak asla şarap içmeyecek ve müskirat kullanmayacak” (Luka İncili, Bab: 1, Belge: 13-16).

“İsa ekmeği alıp bereket duası okuduktan sonra, onu parçaladı. Şakirtlerine verip, ‘Alınız, yiyiniz, bu benim cesedimdir’, dedi. Ve kaseyi alıp şükrettikten sonra, onlara verip dedi ki: ‘Hepiniz bundan içiniz. Çünkü bu benim kanım , yani günahlar af olunmak üzere çok kimseler için dökülen yeni Ahd’ in kanıdır. Lakin size derim ki , şimdiden sonra ta.....onu pederimin melekütunda sizinle taze olarak içeceğim (kıyamet) gününe kadar artık asmanın mahsulünden içmeyeceğim” (Meta İncili, Bab: 26, Belge: 26-29).

Nuri Yazar 25.07.1994’te Almanya’da kiliselere alkolle ilgili olarak sorduğu sorulara kilisenin verdiği cevaplar ile İncil ve Tevrat hükümleri arasında bir tezat vardır.

Nuri Yazar; “Hıristiyan dininde alkolün hükmü, İncilin alkol kullanmayı nasıl karşıladığı, alkolün lehine ve aleyhindeki görüş farkları ve İsa Mesih şarap içmemesine rağmen, Hıristiyanlar şarap içmektedirler. Şarap içenler Hıristiyan değiller mi?

Mü'min Hıristiyanların bu durumda Allah'ın melekütu gelinceye kadar asma kütüğünden mamül şeyleri içmemeleri gerekmez mi? (Luka, S: 22/18).

Kanunlar alkollü sürücüleri cezalandırmaktadır. Hıristiyanlık ise alkole sıcak mı bakmaktadır?

Tatbikatta şarap kilise ve mukaddes sayılmaktadır. İncil'de ise durum bunun hilafıdır. Bu tezat değil midir?" şeklinde sorular sormuştur. Bu sorulara kilisenin verdiği cevaplar;

Hıristiyan dininde alkolün tema olarak özel bir yerinin olmadığı İsa'nın ölmeden önce Havarileri ile birlikte yemeğe oturduğu zaman şarabı ve ekmeği kendi eti ve kanına karıştırdığını ve bugün Hıristiyanların yaptığı da bunun aynısı olduğu ve adamlarının da bunları halka böyle öğrettiklerini, İncilin moral atarak kötü yorumlamadığını, İsa kendisine verilen şarabı içmesinin onun yasak olduğu anlamına gelmediği, İsa'nın şarap düşmanı olmadığı ve Hıristiyan alemi için yasak olmadığı anlamında cevaplar vermiştir (Yazar,C: 1, 1998: 22-23, 32-33).

Katolik kilisesinin verdiği cevaplardan da anlaşıldığına göre Hıristiyanlık'ta alkolün yasak değil hatta teşvik edildiğini görüyoruz. İncil' de kesinlikle İsa'nın asmanın hiç mamulünden faydalanmamayı tavsiye etmesine rağmen kilise haram olmadığını söylüyor.

Kilisenin bu tutumuna rağmen Yahuda şahitleri içkinin haram olduğunu hatta bundan dolayı da Katolik kilisesinden ayrıldıklarını söylüyorlar (Yazar, 1998: 42).

İslâm'da Alkol:

Diğer dinlerde olduğu gibi İslam 'da da alkollü içkileri yasaklayan İslam'ın kutsal kitabı Kur'ân-ı Kerim'dir. İslam'ın alkollü içkileri yasaklarını tedrici ve Pedogojik bir usul takip etmiştir. Bu konudaki metot şöyledir:

“Hurma ağaçlarının meyvelerinde ve üzümünde şerbet şıra ve güzel rızık elde edersiniz . Düşünen millet için bunda ibret vardır” (Nahl Sûresi, Ayet: 67).

“ Sana içki ve kumarı sorarlar deki: ikisinden de büyük günah ve insanlar için faydalar vardır. Günahları ise faydalarından daha büyüktür” (Bakara Sûresi, Ayet: 219) .

“ Ey iman edenler ! Sarhoş iken ne dediğinizi bilmenize kadar namaza yaklaşmayın” (Nisa Sûresi, Ayet: 43).

“Ey iman edenler ! İçki , kumar , tapınmak için dikilmiş tanlar ve fal okları, şeytan işi pisliklerdir. O halde ondan kaçının ki felah bulasınız. Şüphesiz ki şeytan içki ve kumar ile aranızda düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allah’ı anmaktan, namaz (kılmak)dan alıkoymak ister. Artık vazgeçmez misiniz?” (Maide Sûresi, Ayet: 90-91).

Birinci ayet Elmalı’ nın bildirdiğine göre alkollü içkilerden bahseden ilk ayettir. Bununla henüz şarap haram kılınmamasına rağmen “içkinin güzel bir rızık olmadığı”na işaret edilmiştir (Elmalı Hamdi Yazır, S: 3107). Müslümanların dikkati bu konuya çekiyor ve Müslümanların kafasında bu konuda bir istifham beliriyor: Hurma ve üzümün şerbet ve şirasından bahsediliyor ve bunların güzel bir rızık olduğu hatırlatılıyor. O halde şarap güzel bir rızık değildir,güzel bir rızık olmuş olsaydı Cenabı Hak ondan da bahsedirdi”.

Bir müddet sonra içkinin zararının daha büyük olduğu beyan edilerek bu istifhamı kısmen de olsa cevaplandırdı. Ve ikinci ayet geldi (Bakara Sûresi, Ayet: 219).

Ortam biraz daha müsait olunca üçüncü ayet (Nisa Sûresi, Ayet: 43) nazil oldu. Ve son olarak da yasaklandığı emr olunmuştu. İslam’da alkolün yasaklanmasına baktığımızda tamamıyla toplumsal olaylardan yasaklandığını görüyoruz.

Peygamberin kendi yasaklaması veya müdahalesi söz konusu değil. Çünkü Hz. Peygamber ömründe şarap içmemiştir. İçki meclislerinde bulunmamıştır. Hz. Ebubekir

de İslam tarihinde Hz. Peygamberden sonra ilk halife ve Hz. Muhammed 'in en yakın dostu ve arkadaşdır. O da içki içmemiştir.

Bunun yanında Araplar içkiye çok düşkün idiler. Enes'in bildirdiğine göre içki yasağı gelince Müslümanlar bütün içki kaplarını kırıp, içkileri dökmüşler. Öyle ki Medine sokaklarında sel gibi içki akmıştır (M. Zahid, 1994: 29). Arapların bu derece içkiye müptela oluşları beraberinde sosyal problemleri de getiriyordu. İçkinin haram edilmesi Uhud savaşının öncesine rastlamaktadır. Yine Enes bin Malik' in bildirdiği bir hadisi şerife göre: “(İçkinin haram kılındığı sırada) bizde Fadîh denilen (hurma koruğundan ateşte kaynatılmadan yapılan içki) içkiden başka hurma namına başka bir şey yoktu. (Tahrim günü) ben (babalığım Ebu Tahir'in evinde) Ebu Talha ile falan ve falan sahabe 'ye Fadîh dağıtıyordum. O sırada hemen birisi geldi ve haberiniz yok mu ? dedi. Meclisde bulunanlar : O da ne haberi ? diye sordular. O da : İçki haram kılındı, dedi. İşret yaranı bana: Ey Enes küp büyüklüğüne yakın cayametteki şarap dertlilerini dök, diye emrettiler. Ve ben de emirlerini yerine getirdim” (Miras, C: 3, 1984: 94).

Buhari de geçen bir başka hadisi şerifte ise içki haram kılınmadan önce Hz. Hamza bir evde (şarap) içiyor ve beraberinde bir muğanniye tağanni ediyordu. Muğanniye :

- Ey Hamza, semiz develere bak! Demekle Hz. Hamza (Hz. Ali'ye ait olan iki deveyi kılıcıyla boğazladı. Hörgüçlerini kopararak ciğerlerinden bir parça aldı. Hz. Ali bu manzarayı görünce durumu Hz. Peygamber 'e haber verdi. Resulullah bu manzarayı görünce Hamza'ya teesür gösterdi. Hamza da Peygambere karşı :

- “(Ey Abdullah ve Ebu Talib 'in evlatları) Siz babam Abdulmuttalib'in kölesi değil misiniz? diyerek Peygambere karşı övündü. Hz. Peygamber (S.A.V.) de amcasının bu şuarsuzluğu üzerine arka arkaya çekildi”. Daha sonra Hamza develerin bedelini ödemiştir. Bundan sonra içki haram kılınmıştır (Miras, C:7, 1984: 245).

İçkinin haram kılması bu olaydan sonra olmuştur. Bu olay Uhud Savaşı öncesine rastlar. Müslümanların Uhud' da yenilmesine bu olay sebep olmuştur (Buhari, C:7, S: 258). Uhud gecesi sabaha kadar işret edildiği de haber veriliyor. Şiddetle içki aleyhtarı olan

Hz. Ömer ‘‘ Allah’ ım içki hakkında ki hükmün ne ise, bunu bize sarih ve kat’i olarak bize bildir!’’ diye dua etmiştir. Bunun üzerine alkolü yasaklayan ayetler inmiştir. Kendisine bu ayetler okununca ‘‘vazgeçtik, vazgeçtik’’ diye pek tatmin olduğunu ifade etmiştir (Yıldırım, 1971: 314).

İslam az veya çok içkinin içilmesini haram kılmakla kalmamış, aynı zamanda içkinin ticaretini de yasaklamıştır. Hazreti Peygamberin hadislerinde ‘‘ içkiyi sıkın, kendisi için sıkılan, taşıyan, kendisi için taşınan, içiren, satan, parasını yiyen satın alan ve kendisi için satın alınan...’’ kimseleri lanetlemiştir (Tirmizi,İbn-i Mace).

Maide Süresinin içkiyi yasaklayan ayetleri indiği zaman Hz.Peygamber (S.A.V.):

‘‘Allah içkiyi haram kılmıştır. Bu ayeti haber alıp ta yanında içki bulunan kimse; ondan içmesin ve satmasın’’ buyurmuştur (Müslim).

1400 yıllık İslam tarihinde Müslümanların alkole bulaşmamaları Allah ve Peygamberin alkollü içkileri kesin olarak yasaklamalarıdır. Kur’an içkiye şeytanın ricsi tabirini kullanmıştır. Lügatte Rics; pislik, günah, çirkin, murdar, ceza, gazap, hışım, lanet, küfür, vesvese gibi manalarına gelmektedir (Yazar, 1998: 72).

Hz.Peygamber de içkinin haramlığına değinerek; ‘‘Sarhoşluk veren her içki haramdır’’. ‘‘Allah’a ve ahirete inanan, hamr içmesin, Allah’a ve ahirete inanan, içki içilen sofraya oturmasın’’. ‘‘Hamr içen, Lat ve Uza’ya tapan gibidir’’ . ‘‘Hamr muhtelası, puta tapan olarak Allah’a kavuşur’’. ‘‘Hamr içen tam bir imana sahip olarak içmez’’. ‘‘Hamr içip tövbe yapmadan ölen, ebediyyen cennete giremez’’. ‘‘Eline içki kadehi koyan kimsenin ebediyyen duası kabul olmaz’’ (Yazar, 1998: 76) buyurarak Müslümanların içki içmemesini günümüze kadar sağlamıştır.

İslam bu tavsiye tehditlerle kalmayıp, cezayı müeyyide de getirmiştir. İslam hukuk literatöründe ‘‘Haddi Hamr, Haddi Sekr’’ ifadeleri yer almaktadır. Şarap içene had olarak seksen değnek vurulması gibi bir ceza verilmiştir

Had; “az veya çok miktarda bilihtiyar (kendi isteği ile) hamr denilen mayı müskirin (sarhoşluk verici) içilmesinden dolayı tatbiki icab eden ukubettır ki, hür erkek ve hür kadın hakkında tatbik edilir. Bunlara seksen değnek, rakik hakkında kırk celsede (değnek) atılır. Aynı zamanda bu cezaya “haddi şurb” denir (Bilmen,C: 3, 1968: 14). “Alkol içene hiç bir zaman ölüm cezası tatbik edilmemiştir” (Durdu, 1985: 104). Ayrıca alkolün satışının yasaklılığı ile ilgili olarak da “Beyi Batıl” ifadeleri de fıkıh kitaplarında yer almıştır. Buda şarap satışının batıl olduğu ifade edilmektedir (Halebi, C: 3, S: 62).

Türklerin İslam’ı kabul etmeden önce alkollü içki içtikleri bilinmektedir. Bunların başında kırmız ve terasona dedikleri darı şarabı gelmektedir (Durdu, 1985: 138). Ancak İslam’ı kabul ettikten sonra İslam’a muhalif olan bütün örf ve adetlerden vazgeçmişlerdir. Alkollü içkide bunlardan bir tanesidir. İlk Türk İslam devleti olan Karahanlılar (X. asır) devrinde kaleme alınan Yusuf Has Hacibin Kutadgu Bilig’inde şöyle denilmektedir: “Bey içki içmemeli ve fesatlık yapmamalıdır; bu iki hareket yüzünden, sonunda ikbal elden gider. Dünya beyleri şarabın tadına varsalar, memleketin ve halkın bundan çekeceği zahmet çok acı olur. Bey içki içer ve oyunla vakit geçirirse, memleket işini düşünmeğe ne zaman fırsat bulur”. Bu da Türklerin Müslüman olmalarıyla alkollü içkilere karşı olduklarını ifade etmektedir. Daha sonraki Türk devletleri de İslam fıkıh kitaplardaki hükümlere göre hareket etmişlerdir (Akgündüz, 1991: 64).

Osmanlı hukukçuları da İslam’ın koymuş olduğu prensipleri aynen uygulamışlardır. İçki içene Had cezası uygulamışlar. Bu da içki içene sopa ile 80 kırbaç vurmaktır.

Osmanlı padişahları istisnalar dışında hukukçulara riayet etmişlerdir. Ve uyulması içinde gerekli tedbirleri almışlardır. Bunlardan II. Bayezid ‘in içkiyi yasaklayan meşhur fermanı vardır. Bu fermanı Bursa sancak beyi Bursa kadılarına göndermiştir. Ferman 9 maddeliktir. Fermanda İslam’ın içki yasağına uyulması ve uymayanların cezalandırılması istenmiştir. Femandaki hükümler tatbik edilmediği takdirde görevlerinden azat edilip cezalandırılacakları da vurgulanmaktadır (Akgündüz, 1991: 65).

Daha sonra Kanuni Sultan Süleyman tarafından yasaklar konulmuştur. Bazı gevşemeler olmuşsa da genellikle içki yasağına uyulmuştur. 1613 de Sultan I. Ahmet tarafından Osmanlı topraklarında içki kullanmayı yasaklamıştır. 1920 yılında T.B.M.M'ye sunulan “Menni Müskirat Kanunu”na kadar devam etmiştir (Durdu, 1985: 147).

“Menni müskirat kanunu” 14 Eylül 1920 yılında kabul edilmiştir. Trabzon mebusu Ali Şükrü bey tarafından meclise teklif edilmiştir. Uzun tartışmalardan sonra 71 kabul ve 71 red oyuyla ve 3 çekimser oyla oylanmış meclis başkanlığının lehdeki oyuyla kabul edilmiştir.

Kanuna göre bira ve şarap dahil bütün alkollü içkiler memleket içinde yapılmayacak, kullanılmayacak ve dışarıda ithal edilmeyecektir. Ceza hükümleri artırılmış para habis ve aleni olarak sopa cezası uygulanacaktır. Sopa ile dayanın asgari haddi 80 değnek vurulacak, suçun tekrarı halinde bir misli artırılacaktır. Bu kanun 9 Nisan 1924 yılında beklenen netice elde edilmediğinden yasak kaldırılmıştır (Durdu, 1985: 147).

Menni Müskirat Kanunu kalktıktan sonra alkol kullanımında artma görülmüştür. Bu artışın sebebi hem alkolün serbestçe bulunması, hem de devlet adamlarının bu konuda caba sarf etmeleridir. 1340/1925'te Sebilür-Reşat'ta bildirildiğine göre Vali Reşat Bey, rakının lokantalarda serbestçe içileceğini ve bu durumu zamanın emniyet müdürüne de bildirdiğini söylemiştir (Sebilü'r-Reşat,1340/1925).

Mazhar Osman, Türkiye'de içki alışkanlığının artmasının nedenlerini Cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki bürokratların ve devlet yetkililerinin çabalarından arar ve kamu gücünü bu amaç için kullanıldığını söyler (Duran, 1996: 311). Kazım KARABEKİR bu konu ile ilgili şöyle bir örnek veriyor: “Maarif Vekili Vasıf Bey, sinema gazinosunda rakı istiyor! Ramazan içindeyiz. Garson şu cevabı veriyor: “Ramazana hürmeten polis, açıktan rakı içmeyi yasak etti. Rakı getiremem”. Bu cevaptan hiddet buyuran bu zat, garsona bir tokat atıyor ve kendisinin maarif vekili olduğunu söylüyor!...Garsonlarda ona karşı grev yaparak, hiç biri masasına yapmıyorlar. Halkın ve garsonların

gölümsemeleri ve aşağılayıcı bakışları altında, maarif vekilimiz sıvışıp gidiyor” (Karabekir, 1992: 275).

İçki yasağının kalkması üzerine 7 bin kişi içki satmak için İstanbul valiliğine baş vurur. Akşam gazetesi olayı şöyle yazıyor:

“Şu halde müskiratın nerelerde satılacağı değil , nerelerde satın alınmayacağını tayin etmek. İstanbul’da 7 bin sucu bile yok. Eğer 7 bin müskiratın hepsine her gün rakı müşterisi lazımsa bütün İstanbul’un kadın-erkek şaribülleyl vennehar olması gerekir...” (Sebilü’r-Reşat, 1340/1925).

Aynı dönemde Avrupa da meyhaneler kapatılıyor, bizde 7 bin kişinin alkol satışı için başvuruda bulunması Türkiye’de alkol artışının sebebini ortaya koymaktadır. 1922 - 1927 yılları arasında İtalya’da 25 bin meyhane kapatılmıştır. Norveç’te 1930 ‘da nüfus başına alkol 2, 27 iken 1932 yılında 1, 90’a düşmüştür. 1893’te İsviçre’de kişi başına düşen alkol 15 iken 1931’de 10, 29 olmuştur. Aynı dönemde Rusya’da 30 milyon insan dini akideler dolayısıyla içki içmezken (Gökay, 1935: 21-22) %99’u Müslüman olan ülkemizde alkol tüketiminde artış olması dikkat çekicidir.

Ülkemizde genellikle alkollü içkilerin yasak olduğuna, haram olduğuna inanılmaktadır. İstanbul’daki liselerde yapılan bir araştırmada öğrencilerin % 80’i inançları gereği içki içilmemesi gerektiğini açıklamışlardır (Yazman, 1995). Mezhepler arasında haramlık hususunda hiç bir fark yoktur. Buna karşı “Alevi-Bektaşî Tarikatlarında “içki içmeyi yasaklar arasında saymama” kurumlaşmıştır. Bektaşîler, “Ayın-i Cem” töreninde içki içerler. Bundan maksat “dem almak”tır. Alevi tarikatları Cem ayinlerinde içkiyi ibadet kastıyla içerler” (Atabek, 1982: 228). Rakı ve şarap içmeyi Cem ayinlerinin icaplarından sayan alevi tarikatları olduğu gibi, bunun İslam’da olduğunu söyleyenlerde vardır. Bazıları da Alevilikte içki olayının olduğunu, ancak, bunun alkollü içki olmadığını , bazıları da “alkollü içki içmek bir ibadetmiş gibi görülüyor veya gösteriliyor...Bu içki ve kadeh konusu asla Kur’an’ın yasakladığı sarhoşluk veren içki olamaz. Bir bidat getirilmiş” (Türkdoğan, 248-251) olduğunu belirtmişlerdir. “Ancak Türk efkari umumiyesin de alevi tarikatlarının düzenledikleri ayinlerde şarap

içildiği, “üçleme” ve “yükleme” yapıldığı yaygın olduğu bilinmektedir” (Duran, 1996: 317). Kendilerine böyle bir hususun olup olmadığını sorduğum aleviler, cem ayininde içki içilmediğini, ancak genelde Alevilerin içki içtiklerini ifade etmişlerdir.

Ülkemizde alkollü içki tüketimi Cumhuriyetten sonra hızlı artış göstermiştir. Aşağıdaki rakamlar Türkiye’deki alkolün yükselişini gözler önüne sermektedir.

Tablo 1.1. Yıllara Göre Türkiye’deki Alkolün Yükselişi

YILLAR	TÜKETİM (Litre)
1930	3.000.000
1939	16.251.424
1957	45.000.000
1980	237.987.307
1990	447.899.300
1995	806.313.089
1996	863.574.271

Yukarıdaki rakamlara ithal edilenler dahil değildir. 1990-1995 yılları arasında içki imalatında müthiş bir artış görülmektedir. Yaklaşık olarak % 100 bir artış görülüyor. 1996 yılı rakamlarına göre, Türkiye’de günde yaklaşık 2-3 milyon litre içki sarf edilmekte ve her gün içkiye 182 milyar para harcanmaktadır. Türkiye’de en çok kullanılan alkollü içki % 41,7’lik oran ile bira ilk sırada gelmektedir. Bunun da sebebi alkollü içkilere her yerde kavuşabilme imkanı olmasıdır. Karamustafalıoğlu yapmış olduğu araştırmada alkollü içkilerin en çok bakkallardan satın alındığını tespit etmiştir.

Tablo 1.2. Türkiye’de Bira İmalatı

	Bira İmalatı	1996 Yılı Fiyatı
Devlet	8.219.010	272.243.000.000.-TL.
Özel (%98.8)	729.938.757	33.657.831.000.000.-TL.
TOPLAM	738.157.767	33.930.074.000.000.-TL.

1996 yılında sadece biraya 33.930.074.000. 000.TL. ödenmesi Türkiye gibi bir ülke için çok anlamlıdır.

Tablo 1.3. Türkiye’de Toplam İçki İmalatı (1939 ve 1996 yıllarında)

YILLAR	NÜFUS (Kişi)	TOPLAM İÇKİ İMALATI (Litre)
1939	17.369.000	16.251.424
1996	63.900.000	863.574.271

Rakamlara göre Türkiye’nin 17 milyar kadar iken, içki imalatı 16 milyon litredir. Nüfus 63 milyona geldiğinde içki imalatı korkunç bir artış göstererek 863 milyon litreye ulaşmıştır. İçki üretiminde 14 misli artışla patlama olmuştur. Dünya ortalamasının ise 1.5 mislidir (Özyazıcı, 97). Türkiye alkol tüketiminde dünyada üçüncü olmuştur.

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Alkol ve uyuşturucu maddelerin üretimi fert ve cemiyetlerde meydana getirdiği tahribatlar, alkol bağımlısı olan kişilerin biyopsikososyal yapısı hakkında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak alkol bağımlılarının dini algılama, anlama biçimleri, dini duygu ve düşünceleri, inanıp, inanmadığı hakkında veya aile ve sosyal çevresinin ibadet ve dini duyguları hakkında herhangi bir çalışma yapılmamış veya yok denecek kadar az yapılmıştır. Halbuki bugün dünyada alkolle mücadelede dini değerlerin etkisi açıkça ortaya çıkmıştır. ABD ve batı ülkelerinde alkol ve uyuşturucu ile mücadelede dini ve manevi hayatın ön planda tutulması hususuna büyük önem verilmektedir. Ülkemizde de sağlam ailelerin ve dini değerleri sağlam olan kişilerin alkol alma oranlarının düşük olduğu kanaatindeyiz. Çünkü özellikle ülkemizde ve diğer İslam ülkelerinde Ramazan Ayı geldiği zaman alkol alma oranları çok aşağılara düşmektedir. Buna bağlı olarak suç oranlarında da düşmeler olmaktadır.

O halde dini ve manevi değerler alkol almaya veya almamaya etki eden bir faktördür. Biz de bu cümleden hareketle alkol bağımlılarının dini algılama biçimlerini araştırmak istedik.

1.4. Alkol Bağımlılığı Araştırmaları ve Bu Araştırmaların Sosyolojik Önemi

Alkol alışkanlığı ile ilgili olarak yapılan araştırmalar gün geçtikçe konunun önemine binaen artmaktadır. Alkol alışkanlığının fert ve toplumsal yapıda meydana getirdiği biyo-psikososyal rahatsızlıklar bu sahada araştırmalara sebep olmuştur. Alkol araştırmaları hakkında Şerif Özarda şunları kaydetmektedir:

Alkol alışkanlığı araştırmaları 19. Yüzyılın ortalarında başlamıştır. Bu çalışmalarda Huss (1852) alkolü yozlaşma sebebi olarak açıkladı. Sonra gelenler Magnan (1874), Laségue (1881), Legrain (1889), Garnier (1890), Mignot (1905) alkolizmin tasnifini yaparak alkolizmin kronik ve bütün ego, subegü mental şekillerinin tariflerini yaptılar. Asrın başında Alman dili konuşan bazı bilim adamları aynı klinik çalışmalar ve aynı sosyolojik çalışmalar yürüttüler. Bu çalışmalarda “alkolizm deliliğe götüren bir sefahat, yozlaşmalara özgü olan bir şeydir”. Sonucuna vardılar.

XX. yüzyılda modern psiko-sosyal çalışmalara yöneldiğini görmekteyiz. Hastanın, eşinin, ailesinin, sosyal çevresinin derin kişilik, sistematik araştırmalara yönelmiştir. Psiko-patolojik ve sosyo-patolojik çalışmalarda; psikanaltik, sosyolojik metotlar ve kültürel antropolojik çalışmalardan yararlanılmıştır (Özarda,1976:2).

Hacı Duran bu güne kadar yapılan araştırmalara kısmen eleştiri getirerek; “Alkol ve uyuşturucu madde alışkanlığı ve bağımlılığı sosyal ilişkilerle yayılan ve belirli sosyal azınlıkların ve alt kültürlerin cemaat içi kültürü ile örtüştürülen bir olgu olarak kabul edilmediğini daha çok tıbbi -klinik olgu olduğunu vurgulamaktadır. Daha önceki çalışmalarda alkol ve uyuşturucu bağımlılığı sırf medikal usullerle açıklanmadığını, sosyal, psikişik ve dini bakış açısı olan çalışmalara başvurulduğunu” belirtmektedir.

Tabipler alkol ve uyuşturucu bağımlılığını mikrop teorisiyle açıklamaktadırlar. Bunun sebebi de “yüzyılımızın temel bilim ve kültür kalıbı olan pozitivist

paradigmanın her alandaki insani etkinliğe ve faaliyete dolaylı ve dolaysız olarak hakim olması ile yakından ilişkilidir”. Onun için pozitivism, toplumların sağlık-hastalık sisteminin açıklamasında da etkili bir teori olmuştur.

Bağımlılığın modern medikal bir olgu olarak kabul görmesinin sebebi vücudun belirli bir dozdaki alkol ve uyuşturucu kullanımından sonra, vücudun fizyolojik olarak alkol ve ihtiyacı duymasıdır. Sağlık-hastalık konusu son dönemlerde yapılan çalışmalarla sırf medikal olmadığı, sosyokültürel yapı ile ilişkili olduğu yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Bugün tıpta “medikal sosyoloji” denilen bir disiplin ortaya çıkmıştır. Sağlık-hastalık sisteminin de inançlar, tutumlar, toplumun akrabalık ilişkileri, dini inançları, sosyal siyasi kontrol sistemleri ve sosyal organizasyonlar birbirlerini bir bütün olarak tamamlayacak şekilde gelişir. (Duran,1996:304-307) Bunun için sağlık-hastalık olgusunun sebeplerini araştırırken sırf medikal metodoloji ile değil, sosyolojik metotlarla da olaya bakmak gerekir. Çünkü alışkanlıklar toplum içinde kazanılır. Bireyde toplumun bir parçası olduğuna göre, davranışlarını içinde bulunduğu toplumun sosyokültürel yapısı içerisinde öğrenir. Alkol alışkanlığı da bir davranış biçimidir. Kişi bu davranışını içinde yaşadığı, büyüdüğü sosyal çevreden öğrenir.

Alkol alışkanlığının nedeni kişinin gerçekler dünyasının zorluklarından kaçarak kendine yapay bir dünya kurup orada yaşamak için alkole sığınmasıdır. Bu olay ise kişinin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak ölümü demektir. Biyolojik tükeniş alınan maddelerin bedeni zehirler zayıflatır ve sonu ölüm. Toplumsal tükenişi ise kişinin psikolojik çöküşü, işini, ailesini, çevresini kaybedişi, gündelik yaşamı sürdürmede acze düşmesi, suça itilmesi , hapisane köşelerinde, duvar diplerinde, köprü atlarında ya da parklarda sefaret içinde marjinalleşip yok olmasıdır, toplum dışı kalmasıdır (Halil Çivi, Zaman Gazetesi, 1996).

Alkol bağımlıları kendileri isteyerek böyle bir akıbeti seçmemişlerdir. İçinde yaşadıkları toplum aldıkları eğitim aile ortamı kendilerini kuşatan ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik sıkıntılar kişiyi bu acıklı sona itmektir. Alkol ve madde bağımlılığı doğuştan değildir; genlerle ilgisi yoktur, sonradan

öğrenilmektedir. Öyleyse, içinde olduğumuz toplumsal, siyasal, ekonomik, hukuksal, dinsel ve geleneksel kültürün olumsuz bir ürünü olarak doğmaktadır (Çivi, 1996).

Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, insanlar arası etkileşimi ferdin iradesi ve ruhi yapısı üzerinde bıraktığı tesirlerin ürünüdür. Cemaat, cemiyet toplumsal yapı ve kurumsal kültürün meydana getirdiği kültürün alışkanlıklarla ve bağımlılıklarla doğrudan ilişkisi vardır. Alışkanlıklarla bağımlılıklar belli bir topluluk kültürü ile tekrarlanarak daha sonra fizyolojik bir istek haline gelmektedir. Alkol bağımlılığı ve alışkanlığı toplumsal kültür ile kazanılmaktadır. İstanbul'da Ortaöğretim kurumlarında değişik zamanlarda yapılan araştırmalarda alkol ve uyuşturucu madde kullanan kimseler ile mensup sosyoekonomik grup yaş ortalaması, cinsiyet, aldıkları eğitim niteliği, arkadaş çevresi, dini ve kültürel değerlere bağlılık gibi sosyokültürel çevre arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Duran, 1996).

İstanbul ilçelerinde yapılan çalışmalarda buldukları ilçe sosyo-ekonomik sınıflarında bağımlılıkla alışkanlığın; alt, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeylerine göre liselerdeki kullanım oranlarına göre birbirlerine anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre yüksek ekonomik düzeydeki liselilerin öğrencileri arasında en fazla kullanım olanağı bulunmakta, bunu orta sosyo-ekonomik düzeydeki liseliler takip etmektedir. İstanbul'daki lise öğrencilerinin % 38,8' i ikinci sınıfa gelene kadar en az bir kere alkollü içki içmiştir. Son bir yılda alkol kullanma oranları % 28,6'dır (Ayer, 1997: 93). Başka bir çalışmada öğrencilerin % 80'i inançları gereği içki içilmemesini kabul etmişlerdir (Yazman, 1995). ABD'de liseli öğrencilerle yapılan bir çalışmada öğrencilerin %28'i son bir ayda aşırı içki içtiği ortaya çıkmıştır (Ayer, 1997: 93). Türkiye'de alkol kullanımını bu kadar ileri seviyede değil ise de, tedbir alınmadığı takdirde ülkemiz gençliğini de böyle bir tehlike beklemektedir. Çünkü lise gençliği üzerinde yapılan araştırmalarda uyuşturucu kullanımını hızlı bir şekilde artış göstermiştir. 1991'de lise gençliğinin %0.27'si esrar kullanırken, 1995'te bu oran %4 olarak bulunmuştur. 1997'de ise bu oran %5.9 olarak bulunmuştur (Özer, 1991; Yazman, 1995; Ayer, 1997).

2. ARAŞTIRMANIN TANITILMASI

2.1. Araştırmanın Modeli, Hipotezler

İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyalleşmesi içinde bulunduğu sosyal gruplar ile ilişki içerisinde bulunması gerekir. Çünkü onlarla karşılıklı sosyal etkileşim kazanmaktadır. “Bundan dolayı fertlerin davranışlarının çoğunu, kurumsallaşmış olan sosyal gruplar yönlendirmektedir. Bu kurumsal yapı kültürün ileriye yönelik sosyal ve ferdi taleplerin, inançların ve diğer sosyal etkinliklerin etkisi altındadır”.

Alkol alışkanlığı psikolojik alt yapısı olmasına rağmen, alışkanlık tamamıyla sosyal çevrenin etkisi altındadır. Genetik etkisinin olduğunu söyleyenler var ise de bu görüş yapılan çalışmalarla sıkıntıya düşmüştür. Annenin de biyolojik zeminde rolü olduğuna göre ülkemizde ve genelde kadınların az alkol kullanmaları veya hiç kullanmamaları genetik görüşü çürütmektedir (Karamustafalıoğlu, 1991: 72).

Alkol bağımlılığının coğrafik yapı ile de bir ilişkisi olduğu da ileri sürülmüştür. Bu görüşte tutarlı bir görüş değildir. Bununda ispatı İslam öncesi ve sonrası Arap toplumdur. Çünkü İslam öncesi arap toplumunda çok alkol kullanılıyordu. Araplar Müslüman olmalarıyla bu alışkanlıklarını terk ettiler. “Hicazda coğrafi şartlar değişmediği halde sosyokültürel anlayış değişti; alkollü içkiler ve uyuşturucular terk edildi ve bu alışkanlık ile birlikte ve onun üçüz kardeşleri durumunda olan kumar ve kehanette kalktı” (Duran, 1996 : 309). İstanbul’daki lise öğrencilerin %80’inin dini inançları gereği alkolün içilmemesini belirtmelerini Alkol bağımlılığının maddi değil manevi ve sosyal olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Biz araştırmamızda alkol bağımlıların demografik yapılarının sosyal kültürel ve dini inanç ve tutumlarını ortaya koyacak şekilde oluşturacağız.

Bununla alkol bağımlılığının toplumların kültüründe zemin bulup bulunmadığını, toplumların hayatında bağımlılığının hangi şartlarda kabul gördüğü, dini inançlar ve

felsefi kanaatlerin bu bağımlılık ve alışkanlığın kabulünde veya reddinde etkisi nedir? Alışkanlığın biyolojik alışkanlığın veya genetik bağlantısının olup olmadığı, ekonomik durumun zenginliğin fakirliğin işsizliğin bağımlılığın etkisi nedir? (Duran, 1996: 309). Bunun için alkol bağımlıların demografik yapılarını, sosyokültürel yapılarını ve dini inanç ve tutumlarını ölçmek zorundayız. Buna göre araştırma modelini bu şekilde kurduk.

Araştırmanın hipotezlerini de aşağıdaki gibi oluşturduk:

1. Eğitim ile alkolü kimler arasında kullanıldığı arasında bir ilişki vardır.
2. Eğitim ile başlama sebebi arasında bir ilişki vardır.
3. Eğitim ile alkol arasında bir ilişki vardır
4. Eğitim ile din bağının tanımı arasında bir ilişki vardır
5. Eğitim ile dini ibadetlerde azalma arasında bir ilişki vardır
6. Eğitim ile dini yardım ve dua alma arasında bir ilişki vardır.
7. Çalışma ile alkole başlama arasında bir ilişki vardır.
8. Medeni durum ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında bir ilişki vardır.
9. Medeni durum ile din bağının tanımı arasında bir ilişki vardır.
10. Medeni durum ile alkolün dindeki yeri arasında bir ilişki vardır.
11. Aile tipi ile alkol ilk defa kimlerle kullandığı arasında bir ilişki vardır.
12. Aile tipi ile alkolü bırakma sebepleri arasında bir ilişki vardır.
13. Aile tipi ile dini ibadetlerde azalma arasında bir ilişki vardır.
14. Aile tipi ile dini yardım ve dua alma arasında bir ilişki vardır.
15. Hayat ile ilgili kararlar alırken dini emirlere yer vermek ile uyuşturucu kullanımı arasında bir ilişki vardır.
16. Hayat ile kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile din bağının tanımı arasında bir ilişki vardır.
17. Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile alkolü bırakmak için dini yardım ve dua almak arasında bir ilişki vardır.
18. Hayat ile ilgili karar alırken din emirlerine yer vermek ile alkolün dindeki yeri arasında bir ilişki vardır.
19. Din bağının tanımı ile uyuşturucu arasında bir ilişki vardır.

20. Din bağımlı tanımları ile alkolü bırakma sebepleri arasında bir ilişki vardır.
21. Din bağımlı tanımları ile alkolün dindeki yeri arasında bir ilişki vardır.
22. Din bağımlı tanımları ile alkolü bırakmak için dini yardım ve dua alma arasında bir ilişki vardır.

2.2. Araştırmanın Değişkenleri

2.2.1 Bağımsız Değişkenler

Bu çalışma Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi AMATEM Bölümüne başvuran ve az bir psikiyatri uzmanı tarafından DSM IV tanı kriterlerine göre'' alkol bağımlılığı tanısı olanların 20 ve daha yukarı yaş grupları arasında değişen toplam 97 erkek , 3 kadın olmak üzere 100 kişi alınmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde adı geçen hastanede tedavi gören ya da tedavi olup ta kontrole gelen hastaların demografik, sosyo-kültürel yapıları hakkında bilgiler verilecektir.

1. Cinsiyet
2. Yaş
3. Eğitim
4. Çalışmadığı
5. Çalışmamanın nedeni
6. Ne zamandan beri çalışılmıyor.
7. Halen yapmakta olduğu meslek
8. Medeni durum
9. Evliliğin şekli
10. Ayrı yaşamanın nedeni
11. Boşanmanın nedeni
12. Aile tipi
13. Ailedeki kişi sayısı (Hane halkı sayısı)
14. Kardeş sayısı
15. Babanın eğitimi

16. Annenin Eğitimi
17. Ailede başka çalışan kişiler
18. Ailenin ekonomik durumuna katkısı
19. Son bir yıllık ortalama gelir
20. Doğum yeri
21. İkamet yeri

2.2.1.1 Hastaların Cinsiyeti

Tablo 2.1.' de görüldüğü gibi araştırmaya konu olan alkol bağımlısı hastaların sayısı 100 kişidir. Bunlardan 3'ü kadın, 97'si erkektir. Hastalardan kadın oranının az olması ülkemizdeki sosyokültürel yapıdan ve inanç durumundan kaynaklanmaktadır. Denver Üniversitesinden Riley ve Marden'in ABD'de yapmış oldukları bir araştırmaya göre erkeklerin %75'i kadınların ise %56'sının içki içtiklerini ortaya koymuşlardır (Özarda,1976: 47).

Ayer'in yapmış olduğu çalışmada Lise gençliği arasında son bir yılda alkol kullanımı dağılımı ise şöyledir:

0-2 kez kullan kızlara oranı %87,4 erkeklerin oranı %79.7 3-19 kez kullan kızlara oranı %11.2 erkekler oranı %14.8 20 – 40 ve üstü kullanan kızların oranı %1.4 Erkeklerin oranı %5.4 (Ayer, 1997: 80). Bu da gösteriyor ki tedbir alınmadığı takdirde Ülkemizde kadınlarda ilerde risk altına gireceklerdir. Yukarıdaki oranlar ülkemiz açısından ümit verici değildir.

Tablo 2.1. Örneklem Grubun Cinsiyet Dağılımı

CİNSİYET	S	%
KADIN	3	3
ERKEK	97	97
TOPLAM	100	100

2.2.1.2. Yaş

Tablo 2.2’de yaş grupları verilmiştir. Buna göre 20-25 yaş %3, 26-30 yaş %5, 31-40 yaş %42, 41-50 yaş % 39, 51 ve daha yukarı yaş %11’dir. Dünya sağlık örgütü (WHO) örgütü 30-39 yaş grubunu alkol bağımlılığı için en tehlikeli risk grubu olarak görmektedir. Bizim örnekleminizde de aynı yaş grubu birinci sırayı almaktadır. Başka bir çalışmada bizim bu bulgularımız doğrulanmaktadır. Bulunan sonuçlar şöyledir. 20-25 %2, 26-30 %10, 31-40 %42, 41-50 %36.5, 51-+%9.6 bulunmuştur (Karamustafalıoğlu, 1991: 43).

Tablo 2.2. Örneklem Grubun Yaş Dağılımı

YAŞ	S	%
20-25	3	3
26-30	5	5
31-40	42	42
41-50	39	39
51-+	11	11
TOPLAM	100	100

2.2.1.3. Eğitim

Tablo 2.3’te de görüldüğü gibi örneklerimizin eğitim düzeyi dağılımı verilmiştir. Buna göre hastalarımızın % 39’u İlkokul mezunu, % 25’i Ortaokul mezunu, % 23 Lise ve % 10’u Üniversite mezunudur. Bu sonuçlara 1990 nüfus sayımındaki genel eğitim düzeyi ile karşılaştığımızda durumun ciddiyeti ortaya çıkmaktadır. 1990 genel nüfusun eğitim durumu şöyledir: İlk okul mezunu %55.26, Ortaokul mezunu %10.84, Lise mezunu %10.74, Üniversite %4.75’tir. Bu oranlara karşılaştırdığımızda eğitim seviyesi yükseldikçe alkol bağımlılığı riski de artmaktadır. Bulunan değer çok yüksektir. Eğitimi geleneksel sosyal yapıyla bütünleşmediğini gösteriyor. Eğitimin bir gayesi de toplumu zarara alışkanlıklardan korumasıdır.

Tablo 2.3. Örneklemin Eğitim Düzeyi

EĞİTİM DÜZEYİ	S	%
Yok	2	2
İlkokul	39	39
Ortaokul	25	25
Lise	23	23
Üniversite	10	10
Cevap yok	1	1
TOPLAM	100	100

2.2.1.4. Çalışma Durumu

Tablo 2.4'de derneklerimizin çalışıp çalışmadığımızı öğrenmek istedik. Verilen cevaplarda hastaların %59'u hala çalışmakta %40 ise çalışmadıklarını ifade etmişlerdir. Türkiye geneli ile karşılaştığımızda çalışmayanların oranı yüksek görünmektedir. Türkiye genelinde iktisadi faaliyette bulunanların oranı %78.22, iktisadi faaliyette bulunmayanları oranı ise %21.70. (T.İ.Y. 1997) Londra'da sarhoşlukla suçlar arasında yapılan bir araştırmada alkol bağımlılığın mahkumların suç öncesinde %40'ının işsiz olduğu tespit edilmiştir (Özarda, 1978: 55).

Tablo 2.4 Örneklemin Çalışıp-Çalışmadıkları

ÇALIŞIP-ÇALIŞMAYAN	S	%
Çalışan	59	59
Çalışmayan	40	40
Cevap yok	1	1
Toplam	100	100

2.2.1.5. Çalışmamanın Nedeni

Çalışmamanın nedenine gelince, Tablo 2.5'te deneklerimizin çalışmamalarının nedenleri verilmektedir. Buna göre örneklem grubumuzdan çalışmayanların kendi içindeki dağılımı şöyledir; %12.82'si işsizlikten, %10.25'i hastalıktan, %51.28'i alkol bağımlılığından, %25'i diğer sebeplerden çalışmamaktadır. Çalışmamanın en büyük sebebi alkolizmdir. Alkolizmin birinci sırada yer alması alkol alışkanlığının toplumların iktisadi faaliyetine de zararlı olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Ülkemizde alkollü içkilere devlet bütçesine gelir getirdiği düşüncesiyle satış ve imaline izin verilmiştir. Ancak bugün bir gerçek vardır ki, oda ülke ekonomisine fayda değil zarar vermiştir. Ülkemizde alkolün sebep olduğu ekonomik kayıplar hakkında araştırmalar ya yoktur yada yok denecek kadar azdır. ABD'de "Alkol Alışkanlığı ve Alkolizm Hakkında Milli Enstitü" nün yapmış olduğu araştırmaya göre 1990 yılında ABD'de alkolün yol açtığı maddi zararlar şöyledir:

Ekonomik Zararlar: Sarhoşluk nedeni ile bağımlının hasta olmasının yol açtığı ekonomik kayıplar: 70.251.000.000 dolar. İçkinin yol açtığı hatalıkların tedavi ve hastane masrafları: 12.601.000.000 dolar. İçkinin yol açtığı suçların maliyeti; sarhoşluğun sebep olduğu trafik kazaları, iş ve uçak kazaları, yangınlar vs.nin maliyeti: 15.771.000.000 dolar. Alkolün bir yılda Amerikan toplumuna verdiği maddi parasal zarar 98.623.000.000 dolardır (Alcohol World, 17(1):10, 1993; Özyazıcı,1997: 99). Ülkemiz için de böyle bir araştırma yapılırsa ülkemizde alkolün sebep olduğu iş gücü kaybı ve ekonomik zarar ortaya çıkar.

Tablo 2.5 Örneklemin Çalışmama Nedeni Dağılımı

ÇALIŞMAMA NEDENİ	S	%
İşsizlik	5	5
Hastalık	4	4
Alkol	20	20
Diğer	10	10
Cevap Yok	61	61
TOPLAM	100	100

2.2.1.6. Ne zamandan Beri Çalışmadığı

Alkol bağımlılarının ne zamandan beri çalışmadıkları konusuna gelince durumları Tablo 2.6.'da görüldüğü gibidir. Buna göre hastalarımızın % 23'ü 3 ay , % 16'sı 6 ay, %2'si 1 yıl , %12'si 3 yıl , % 26'sı 5 yıl, %21'i ise 5 yıldan daha fazla süredir çalışmadıkları görülmüştür. Çalışmayanların kendi içerisindeki oran ise şöyledir; 1 yıldır çalışmayanlar %58, 2 yıldır çalışmayanlar %12.90, 3 yıldır çalışmayanlar %6.45, 5 yıl çalışmayanlar %3.22 ve 6 yıl ve daha fazla süre ile çalışmayanlar % 12.90 dır.

Daha önce yapılmış bir çalışmada, 5-10 ile 10 yıldan fazla süre ile alkol kullananların %53.1'inin işsiz olduğu tespit edilmiştir (Özarda,1976: 64). Bu da alkol bağımlılık süresi arttıkça işsizliğin de artacağını göstermektedir.

Tablo 2.6 Örneklemin Ne Zamandan Beri Çalışıp Çalışmadığı

ZAMAN	S	%
1 YIL	18	18
2 YIL	4	4
3 YIL	2	2
4 YIL	2	12
5 YIL	1	1
6 YIL	4	4
Cevap Yok	69	69
TOPLAM	100	100

2.2.1.7. Halen Yapılan İş veya Meslekler

Anket çalışmaları sırasında hastalara sorulan sorulardan bazısı açık uçlu bırakılmıştır. Bunun nedeni meslek gruplarının sınıflandırılması zorluğudur. "Halen yapılan iş veya meslekler" sorusuna kişiler kendi mesleklerine göre cevap vermişlerdir. Verilen cevaplara tablo oluşturmak zor olduğundan birbirine yakın ya da benzer meslek grupları bir araya getirerek Tablo 2.7. oluşturulmuştur.

Buna göre aylık geliri 50 milyondan az ve küçük meslek grupları %30, teknik eleman % 15, esnaf ve tüccar %11, serbest meslek erbabı %7, vasıfsız (herhangi bir mesleği işi olmayan) %11, memur- emekli %23 ve %1'lik bir oranla öğrenci gelmektedir.

Küçük meslek grupları arasında 8 kişi şofördür. Bunların oranı %25'e tekabül etmektedir. Bu oran çok önemlidir. Trafik terörünün sebep olduğu insan kaybı ve maddi kayıp astronomik rakamlara ulaşmaktadır. 10 yılda (1983-1994) trafikten 78.582 kişi ölmüş, 775.521 kişi sakat kalmıştır. Maddi hasar ise 11 trilyondur (Yazar, 1998: 27). 1995 yılında ölü sayısı 5.821, maddi zarar ise 10.6 trilyondur. ABD'de trafik kazalarının %49'u alkol kaynaklıdır (Özyazıcı, 1997: 60).

Türkiye'deki trafik kazalarının çoğunluğu şehirlerarası yollarda meydana gelmektedir. Özellikle kamyonların yaptıkları kazalar dikkat çekicidir. Anket çalışması sırasında deneklerimizden bir tanesi (Kamyon şoförü) "alkol almadan yala çıkmayız" bu da durumun vahametini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu tabloda emekli ve memurların %23'lük bir oranla ikinci sırada yer almaları ayrıca düşündürücüdür.

Tablo 2.7 Örneklem Grubun Halen Yaptığı İş ve Meslekler

MESLEK	S	%
Aylık geliri 50 milyondan az ve küçük meslek grupları	32	32
Teknik eleman	15	15
Tüccar	11	11
Serbest meslek erbabı	7	7
Vasıfsız	11	11
Memur – emekli	23	23
Öğrenci	1	1
Toplam	100	100

2.2.1.8. Hastaların Medeni Durumları

Medeni durumun toplumsal yaşamda önemli bir yeri vardır. Medeni durum değişkenin alkol bağımlılığında ki durumu nedir, bağımlılığın medeni duruma nasıl etki etmektedir. Tablo 2.8.'de de görüldüğü gibi deneklerimizin medeni durumları şöyledir: %15'i bekar, %67'si evli, %4'ü ayrı yaşıyor, %12'si boşanmış ve %2'si de yeniden evlenmiştir. Alkol bağımlılarının büyük çoğunluğunu evliler, bekarlar ve boşanmışlar oluşturmaktadır. Evlenmeler %67 ile birinci sırada gelmektedirler. İkinci sırada bekarlar gelmektedirler. Bu iki sonuçta Türkiye geneline yakındır. Türkiye genelindeki bekarların oranı %18.97, evlilerin oranı ise %78.45'tir. Özarda'nın yapmış olduğu araştırmada da ilk sırayı evliler ve bekarlar almaktadır (Özarda,1976: 60). Türkiye genelindeki boşanmalar ise %0.75'tir (T.İ.Y., 1997: 80).

Tablo 2.8 Örneklemin Medeni Durumu

MEDENİ DURUM	S	%
Bekar	15	15
Evli	67	67
Ayrı Yaşayanlar	4	4
Boşanmış	12	12
Yeniden Evleniş	2	2
Toplam	100	100

2.2.1.9. Evlilik Şekli

Örnekleme grubumuzun evlilik şekline gelince, Tablo 2.9.'da da görüldüğü gibi çıkan sonuç şöyle olmuştur: %38'i görücü usulü , %39'u anlaşarak evlendi, %9'u kaçırarak, %11 flört ederek evlenmişlerdir. Bu bulgular daha önce yapılan çalışmayla benzerlik kazanmaktadır. O çalışmada çıkan sonuçlar şöyledir; Görücü usulü evlenenler %28.2, Anlaşarak evlenenler %49.5, Kaçırarak evlenenler %8.7 olarak bulunmuştur.

Tablo 2.9 Örneklem Grubunun Evliliklerini Ne Şekilde Yaptıkları

EVLİLİK ŞEKLİ	S	%
Görücü usulü	31	31
Anlaşarak	34	34
Kaçırarak	9	9
Flört	6	6
Cevap yok	20	20
Toplam	100	100

2.2.1.10. Ayrı Yaşamının Sebepleri

Ayrı yaşamının sebebine gelince, örneklem grubumuzda yaptığımız çalışmanın bulguları Tablo 2.10.'da şöyle bulunmuştur:

Deneklerimizin %25'i geçimsizlik, %25 hastalık ve %50 ise alkol sebebi ile ayrı yaşadıkları görülmektedir. Alkolün aile yapısı üzerindeki olumsuz etkisi görülmektedir. Alkol bağımlısı hastaların %50'si alkolde sebep ayrı yaşamaktadır.

Tablo 2.10 Örneklem Grubunun Ayrı Yaşama Sebepleri

SEBEP	S	%
Geçimsizlik	3	3
Hastalık	1	1
Alkol	3	3
Cevap Yok	93	93
TOPLAM	100	100

2.2.1.11. Boşanmanın Sebepleri

Boşanmalar toplumların sosyal yapısını önemli ölçüde sarsmaktadır. Boşanmalar demografik özellikler açısından önemli bir değişkendir. Bunun için örneklemimizin boşanma sebeplerini ortaya çıkarmak alkolün sebep olduğu problemleri ortaya çıkarmak açısından önemlidir.

Tablo 2.11’de alkol bağımlılarında boşanma sebepleri verilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi boşanmalarda alkol önemli bir sebep olmaktadır. Her ne kadar geçimsizlik %52.94 ile birinci sırada yer almakta ise de geçimsizliğin alt yapısında da alkol gelmektedir. Çünkü yaptığımız çalışmada yüz yüze görüşmelerimizde hastaların büyük çoğunluğu bunu ifade etmişlerdir. Hastaların %26’sı alkol ailevi problemlere sebep olduğu için alkolü bırakmak istediklerini belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 2.15.) Direk olarak alkol boşanmaya sebeptir diyenlerin oranı %35.29. %5.88 ile hastalık ve ekonomik sebep gelmektedir. 1997 Türkiye İstatistik Yıllığına göre boşanmaların %93.83’ü geçimsizlikten kaynaklanmaktadır.

İçkinin ailede önemli bir şiddet unsuru olduğu, babanın içtiği içki miktarı arttıkça, hanımını , çocuklarını daha çok dövdüğü anlaşılmıştır. 1997 yılında ABD’de 1.128.000 boşanma olmuş, bunun takriben 525.000’inin sebebi alkoldür (Özyazıcı, 1997: 63).

Tablo 2.11 Örneklem Grubunun Niçin Boşandıkları Görüşlerinin Dağılımı

BOŞANMA SEBEBİ	S	%
Geçimsizlik	9	9
Hastalık	1	1
Alkol	6	6
Ekonomik Sebep	1	1
Cevap Yok	83	83
Toplam	100	100

2.2.1.12. Aile Tipi

Aile tipi değişkeni toplumsal yapı ile doğrudan ilgilidir. Günümüz toplumunda batılılaşma ile birlikte aile yapısında da değişiklikler meydana geldi. Ekonomik sıkıntılar, sosyal tatminsizlik, geçim sıkıntısı, şehirleşme gibi problemler ile kişilerin daha özgür yaşama istekleri aile yapısında küçülmelere sebep oluyor. Bu da beraberinde bir çok problem getiriyor. Bunlardan bir tanesi de alkoldür. Bu açıdan alkol bağımlılarının aile tipleri hakkında bilgi edinmek istedik.

Tablo 2.12’de aile yapısı ile ilgili olarak şöyle bir netice çıkmıştır. Deneklerimizin %60 eş ve çocuklardan oluşan küçük aile tipi yani çekirdek aile, %29’u aile büyükleri ile beraber yaşamakta ve %11’i de yalnız başına yaşamaktadır. Bu tablodan geleneksel Türk aile yapısının küçüldüğünü görmekteyiz. Alkolün yaygınlık kazanmasının bir sebebi de genç neslin aile büyüklerinden ayrı yaşamalarına bağlayabiliriz.

Tablo 2.12 Örneklem Grubunun Aile Tipi Özelliklerinin Dağılımı

AİLE TİPİ	S	%
Çekirdek aile	63	63
Aile büyükleri ile	26	26
Yalnız	11	11
Toplam	100	100

2.2.1.13. Evde Yaşayan Kişi Sayısı

Evde yaşayan kişi sayısını bir değişken olarak almamızın sebebi; alkol bağımlılarının ailesinde yaşayan aile fertlerinin aile içi yoğunluğu bilgi vermesidir. Ailelerdeki kalabalık nüfusun geçim sıkıntısına sebep olacağı, bunun beraberinde kişide psikolojik sıkıntı meydana getireceğinden kişinin alkol alma riski artacaktır. Bunun için evde yaşayan kişi sayı değişkeni önemli bulunmaktadır. Evde yaşayan kişi sayısından kastımız hane halkı sayısıdır.

Türkiye İstatistik Yıllığı, hane halkını şöyle tarif etmektedir; “Aralarında aile bağı bulunsun veya bulunmasın, aynı evde veya aynı evin bir bölümünde yaşayan, aynı kazandan yiyen, gelir ve giderlerini ayırmayan ve hane halkı hizmetine ve yönetimine katılan kişi veya kişilerin oluşturdukları topluluktur”. Bu tarife göre bizim, aynı evde yaşayan kişi sayısı veya hane halkı sayısı şöyledir:

Tablo 2.13’de görüldüğü gibi, aynı evde 1-3 kişi kalanların oranı %38, 4-6 kişi kalanların oranı % 53, 7-8 ve daha fazla kişilerin kaldıkları hane halkı oranı %9. Türkiye geneli hane halkı oranı ise şöyledir: 1-3 % 29.98, 4-6 kişilik hane halkı oranı % 48.01, 7-8 ve daha yukarı hane halkı oranı % 21.99. Bizim sonuçlar ile Türkiye genelini karşılaştırdığımız zaman sıralamada birbirine yakın sonuçlar çıkmasına rağmen oranlar arasında farklılıklar vardır. Burada çıkan sonuç aynı evde yaşayan kişi sayısında 4-6 kişilik ailelerin birinci sırada yer almalarıdır. Demek ki; Türk ailesindeki yoğunluk 4-6 kişilik ailelerde kendisini göstermektedir.

Aile yapısı, evde yaşayan kişi sayısı ve kardeş sayısına baktığımızda bir benzerlik görülür (Bkz. Tablo 2.15.). Evde yaşayan kişi sayısı ile kardeş sayısı birbirine yakındır. Birinci sırada 4-6 nüfuslu aileler gelmektedir. Onu takiben % 34 ile 1-3 nüfuslu aileler gelmektedir. 7-8 nüfuslu ailenin oranı % 9 dur.

Tablo 2.13 Örneklem Grubunda Evde Yaşayan Kişi Sayısı

KİŞİ SAYISI	S	%
1-3	38	38
4-5-6	53	53
7-8	9	9
TOPLAM	100	100

2.2.1.14. Kardeş Sayısı

Kardeş sayısının bağımsız bir değişken olarak kabul edilmesi, aile yapısı, değişkeni Tablo 2.14’te kardeş sayısı ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Buna göre anketimize

katılan hastaların % 35'i 1-3 kardeşe sahip, %31'i 4-5 kardeşe sahip, % 23'ünün 6-7 kardeşe sahip olduğu ve % 7'sinin ise 8 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 2.14 Örneklem Grubunun Kardeş Sayısı Dağılımı

KARDEŞ SAYISI	S	%
1-3	35	35
4-5.	31	31
6-7.	23	23
8-+.	7	7
Cevap vermeyen	4	4
TOPLAM	100	100

2.2.1.15. Babanın Eğitimi

Babanın eğitimi değişkeni demografik yapı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bizim bulgularımız Türkiye genele yakın değerlerdir. Türkiye genelindeki babaların eğitim düzeyi şöyledir.

Eğitimsiz % 28.99, İlkokul mezunu %55.26, Ortaokul mezunu %10.84, Lise mezunu %10.74 ve Üniversite mezunları %4.75'tir. Bizim bulgularımız Tablo 2.15'de görüldüğü gibi eğitimsizler %27 İlkokul mezunları %46, Ortaokul mezunları %7, Lise mezunları %8, Üniversite mezunları %7, cevap vermeyenler %4'tür. Burada Üniversite mezunlarının Türkiye genelinde yüksek olduğu ve İlkokul mezunlarının da Türkiye genelinden düşük olduğu görülmüştür. Babalar ile çocuklarının eğitimini karşılaştırdığımız zaman çocukların eğitiminin babaların eğitiminden yüksek olduğu görülür (Bkz. Tablo 2.3).

Tablo 2.15 Örneklem Grubundaki Babanın Eğitim Düzeyi

EĞİTİM DÜZEYİ	S	%
Yok	27	27
İlk	46	46
Orta	7	7
Lise	8	8
Üniversite	7	7
Cevap yok	4	4
TOPLAM	100	100

2.2.1.16. Annenin Eğitimi

Anne eğitimi değişkeni de baba eğitimi değişkeni gibi önemlidir. Türkiye'deki kadınların eğitimi ile ilgili önemli bir bilgidir. Örneklemimizin anne eğitimi ile ilgili bulguları Tablo 2.16'da da görüldüğü gibi, şöyledir; Hiç eğitimi olmayan anneler %43'tür. İlkokul mezunu anneler % 48, Ortaokul mezunu anneler %2, Lise mezunu anneler %4, Üniversite mezunu anneler %1. Türkiye geneli kadınların kendi içindeki eğitim durumları eğitim görmemiş kadınların oranı %71.01'dir. Diğer yandan Türkiye kadınların eğitim gördükleri kurumlara göre oranı şöyledir: İlkokul mezunu kadınlar %59.96, Ortaokul mezunları %7.57, Lise mezunları %8.28, Üniversite mezunları %2.57'dir. Annelerin eğitim düzeyi ile Türkiye geneli eğitim düzeylerini karşılaştırdığımızda örneklemimizdeki kadın eğitim düzeyinin daha düşük olduğu görülmektedir (T.İ.Y., 1997: 82). Ayrıca babaların eğitim düzeyinin annelerden, yaklaşık %100 bir fark la yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2.16 Örneklem Grubundaki Annenin Eğitim Düzeyi

EĞİTİM DÜZEYİ	S	%
Yok	43	43
İlk	48	48
Orta	2	2
Lise	4	4
Lisans	1	1
Cevap yok	2	2
TOPLAM	100	100

2.2.1.17. Ailenin Ekonomik Durumuna Katkısı

Ailenin ekonomik duruma katkısı şöyledir: Deneklerimizin %81'i ailenin ekonomik duruma katkısı olduğunu ve %17'sinin ise ailenin ekonomik duruma herhangi bir katkısı olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar Tablo 2.4 ile çelişiyor görünmekte. Ancak bunların bir kısmının daha önceki tasarrufları ile katkıda bulduklarını, bir kısmının gayri menkulleri olduğunu bunların kira geliri ile ve bir kısmının da emekli olduğunu, emekli maaşları ile katkıda bulduklarını, yaptığımız yüz yüze görüşme ile ifade etmişlerdir.

Tablo 2.17 Örneklem Grubundaki Hastaların Ailelerin Ekonomik Durumuna Katkısı

KATKI OLUP -OLMADIĞI	S	%
Evet	81	81
Hayır	17	17
Cevap yok	2	2
TOPLAM	100	100

2.2.1.18. Ailede Başka Çalışan Var mı?

Ailede başka çalışan var mı sorusuna Tablo 2.18'de de görüldüğü gibi %6 anne çalışıyor, %3 baba çalışıyor, %14 eş çalışıyor, %5 kardeş çalışıyor, %18 çocuk çalışıyor. Bu tabloda da görüldüğü gibi %18 ile çocuklar birinci sırada gelmektedirler. İkinci sırada %14 ile eş gelmektedir. Eşlerin çalışması açısından baktığımızda daha önce yapılan "iş tatminini etkileyen sosyal faktörler" çalışmasıyla yaklaşık bir sonuç çıkmıştır. Bu çalışmada eşlerin çalışma ile ilgili çıkan sonuç %12 olmuştur (Duran, 22).

Tablo 2.18 Örneklem Aile Grubunda Başka Çalışanın Olup-Olmadığı Görüşlerinin Dağılımı

DİĞER ÇALIŞANLAR	S	%
Anne	6	6
Baba	3	3
Eş	14	14
Kardeş	5	5
Çocuk	18	18
Cevap yok	54	54
Toplam	100	100

2.2.1.19. Aylık Ortalama Gelir

Hastaların gelir durumları şöyle dağılmıştır: 30-40 milyon %23, 41-50 milyon %18, 51-70 milyon % 23, 71-100 milyon %16, 101-150 milyon %15, 151 milyon ve daha yukarısı %5'tir. Burada geliri 100 milyonun üzerinde olan %20'dir. %80'inin geliri 100 milyonun altıdır. % 41'inin geliri ise 50 milyon liranın altındadır. Türkiye'deki genel gelir dağılımını yansıtmaktadır.

Tablo 2.19 Örneklem Grubunun Bir Aylık Ortalama Gelirlerinin Dağılımı

ORTALAMA GELİR	S	%
30-40 milyon	19	23
41-60 milyon	15	18
61-80 milyon	19	23
81-100 milyon	13	16
101-150 milyon	12	15
151-+	4	5
TOPLAM	82	100

2.2.1.20. Doğum Yeri

Doğum yeri değişkeni örneklemimizin Türkiye genelindeki dağılımı açısından önemlidir. Buna göre; anketimize katılan hastalarımızın büyük çoğunluğu Marmara Bölgesi'nde yoğunlaşmaktadır. Tablo 2.20'de bölgelere göre dağılımı şöyledir. Marmara bölgesi %42, Karadeniz doğumlular %18, Doğu Anadolu doğumlular %17, Güney Doğu Anadolu %5 ,İç Anadolu %13, Akdeniz %1 , Ege %3 doğumludur. Marmara bölgesinin yoğunlukta olması bu çalışmayı İstanbul' da yapmamızın büyük rolü vardır. Ancak Türkiye genelinde de Trakya bölgesinin alkol kullanımında ilk sıralarda geldiği bir gerçektir. Bunu Karadeniz %18, Doğu Anadolu %17 ve İç Anadolu %13 ile takip etmektedir.

Tablo 2.20.a Örneklem Grubunun Bölgelere Göre Doğum Yeri Dağılımı

BÖLGE ADI	S	%
Marmara	42	42
Karadeniz	18	18
Doğu Anadolu	17	17
Güney Doğu Anadolu	5	5
İç Anadolu	13	13
Akdeniz	1	1
Ege	3	3
Cevap yok	1	1
TOPLAM	100	100

Yerleşim yerlerine göre doğum ise Tablo 2.20.b'de olduğu gibi çıkmıştır. Hastaların %25 büyük şehir doğumludur, %17'si normal şehir doğumlu, % 27'si İlçe doğumlu ve %30'u da köy doğumludur.

Tablo 2.20.b Örneklem Grubunun Yerleşim Yerlerine Göre Doğum Yerlerinin Dağılımı

YERLEŞİM YERİ	S	%
Büyük şehir	25	25
Şehir (il bünyesinde)	17	17
İlçe	27	27
Köy	30	30
Cevap vermeyenler	1	1
TOPLAM	100	100

2.2.1.21 İkamet Yeri

Deneklerimizin ikamet yerlerine gelince doğum yerlerinden çok farklı bir sonuç çıkmaktadır. Tablo 2.21.a'da da görüldüğü gibi deneklerimizin bölgelere göre ikamet ise şöyle dağılmaktadır. %88 Marmara, %5 Karadeniz, %2 Doğu Anadolu , %1 İç Anadolu, %3 Ege Bölgesi'nde ikamet etmektedir.

Tablo 2.21.a Örneklem Grubunun Bölgelere Göre İkamet Yerleri Dağılımı

BÖLGE ADI	S	%
Marmara	87	87
Karadeniz	5	5
Doğu Anadolu	3	3
Güney Doğu Anadolu	-	-
İç Anadolu	4	4
Akdeniz	-	-
Ege	1	1
TOPLAM	100	100

Yerleşim yerlerine göre ikamet ise tablo 2.21.b'de görüldüğü gibi büyük şehirde ikamet edenler %74, şehirde (İl düzeyinde) ikamet edenler %6, İlçede ikamet edenler %14 ve

köyde ikamet edenler %5'tir. Örneklemimizde deneklerimizin büyük çoğunluğu yaklaşık 3/4'ü büyük şehirlerde ikamet etmektedir. Bunda çalışmayı İstanbul' da yapmamızın etkisi vardır. Çünkü aşağıda Tablo 2.21.c'de görüleceği gibi deneklerimizin %69'u İstanbul'da ikamet etmektedir.

Tablo 2.21.b Örneklem Grubunun Yerleşim Yerlerine Göre İkamet Yerlerinin Dağılımı

YERLEŞİM YERİ	S	%
Büyük şehir	74	74
Şehir	6	6
İlçe	14	14
Köy	5	5
Cevap yok	1	1
TOPLAM	100	100

Doğum ve ikamet durumlarına baktığımızda deneklerimizin %21'i İstanbul doğumludur. %69'u ise İstanbul'da ikamet etmektedir. Bunun sebebi İstanbul'un en çok göç olan illerimizin başında gelmesidir. 1997 istatistiklerine göre İstanbul'a 1.119.110 kişi göç almıştır. İstanbul'un verdiği göç ise 462.503 kişidir (T.İ.Y., 1997). Bu da Türkiye'deki toplumsal sıkıntıların bir göstergesidir. İşsizlik, ekonomik sıkıntı, eğitim ve sosyo-kültürel doyum gibi etkenler İstanbul'a göçe etki eden faktörlerdir.

Tablo 2.21.c. Örneklem Grubunun İstanbul'daki Durumlarının Dağılımı

ANKETE KATILANLAR	S	%
İstanbul' da doğanlar	21	21
İstanbul' da ikamet edenler	69	69
Diğer	10	10
TOPLAM	100	100

2.2.2 Bağımlı Değişkenler

Alkol bağımlılarının dini inanç ve tutumlarının özellikleri ve alkol bağımlılarının alkol alma düzeyleri diye iki bölümde inceleyeceğiz. Önce alkol bağımlılarının dini inanç ve tutumlarının neler olduğunu yani bağımlı olan insanların itikat, ibadet, dini eğitim ve ailenin ibadet durumu, bağımlılıktan kurtulmak için dini yardım alıp almadıkları ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır.

Dini inanç ve tutumlar, çalışmamızda ağırlıklı noktayı oluşturmaktadır. Dini inanç ve tutumlar için 17 tane bağımlı değişken kurduk. Bu değişkenlerin özellikleri ve bulguları şöyledir: Bu değişkenler bağımlının din bağının nasıl olduğu, alkol öncesi ve sonrasında yaptığı ibadetler, alkol bağımlılığının ibadetlerde azalmaya sebep olup olmadığı, anne babanın ibadet durumu, aile okul ve sosyal çevrede yeterince din eğitimi alıp almadıkları, alkolden kurtulmak için dini yardım ve dua, alkolün dindeki yerinin ne olduğu gibi konuları içermektedir.

2.2.2.1. Dini inanç ve Tutumlar

1. Olgun bir felsefe sahip olabilmek için dini inançlar şarttır.
2. Kuvvetli dini inançlar olmadan da insan iyi bir hayat yaşayabilir.
3. Kadere inanırım
4. Ahirete inanırım
5. Hayatınızla ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek
6. Din bağının tanımı
7. Alkol öncesi ve sonrası dini ibadetlerde azalma olup olmadığı
8. Alkol kullanmadan önce dine yapılan ibadetler.
9. Alkol alışkanlığında ve sırasında yapılan dini ibadetler
10. Babanın ibadet durumu
11. Annenin ibadet durumu
12. Aile, okul ve sosyal çevrede yeterli din eğitimi alınıp alınmadığı
13. Din eğitimi gördükleri dini eğitim kurumları

14. Alkolü bırakmak için kutsal bir yerde dua edilmesi
15. Alkolü bırakmak için dini şahsiyetlerden dua ve yardım alınması
16. Alkolün dinde yeri

2.2.2.1.1. “Olgun Bir Hayat Felsefesine Sahip Olabilmek İçin Dini İnançlar Şarttır”

Bu değişkene tablo 2.22’deki şu cevaplar alınmıştır. Deneklerimizin %13 fikrime çok uygun , %75 fikrime uygun , %6 kararsız, %5 fikrime aykırı , %1’de fikrime çok aykırı diye cevap vermiştir. Fikrime uygunların oranı %88 iken, kararsızlarla fikrime aykırı diyenler %12’dir.

Tablo 2.22 Örneklem Grubunun Olgun Bir Hayat Felsefesine Sahip Olmada Dini İnançların Dağılımı

KANAATLAR	S	%
Fikrime çok uygun	13	13
Fikrime uygun	75	75
Kararsız	6	6
Fikrime aykırı	5	5
Fikrime çok aykırı	1	1
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.2. “Kuvvetli Dini İnançlar Olmadan da İnsan İyi Bir Hayat Yaşayabilir”

Bu değişkene Tablo 2.23’te deneklerimizin %52’si fikrime uygundur, kararsızlarla beraber bu değişkeni fikrime aykırı bulanların oranı %48’dir.

Tablo 2.23 Örneklem Grubunun Kuvvetli Dini İnancın İnsan Hayatına Etkisi ile İlgili Görüşlerinin Dağılımı

KANAATLAR	S	%
Fikrime çok uygundur	2	2
Fikrime uygundur	50	50
Kararsız olanlar	9	9
Fikrime aykırı	36	36
Fikrime çok aykırı	3	3
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.3. Kadere İnancım

Tablo 2.24'te görüldüğü gibi kadere iman konusu sorgulanmaktadır. Deneklerimizin %74'ü kadere inandığını, %12'sinin kararsız olduğunu ve %14'ünün de kader inancını fikrine aykırı bulmuştur.

Tablo 2.2.24 Örneklem Grubunun Kader İnancı Görüşlerinin Dağılımı

KANAATLAR	S	%
Fikrime çok uygun	10	10
Fikrime uygun	64	64
Kararsız olanlar	12	12
Fikrime aykırı	13	13
Fikrime çok aykırı	1	1
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.4. Ahiret İnancı

Ahiret inancına gelince, Tablo 2.25'de de görüldüğü gibi ankete katılan hastalarımızın ahiret ile ilgili itikatları %90'ı ahirete inanıyor, %5'i kararsız ve %5'i de ahirete

inanmadığını ifade etmiştir. Kader inananlar ile ahirete inananları karşılaştırdığımız zaman kadere inanırım diyenlerin oranı %74, ahirete inanırım diyenlerin oranı ise %90'dır. Aralarında %16 gibi azımsanmayacak kadar bir fark vardır. Bunun sebebi şu olabilir: İnsanlarımızın kader hakkında tam bir bilgiye sahip olmamaları. Çünkü; İslam inancına göre kadere iman da İslam'ın iman esaslarından bir tanesidir. Bir Müslüman iman esaslarından birine veya bir kaçına inandım, bir kısmına inanmadım diyemez. Bunun için ahirete inanıp kadere inanmamak olmaz. Deneklerin bazıları bu konuda "kadere inanmıyorum, çünkü insan kendi kaderini kendisi yapar" demiştir. Bu da kader konusunda tam bir bilginin olmadığını göstermektedir.

Tablo 2.25 Örneklem Grubunun Ahiret İnancı Görüşlerinin Dağılımı

KANAATLAR	S	%
Fikrime çok uygun	20	20
Fikrime uygun	70	70
Kararsız	5	5
Fikrime aykırı	4	4
Fikrime çok aykırı	1	1
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.5. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek

Bu değişkenden amaç, dinin kişinin hayatında ne derece önemli olduğunu anlamak içindir. Evlilik, giyim, kuşam, kazanç (helal mi, haram mı olduğu), arkadaşlık vs. gibi hususlarda ne derece duyarlılık gösterdiği sosyal hayatında dinin etkisinin olup olmadığı, hastaların sosyal hayatında hayatları ile ilgili karar alırken dinsel kurallara riayet edip etmediği sorgulanmıştır. %74 oranında hayatı ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer verdiğini %11'in kararsız olduğunu ve %15'in böyle bir düşüncenin fikirlerine aykırı olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 2.26 Örnekleme Grubunun Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Verme Hususundaki Görüşlerinin Dağılımı

KANAATLAR	S	%
Fikrime çok uygun	11	11
Fikrime uygun	63	63
Kararsız	11	11
Fikrime aykırı	14	14
Fikrime çok aykırı	1	1
TOPLAM	100	100

Tablo 2.26-27-28-29'daki değişkenlere verilen cevaplar bizim araştırmamızın temelini oluşturmaktadırlar. Çünkü araştırmamızın amacı alkol bağımlılarının dini inançları (inanıp inanmadıkları), ibadet durumları (ibadet yapıp yapmadıkları), dini ibadetlerden hangilerini yaptıkları ve alkolün kullanılması ile ibadetlerde azalmanın olup olmadığını ortaya koymaktır. Onun için alkol bağımlılarının din bağlarının ne durumda olduğunu bilmesi gerekmektedir.

2.2.2.1.6. Din İle Bağlarının Ne Durumda Olduğu

Tablo 2.27 görüldüğü gibi inanıp dinin gereklerini yerine getirenlerin oranı %5, inanır ve bazı dini gerekleri yerine getirir %48, sadece inanır %44 ve inanmayanların oranı %3'tür. Burada inanıp dini gerekleri yerine getirenlerin oranı çok düşüktür. Türkiye gibi %99'u Müslüman olan bir ülkede bu oran düşündürücüdür. Ancak evrenimiz alkol bağımlıları olduğu için bu beklenen bir olgudur. Çünkü içki ile iman bir arada olmaz denilmiştir. Bunun terside ibadetlerin kötülüğe mani olması gerekir. Alkol İslam'ın hoş karşılamadığı ve yasakladığı bir nesnedir. "Alkol kötülüklerin anasıdır". Temel hipotezlerimizden biri alkol ibadetlerde azalmaya sebep olmuştur.

Tablo 2.27 Örneklem Grubunun Din İle Bağlarının Ne Durumda Olduğunun Dağılımı

DİN İLE İLGİLİ BAĞ	S	%
İnanır ve gereklerini yapar	5	5
İnanır ve bazı gerek. yapar	48	48
Sadece İnanır	44	44
İnanmaz	3	3
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.7. Alkolün İbadetlerde Azalmaya Sebep Olup-Olmadığı

Tablo 2.28’de de görüldüğü gibi; alkol bağımlılarının alkol bağımlılığı öncesi hayat ile alkol bağımlılığı sonrası hayat karşılaştırıldığı zaman alkolün ibadetlerde azalmaya sebep olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü deneklerimizin %71’i alkolün ibadetlerde azalmaya sebep olduğunu ve %28’inde sebep olmadığını söyledikleri görülmektedir. Bu durum da bu konudaki hipotezimizin doğrulandığını ispat etmektedir ve verilen cevaplara göre alkol dini hayata menfi yönde etki etmektedir. “Alkol ve iman bir arada olmaz” tezi doğrulamaktadır. Amerikan Milli Sağlık Araştırmalar Enstitüsü (NIHR) tarafından toparlanıp gözden geçirilen bir takım araştırmalar, din ile uyuşturucunun birbirlerini yok edici ters bir ilişkiye sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Cancellero, Larson, Wilson tarafından dini hayat ile narkotik alışkanlıklar arasındaki ilişkiler üzerine yapılmış bir araştırma tetkik edildi. Neticede açığa çıktı ki uyuşturucu bağımlılarının İncil okuma, yemekten önce dua etme ve diğer ibadetleri yerine getirmeleri zayıf bir ihtimaldir. Bunlar delikanlı çağlarında dine ve ibadete olan ilgi ve bağımlılıklarını büyük bir ihtimalle (%20’ye %80) kaybedeceklerdir (Larson, Fait and Medicine Connection). Bu görüş yapmış olduğumuz araştırmayı doğrulamaktadır (Bkz. Tablo 2.27).

Tablo 2.28. Örneklem Grubunun

Alkolün İbadetlerde Azalmaya Sebep Olup-Olmadığı Görüşlerinin Dağılımı

ALKOL İBADETLERDE AZALMAYA SEBEP Mİ?	S	%
Evet	71	73
Hayır	28	27
Cevap Yok	1	1
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.8. Alkolden Önce Yapılan Dini İbadetler

Alkol bağımlılığından önce yapılan ibadetler sorgulandığında yukarıdaki tablo ortaya çıkmıştır. Hastaların %8' i sadece Bayram namazlarını kılıyormuş, % 17'si Bayram ve Cuma namazlarını kılıyormuş, %13'ü Oruç tutup Bayram namazı kılıyormuş, %31'i Oruç tutup Cuma ve Bayram namazı kılıyormuş ve %17'si ise vakit namazlarını kılıyormuş, ibadet yapmayanların oranı %14'tür.

Tablo 2.29. Örneklem Grubunun Alkolden Önce Yaptığı Dini İbadetler

ALKOLDEN ÖNCE YAPILAN DİNİ İBADETLER	S	%
Sadece Bayram Namazı	8	8
Bayram ve Cuma Namazı	17	17
Oruç ve Bayram Namazı	13	13
Oruç,Cuma ve Bayram Namazı	31	31
Vakit Namazı	17	17
İbadet yapmaz	14	14
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.9. Bağımlılıktan Sonraki İbadet Durumu

Tablo 2.30’da bağımlılık sonrası ibadet durumu görülmektedir. Burada görülen değerler şöyledir; sadece Bayram namazını kılanlar %9, Cuma ve Bayram namazlarını kılanlar %9, Oruç tutup Bayram namazlarını kılanlar %8, Oruç tutup, Cuma ve Bayram namazlarını kılanlar %17, ibadet yapmayanlar %57’dir. Alkol bağımlılığı sonrasında ibadet hayatında büyük bir düşüş göze çarpmaktadır. Bağımlılık öncesi hiç ibadet yapmayan %14 iken, bağımlılık sonrasında bu oran %7’ye yükselmiştir. Oruç, Cuma ve Bayram namazlarını kılanlar alkol öncesinde %31 iken , alkol sonrasında %17’ye düşmüştür. Diğer ibadetlerde de %100 bir azalışın olduğunu görmekteyiz. Ramazan da alkol kullanıp kullanmadıklarına gelince Ramazanda alkol kullananlar %62, kullanmayanlar ise %38’dir. Bu sonuçlar 1994’de yapılan Koenige ve arkadaşlarının yönettiği bir araştırmayı onaylamaktadır. Bu araştırmadan çıkan sonuç şöyledir: “İman ve mukaddes kitabı okuma, dua ve ibadetlere bağlılık bir insanın alkolik olması ile ters orantılıdır (Koenig, 1994). Alkol ibadete manidir, ibadet de alkole manidir. Bizim bulgularımızda da bu sonuç çıkmıştır. Her gün alkol alamadan duramayan bağımlılar Ramazan ayı geldiğinde bir ay boyunca alkol kullanmıyorlar. 1998 yılı yılbaşının Ramazan ayına denk gelmesi bir çok alkol bağımlısı Ramazan olduğu için alkol almadığını belirtmişlerdir.

Tablo 2.30. Örneklem Grubunun Bağımlılıktan Sonraki İbadet Durumu

BAĞIMLILIKTAN SONRAKİ İBADET DURUMU	S	%
Sadece Bayram namazı kılanlar	9	9
Cuma ve Bayram namazı kılanlar	9	9
Oruç ve Bayram namazı kılanlar	8	8
Oruç , Cuma ve Bayram namazı kılanlar	17	17
İbadet yapmayanlar	57	57
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.10. Babanın İbadet Durumu

Tablo 2.31 ve 2.32’de ailelerin dini yaşantıları ile ilgili olarak şöyle bir netice çıkmıştır: Genelde anneler babalardan daha dindardır. İbadet yapıp, yapmama konusunda ibadet yapmayan babalar %11 iken, anneler %9’dur. Bütün ibadetlerini yapan babalar %45 iken bu oran annelerde %59’dur. Anne ve baba ile çocukları karşılaştırdığımızda çocukların durumu anne babalardan daha düşük bulundu %17 (Bkz. Tablo 2.28). Babaların ibadet durumu ise annelerin ibadet durumundan daha düşüktür.

Larson 1995’de arkadaş secimi üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada “gençlerin anne babaları aktif olarak dindarsa, gençler uyuşturucu kullanan arkadaş seçmekten sakınıyorlar. Gençler içinde uyuşturucuya karşı direnç anne baba tarafından desteklenen, bizzat onların fitri değer sisteminden gelmektedir. Bu da onları günahlardan ve arkadaş baskısına karşı korumaktadır” (Larson, 1995). Ülkemizde yapılmış böyle bir araştırma yoktur. Ancak Türkiye’de alkol kullanımının batı ülkelerdeki kadar tehlikeli boyuta gelmemesi Türk aile yapısının geleneksel İslami değerleri nispeten bağlı olmasındandır. Bu konuda kesin bir hükme varmak için her kesimde alkol alma ile ilgili ayrı bir araştırma yapılması gerekir.

Tablo 2.31. Örneklem Grubunun Babalarının İbadet Durumu

BABA İBADET DURUMU	S	%
İnanır ibadet yapmaz	11	11
Ramazanda oruç tutan	9	9
Cuma ve Bayram namazı	7	7
Oruç, Cuma ve Bayram namazı	15	15
Bütün ibadetler	45	45
İnanmaz ve ibadet yapmaz	4	4
Cevap yok	9	9
TOPLAM	100	100

Tablo 2.32 Örneklem Grubunun Annesinin İbadet Durumu

ANNE İBADET DURUMU	S	%
İnanır ibadet yapmaz	9	9
Ramazanda oruç tutar	8	8
Oruç tutar, namaz kılar	21	21
Bütün ibadetlerini yapar	59	59
İnanmaz, ibadet yapmaz	1	1
Cevap yok	2	2
TOPLAM	100	100

2.2.2.1.11. Aile, Okul ve Sosyal Çevrede Yeterli Din Eğitimin Alınması

Hastalarımızın yeterli bir dini eğitim alıp almadıklarını öğrenmek istedik. Bunun için aile, okul ve sosyal çevrede yeterli dini eğitim aldıklarına dair ve dini eğitim aldıkları dini ve sosyal eğitim kurumlarının mahiyetini sorduk. Ailede yeterince dini eğitim aldık diyenler %35, hayır diyenler ise %65'dir. Okulda yeterince dini eğitim aldıklarına dair soruya 22 kişi evet, 78 kişi hayır cevabını vermişlerdir. Sosyal çevrede 27 kişi dini eğitim görmüş, 72 kişi de herhangi bir dini eğitim görmemiştir. Ayrıca dini eğitim kurumlarında herhangi bir dini eğitim alanlar %31, almadıklarını belirtenler ise %69'dur.

2.2.2.1.12. Din Eğitimi Gördükleri Dini Eğitim Kurumları

Ayrıca bir din eğitimi yani aile okul ve sosyal çevrenin dışında herhangi bir dini eğitim kurumunda dini eğitim görüp görmediklerini ek olarak sorduk. Bulduğumuz bulgular Tablo 2.33'de görüldüğü gibidir. Buna göre din eğitimi görenlerin genel toplam içindeki oranları %35'dir. Din eğitimi görenlerin çoğunluğu çocuk yaşta iken yaz tatilinde camilerde gördükleri din eğitimi %57'dir. Ondan sonra Kur'an Kursları %23 ile

gelmektedir. Özel dini eğitim görenler %11, ailede dini eğitim görenler ise %9'dur. İmam Hatip ve daha yüksek düzeyde din eğitimi alanlar olmamıştır.

Tablo 2.33 Örneklem Grubunun Din Eğitimi Gördükleri Dini Eğitim Kurumları

DİNİ KURUMLAR	S	%
Camii	20	57
Kur-an Kursu	8	23
Özel	4	11
Aile	3	9
TOPLAM	35	100

2.2.2.1.13. Alkolü Bırakmak İçin Kutsal Bir Mekanda Dua Yapmak

Tablo 2.34'de görüldüğü gibi deneklerimizin %38'i kutsal bir mekana gidip alkolden kurtulmak için dua ettikleri görülmektedir. Bunların kendi içindeki oranları ise şöyledir: Alkol bağımlılarının alkolden kurtulmak için yaklaşık yarısı kutsal bir mekana gidip, dua etmiştir. Bunlar %48'i camii, %32'si türbe ve ziyaretlere gidip dua etmiştir. %12'si de dergahlara gidip dua etmiştir. %4'ü cem evine ve %4'ü de kiliseye gidip dua etmiştir.

Tablo 2.34. Örneklem Grubunun Alkolü Bırakmak İçin Kutsal Bir Mekanda Dua Etmesi

KUTSAL YER	S	%
Cami	24	63
Cemevi	2	5
Kilise	1	3
Dergah	2	5
Yatır,Türbe,Ziyaret...	9	24
TOPLAM	38	100

2.2.2.1.14. Alkolden Kurtulmak İçin Dua ve Yardım Almak

Tablo 2.35’de görüldüğü gibi dini şahsiyet ve liderlere gidip dua ve yardım alanlarda azım sanmayacak kadardır. Bunlar genel toplam içerisinde %27’lik bir payı oluşturmaktadırlar. Bunların kendi içinde dağılımı şöyledir. Camii İmamına %30, tarikat şeyhine %30 (büyük çoğunluğu Adıyaman’daki şeyhe gitmişlerdir), %26’sı cinci, muskacı ve medyum %7’si müftü ve %4 ile cem evi dedesi ve kilise papazı gelmektedir

Tablo 2.35 Örneklem Grubunun Dua ve Yardım Aldıkları Şahsiyetler

DİNİ ŞAHSİYETLER	S	%
Cami İmamı	8	30
Müftü	2	7
Cemevi Dedesi	1	4
Tarikat Şeyhi	8	30
Kilise Papazı	1	4
Cinci,Muskacı,Medyum	7	26
TOPLAM	27	100

2.2.2.1.15. Alkolün Dindeki Yeri

Alkolün dindeki yerine gelince yapılan bir çok çalışmada alkolün dince sakıncalı olduğu, dince içilmemesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Yazmanın Lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin %80’i dini inançları gereği alkolün içilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir (Yazman, 1995). Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde tedavi gören 90 kişi inançları yönünden araştırılmış, bunların %80’i içkinin dinen haram olduğunu belirtmişlerdir. GATA İstanbul’daki Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Psikiyatri Kliniği öğretim elemanlarının 1994’te erler üzerinde yapmış oldukları bir araştırmada “niçin içki kullanmıyorsunuz” sorusuna % 45.5’i “dinimizce haram edilmiş olduğu için” cevabını vermişlerdir. Yine Sağlık Bakanlığı’nın 1995’te 24 ilde yapmış olduğu bir

araştırmada “niçin içki içmiyorsunuz” sorusuna deneklerde “dinimizce haram olduğu için” cevabını vermişlerdir.

Tablo 2.36’da görüldüğü gibi alkolün dindeki yeri sorgulandığında %75 gibi büyük bir çoğunluk alkolün dindeki yerinin haram olduğu, içilmez olduğunu belirtmişlerdir. %12’si alkol dinen sakıncalı değildir cevabını vermiş, %8’i alkolün din ile bir ilgisi olmadığını ve %5’inin de dinde de alkolün alınabileceğini belirtmişlerdir

Tablo 2.36. Örneklem Grubuna Göre Alkolün Dindeki Yeri Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

ALKOLÜN DİNDEKİ YERİ	S	%
Alkol dinen sakıncalı değildir	12	12
Haramdır içilmez	75	75
Dinde de alkol alınabilir	5	5
Alkolün din ile bir ilgisi yoktur	8	8
TOPLAM	100	100

2.2.2.2. Alkol Bağımlılık Düzeyi

1. Alkolü ilk kimlerle kullanıldığı
2. Alkolü sürekli kullanma yaşı
3. Alkollüyken işlenen suç ve olaylar
4. Alkollüysek suç ve olaylar
5. Alkole ilk başlama sebebi
6. Daha çok hangi alanlarda alkol kullanıldığı
7. Ailede alkol kullanıldığı
8. Ailede alkol bağımlısı
9. Altı aydan fazla yurt dışında kalınmadığı
10. Yurt dışında kalınmama sebebi
11. Uyuşturucu kullanımı
12. Sigara kullanımı

13. Kaç yaşında sigara kullanıldığı

14. Sigaraya alkolden öncemi başladığı

2.2.2.2.1. Örneklem Bağımlılık Düzeyi

Bu bölüm alkol bağımlılığı ile ilgili genel bilgilerden meydana gelmektedir. İlk olarak alkolü kimlerle kullandıkları kaç yaşlarında kullandıkları, alkollü iken yaptıkları suç ve olaylar, hangi durumlarda daha çok alkol kullandıkları alkolden başka uyuşturucu vs. kullanımı, yurt dışında ne kadar kaldıkları ve alkolü bırakmanın nedenleri ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır.

2.2.2.2.2. Alkolü İlk Kez Kimlerle Kullandığı

Alkolü ilk kez kimlerle kullandığı bağımlı değişkeni çalışmamız açısından önemli bir değişkendir. Çünkü; alkolü kimlerle kullandığı bize alkole başlamanın sosyal sebeplerini de verir. Tablo 2.37’de de görüldüğü gibi alkolü ilk defa kimlerle kullandığı hakkında bilgiler verilmektedir. Hastaların %16’sı yalnız başına, %11 ailesi ile, %48 özel arkadaşları ile, %14 iş arkadaşlarıyla ve %9 düğünlerde kullanmışlardır. Burada alkol oranında en önemli faktörün arkadaş etkisi olduğunu görmekteyiz. Daha önce yapılmış olan bir araştırmada da alkole başlamanın birinci faktörü arkadaş çevresidir. Bulunmuş olan değer %86.4’tür (Karamustafalıoğlu, 1991: 49) .

Tablo 2.37 Örneklem Grubunun Alkolü İlk Kez Kimlerle Kullandığı Görüşlerinin Dağılımı

KİMLERLE KULLANDIĞI	S	%
Yalnız	16	16
Aile ile	11	11
Özel arkadaşlarla	48	48
İş arkadaşlarla	14	14
Düğünlerde	9	9
Cevap yok	2	2
TOPLAM	100	100

2.2.2.2.3. Sürekli Alkol Kullanma Yaşı

Alkole başlama yaşı gün geçtikçe düşmektedir. İstanbul'da dört farklı Ortaöğretim kurumunda öğrencilerinin %75'inin 15 yaşından önce (11 yaşında) alkol kullandığı tespit edilmiştir (Karamustafalıoğlu, 1991: 9; Yazman, 1995). Tablo 2.38'de görüldüğü gibi deneklerimizin büyük çoğunluğu gençlik yaşında alkol kullandığını görmekteyiz. Hastalarımızın %50'si 15-19 yaş gruplarında alkol kullanmışlardır. İkinci sırada 20-25 yaş grubu ile %30 gelmektedir. Ondan sonra %5 ile 26-30 yaş grubu, 31-35 yaş grubu ise %5'dir. 36-40 yaş grubu %9 ve 41 ve daha yukarısı yaş grubu %1'dir. Burada alkol yaşının küçüldüğünü görüyoruz. %80 ile gençlik grubu gelmektedir.

Tablo 2.38. Örneklem Grubunun Sürekli Alkol Kullanma Yaşı

YAŞ GRUBU	S	%
15- 19	50	50
20 - 25	30	30
26 - 30	5	5
31 - 35	5	5
36 - 40	9	9
41 - +	1	1
TOPLAM	100	100

2.2.2.2.4. Alkollü İken İşlenen Suç ve Olaylar

Hastalarımızın %59'u alkollü iken herhangi bir olayla karşılaşmışlardır. %45'i trafik sorunu ile karşılaşmış olup bu da Türkiye'deki trafik terörünün sebeplerinden biridir. Mesleği şoförlük olan bir hastaya bu konu ile ilgili soru sorulduğunda, alkol kullanmadan yola çıkmadığını söylemiştir. Ayrıca 61 kişinin içinde 28 kişinin trafik kazası veya trafik suçu işlediğini söylemesi korkunçtur. Tablo 2.39.'da da görüldüğü gibi alkol kullanımı sonucu işlenen suçların kendi içindeki oranı şöyledir şöyledir: Trafik kazaları %45, tutuklanma %11.47, Kavga % 14.75, Yaralanma % 4.91, yukarıdaki suçlardan hepsini işleyenler% 18.03, Başka suç işleyenler ise %4.91'dir

Tablo 2.39 Örneklem Grubunun Alkollü İken İşlenen Suç ve Olaylar

OLAY VE SUÇLAR	S	%
Trafik kazası	28	28
Tutuklanma	7	7
Kavga	9	9
Yaralanma	3	3
Hepsini	11	11
Başka	3	3
Cevap yok	39	39
TOPLAM	100	100

2.2.2.2.5. Alkol Öncesi İşlenen Suç ve Olaylar

Alkol bağımlılarının bağımlılık kazanmadan önceki suç işleme veya herhangi bir olayın başa gelmesi ise şöyledir: 10 kişi kavga çıkarmış, 4 kişi tutuklanmış, 3 kişi de başka suç ve olaylarla karşılaşmıştır. Alkolsüz iken 23 kişi genel suç sayılan fiiller işlemişken alkol bağımlısı olduktan sonra bu sayı 61'e çıkmıştır. Bu da "Alkol bütün kötülüklerin anasıdır" hikmetli sözünü tasdik etmektedir.

2.2.2.2.6. Alkole Başlamının Sebepleri

Alkole başlama sebebi olarak şu cevapları vermişlerdir. %5 üzüntü, %5 sevinç, %15 ailevi problem %5 parasal problem, %4 işsizlik ve %64 de başka sebeplerden dolayı alkole başladığını söylemiştir. Başka sebepleri söyleyenler şunları da dile getirmişlerdir. Kendimi ispatlamak, gençliğin etkisi, duygusallık, çevrenin etkisi, ailenin teşviki, arkadaşların etkisi, iş gereği, boşlukta olduğum için vs. gibi sebeplerden alkol kullandıklarını ifade etmişlerdir.

2.2.2.2.7. Hangi Durumda Daha Çok Alkol Aldıkları

Tablo 2.40'da hangi durumda daha çok içki içildiği ise şöyledir. Bu tabloda %38 sıkıntı anlarında, %18 arkadaşlarla bir araya geldiğinde, %4 özel günlerde, %3 düğünlerde, %1

kutlama günlerinde, %23 bütün durumlarda, alkol kullandıklarını ve alkol için herhangi bir zaman gerekmediğini ifade etmişlerdir Ayrıca bu soruya bazı deneklerimiz kendi görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Yalnız kaldığımda, gizli olarak içiyorum”, “Haksızlığa uğradığımda”, (Öğretmen)
“Yola çıkarken mecburen kullanıyorum” (Kamyon şoförü), “Kumar ve gece alemlerinde”, (Afganistan göçmeni-İşadamı) “Yaşamak için içmem gerekiyor”, (İnşaat Mühendisi) “Neşeli olduğum zaman”, “Sürekli olarak kendi başıma”.

Tablo 2.40. Örneklem Grubunun Daha Çok Alkol Kullanıldığı Durumlar

DURUMLAR	S	%
Sıkıntılı anlarda	38	38
Arkadaşlarla bir araya	18	18
Özel günlerde	4	4
Düğünlerde	3	3
Yılbaşı gecelerinde	2	2
Kutlama günlerinde	1	1
Hepsinde	23	23
Bunların dışında	7	7
Cevap vermeyen	4	4
TOPLAM	100	100

2.2.2.2.8. Ailede Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı

Alkol bağımlılarının yalnız kendileri mi?, aileden ve yakın akrabadan da alkol bağımlısı veya kullanımı var mı? sorularına cevap aradık. Bu soruların amacı aile ve yakın akrabasının alkol almasına etkisinin olup olmadığını tespit etmektir. Tablo 2.41’de 15 kişinin kardeşi alkol kullanmakta, 10 kişinin babası alkol kullanmakta, 9 unun kardeşi ve yakın akrabası alkol kullanmakta, 3 kişinin babası ve yakın akrabası, 2 sinin anne ve babası, 1 kişinin baba ve eşi, 1 kişinin eşi ve yakın akrabası alkol

kullanmaktadır. 59 kişinin ailesi ve yakın akrabasında alkol kullanan kişilerin olduğunu belirtmesi alkol kullanımının sebeplerinden birinin de aile ve yakın akraba etkisi olduğunu açıklamaktadır. Ayrıca 59 kişiden 31 inin aynı zamanda alkol bağımlısı olduğu Tablo 2.41.'de görülmektedir

Tablo 2.41. Ailede Alkol Kullanımı

AİLEDE ALKOL KULLANIMI	S	%
Kardeş	15	15
Baba	10	10
Kardeş ve yakın akraba	9	9
Sadece yakın akraba	8	8
Baba ve kardeş	9	9
Baba ve yakın akraba	3	3
Anne baba	2	2
Baba ve eş	1	1
Eş ve yakın akraba	1	1
Sadece yakın akraba	1	1
Alkol kullanmayan	15	15
Cevap yok	26	26
TOPLAM	100	100

2.2.2.2.9. Ailede Alkol Bağımlılığı

Yakın akrabada alkol bağımlılığı Tablo 2.42'deki gibidir. Yakın akrabadan alkol bağımlısı olan 31 kişidir. Yüzde olarak ele aldığımızda aile ve yakın akrabadan %32 baba, %22 kardeş, %22 yakın akraba, %9 baba ve kardeş, %6 kardeş ve yakın akraba, %3 bütün aile ve yakın akraba ve %3 baba ve eş alkol bağımlısıdır. Burada dikkatimizi çeken kadınların alkol kullanımında ve bağımlılığında çok küçük bir oranı teşkil etmeleridir. Gelişmiş batı ülkeleri ile kıyasladığımızda sevindirici bir olaydır. Ancak yapılan son çalışmalara göre kadın nüfusunun da alkol kullanımında artma eğilimi

gösterdiği'dir. Deneklerimiz içinde 100 kişiden 2 kişinin annesi, 3 kişinin eşi alkol kullanmakta ve 1 kişinin de eşi alkol bağımlısıdır.

Tablo 2.42. Ailede Alkol Bağımlılığı

AİLEDE ALKOL BAĞIMLISI	S	%
Baba	10	32
Kardeş	7	22
Yakın akraba	7	22
Baba ve kardeş	3	9
Kardeş ve yakın akraba	2	6
Bütün aile ve yakın akraba	1	3
Baba ve eş	1	3
TOPLAM	31	100

2.2.2.2.10. Altı Aydan Fazla Yurt Dışında Kalanlar

Hastalarımızın 17 si 6 aydan fazla yurt dışında kalmışlardır. 8-5-1 Yurt dışında kalma sebepleri; 10 kişi turist olarak, 8 kişi işçi olarak, 2 kişi öğrenci olarak, 1 kişi görevli olarak ve 2 kişide başka sebeplerden yurt dışında kalmışlardır (Birden fazla şık işaretlenmiştir).

2.2.2.2.11. Alkolden Başka Uyuşturucu Kullanımı

Alkolden başka uyuşturucu kullananlar 14 kişidir. Alkolden başka 14 kişinin uyuşturucu kullanması alkol bağımlılarının uyuşturucu kullanımı açısından riskli görülmelidir.

2.2.2.2.12. Sigara Kullananlar

Tablo 2.42.'de sigara kullananlar görülmektedir. Alkol bağımlılarından %96'sının sigara düşündürücüdür. Sigara kullananların %69.79'ü sigarayı alkolde önce kullanmıştır. Buda sigara t alkol bağımlılığı için bir risk teşkil ettiğini göstermektedir.

Tablo 2.43. Örneklem Grubunda Sigara Kullananlar

SİGARA KULLANANLAR	S	%
Evet	96	96
Hayır	4	4
TOPLAM	100	100

2.2.2.2.13. Sigara Kullanma Yaşı

Tablo 2.44'te sigara kullanma yaşı görülmektedir. Hastalarımızın %50'si 16 yaşından küçük iken, %6'sı 17 yaşında, %17'si 18 yaşında, %3'ü 19 yaşında, %10'u 20 yaşında, %1'i 21 yaşında, %3'ü 22 yaşında, %7'si 23 ve daha yukarı yaşlarda sigaraya başlamıştır. Burada şöyle bir gerçek ortaya çıkmaktadır. Alkol bağımlısı örneklemimiz de %96'sı sigara kullanmaktadır. Sigara içenlerin %50'si 16 yaşından küçüktür. Araştırmalar sigara ya başlamanın en yoğun olduğu yaşın 11 olduğunu tespit etmişlerdir. Bunun nedeni de sigara ve alkol gibi kolaylıkla bulunabilen, pahalı olmayan, geniş sosyal kabul bulabilen, nüfusun büyükçe bir kessimi tarafından kullanabilme imkanının olmasıdır (Yazman, 1995: 12,84).

Tablo 2.44. Örneklem Grubunun Sigara Kullanma Yaşı

SİGARAYABAŞLAMA YAŞI	S	%
<- 16yaş	50	50
17 yaş	6	6
18 yaş	17	17
19 yaş	3	3
20 yaş	10	10
21 yaş	1	1
22 yaş	3	3
23 yaş - >	7	7
Cevap yok	3	3
TOPLAM	100	100

2.2.2.2.14. Alkolü Bırakmanın Sebepleri

Tablo 2.45'te alkolü bırakma sebepleri görülmektedir. Buna göre alkolü bırakmaya iten sebepleri sorduğumuzda %36'sı sağlık sebeplerinden dolayı alkolü bırakmaya karar vermiş, %26'sı ailede yapmış olduğu huzursuzluktan dolayı alkolü bırakmaya karar vermiş, %6'sı ekonomik sebeplerden alkolü bırakmaya karar vermiş, %11'i dini sebep alkolü bırakmaya karar vermiş, %11 iş ve sosyal çevrenin etkisinden alkolü bırakmaya karar vermiş, %10 başka sebeplerden alkolü bırakmaya karar vermişlerdir.

Tablo 2.45. Örneklem Grubunun Alkolü Bırakma Sebebi

SEBEP	S	%
Sağlık	36	36
Aile	26	26
Ekonomik sebep	6	6
Dini sebep	11	11
İş ve sosyal çevre	11	11
Başka	10	10
TOPLAM	100	100

2.3. Araştırmanın Çerçevesi, Örneklemi ve Veri Toplama

Bölüm 2.2 de belirtilen hipotezlerin test edilmesi için alkol bağımlısı tedavisi veren hastaneleri tespit etmek gerekir. Ayrıca bağımsız değişkenlerin uygun olarak temsil edilmesini sağlayacak bir evreninde tespit edilip gerekli yerlerden izin alınması gerekir.

Bunun için bağımsız değişkenlerin daha doğru ve objektif dağılımını sağlayacak olan İstanbul'daki değişik kurum ve kuruluşlara ait hastanelerde bu çalışmayı düşündük. Şu nokta üzerinde önele duruyorduk, her sosyal sınıftan bağımlının tedavi gördüğü hastanelerde araştırmayı yapmak. Bunun için Üniversite hastaneleri, devlet hastaneleri, vakıf ve özel hastanelerde tedavi gören alkol bağımlısı hastalardan evrenimizi

oluşturmak istedik. Çalışmaya evren olabilecek olan hastaneler içerisinde şunları seçtik. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi , Vakıf Guraba Hastanesi ve Balıklı Rum Hastanesi. Bu hastanelerden Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi Psikiyatri bölümünün tadilat da olması, Vakıf Guraba Hastanesinde alkol bağımlısı hasta yatışı olmaması ve Balıklı Rum Hastanesinin bu araştırmaya izin vermemesi sonucu evrenimizi Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi AMATEM Bölümüne başvuran tedavi gören ve kontrole gelen hastalardan oluşturduk. Çünkü bu hastane Türkiye'nin en çok alkol bağımlısı hasta tedavi eden ,ilk alkol bağımlısı hasta tedavi merkezi bölümü olan hastanedir. Ayrıca her sosyal sınıfta hastanın tedavi gördüğü hastane olması açısından önemlidir.

Örnekleme olarak da bu hastaneye tedavi amacı ile başvuran, tedavi gören ve kontrole gelen 100 hastayı seçtik. Tamamıyla tesadüfî ve ankete katılmak isteyen hastalardan oluşmaktadır.

Araştırmada ileri sürülen hipotezleri test etmek üzere anket formu hazırlanmıştır. Anket formunda kullanılan soru tekniği genelde açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bazıları ise Likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Anket formu 54 sorudan oluşmuştur. Bu sorular birer değişken olarak alınmış ve bunlara bağlı olarak 23 tane hipotez oluşturulmuştur.

Anketin birinci bölümü bağımsız değişkenlerde oluşmaktadır. Bu değişkenler alkol bağımlılarının demografik ve sosyokültürel yapılarını içermektedir. İkinci bölümde bağımlı değişkenlerden Alkol bağımlılarının dini inanç ve tutumlarının özellikleri ile ilgilidir. Üçüncü bölümde ise bağımlı değişkenlerden alkol bağımlılarının alma düzeyleri ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. ile ilgilidir.

Anketin uygulanması tamamıyla yüz yüze olmuştur. Bizzat deneklerle görüşülmüş ve sorular sorulmuştur. Denekler tesadüfî ve isteğe bağlı olarak katılmak isteyenlerden oluşturulmuştur. Deneklere anket uygulandığında, çalışmanın güvenilirliği için deneklerin sarhoş olmamalarına dikkat edilmiştir. Bunun için en az bir gün alkol kullanmamış olan hastalar tercih edilmiştir.

Anketler bilgisayarda, SSPS for MS WINDOWS Release 6.0 programıyla değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR / BAĞIMLILIĞI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

3.1. Eğitim İle Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullanıldığı

Eğitim değişkenin kişilerin sosyo-kültürel yapısı üzerinde önemli bir etkisi vardır. Alkolü ilk defa kimlerle kullandığı değişkenin alkol bağımlılığında önemli bir etkisi vardır. Çünkü alkole ilk başlamada bağımlının kimin etkisinde kaldığı veya kimin alkol kullanmaya vesile olduğu önemlidir. Bağımlıların çoğu alkol içmenin her hangi bir nedeninin olmadığını, çevresindeki kişi veya kişilere özendiklerini ifade etmişlerdir. Bizde bundan hareketle hipotezimizi şöyle kurduk: “Eğitim ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında bir ilişki vardır.”

Tablo 3.1’de hipotezimiz test edilmiştir. Buna göre eğitim düzeyi ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Her eğitim düzeyindeki kişi aynı şartlarda alkol kullanmıştır.

Eğitim düzeyinin artışı ile bağlantılı olarak alkol alışkanlığı arasındaki ilişkiye gelince, İlkokul mezunları %39, Ortaokul mezunları %25 ve Lise mezunları %23’lük bir oranla birbirlerini takip etmektedirler. Alkolü ilk defa kiminle kullandığı hususunda %48 ile özel arkadaşlar, %16 tek başına, %14 ile iş arkadaşlar ve %9 ile düğünlerde kullanıldığı görülmektedir. Aralarındaki ilişki ise şöyledir.

Tablo 3.1 Eğitim ile Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı

	Tek Başına	Aile	Özel Arkadaş	İş Arkadaş	Düğün	Diğer	C. Yok	Toplam
			2					
Yok			100,0					2
			4,2					2,0
	8	5	19	4	3			
İlk	20,5	12,8	48,7	10,3	7,7			39
		45,5	36,6	28,6	73,3			39,0
	4	3	13	2	2		1	
Orta	16,0	12,0	52,0	8,0	8,0		4,0	25
	25,0	27,3	27,1	14,3	22,2		100,0	25,0
	4	1	8	6	4			
Lise	17,4	4,3	34,8	26,1	17,4			23
	25,0	9,1	16,7	42,9	44,4			23,0
		2	5	2		1		
Üniversite		20,0	50,0	20,0		100,0		10
		18,2	10,4	14,3		100,0		10,0
			1					
C. Yok			100,0					1
			2,1					1,0
Toplam	16	11	48	14	9	1	1	100
	16,0	11,0	48,0	14,0	9,0	1,0	1,0	100,0

$$X^2 = 26,54$$

$$DF = 30$$

$$0,647 > 0,05$$

3.2. Eğitim İle Alkole Başlama Sebebi

Eğitim düzeyi ile alkole başlama sebebi arasında bir ilişkinin olduğuna inanıyoruz. Çünkü, her şeyin başlangıcında bir sebep olduğuna göre, alkolünde başlangıcında bir sebep veya sebepler vardır. Bu sebeplerin eğitim düzeyi ile de ilişkili olduğunu düşünüyoruz. Bunun için hipotezimizi şöyle kurduk: “Eğitim düzeyi ile alkole başlama sebebi arasında bir ilişki vardır”.

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi, eğitim düzeyi ile alkole başlama sebebi arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun için hipotezimiz ispatlanmamıştır. Her eğitim düzeyindeki alkol bağımlısı aynı şartlarda alkol kullanmıştır. Alkole başlama sebebi olarak hastaların büyük bir çoğunluğu başka sebeplerden dolayı alkole başladıklarını ifade etmişlerdir. Başka sebeplerden olarak da görüşlerini sorduğumuzda “Kendimi ispatlamak için, gençliğin etkisi, duygusallık, çevrenin etkisi, ailenin teşviki, arkadaşların etkisi, iş gereği, boşlukta olduğum için vs.” gibi sebeplerden alkol kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.2 Eğitim Düzeyi ile Alkole Başlama Sebebi

	Üzüntü	Sevinç	Aile	Ekonomik	İşsizlik	Başka	26	35	39	49	69	Toplam
				1		1						
Yok				50		50						2
				33,3		1,7						2,0
	1	1	5			25			2	2	3	
İlk	2,6	2,6	12,8			64,1			5,1	5,1	7,7	39
	20,0	20,0	41,7			42,4			66,7	100,0	60,0	39,0
	2	1	4	1	2	12	1	1				
Orta	8	4,0	16,0	4,0	8,7	48,0	4,0	4,0				25
	40,0	20,0	33,3	33,3	50,0	20,3	100,0	100,0				25,0
	1	2	3	1	2	13			1			
Lise	4,3	8,7	13,0	4,3	8,7	56,5			4,3			23
	20,0	40,0	25,0	33,3	50,0	22,0			33,3			23,0
	1	1				7					1	
Üniversite	10,0	10,0				70,0					10,0	10
	20,0	20,0				11,0					20,0	10,0
						1						
C. Yok						100,0						1
						1,7						1,0
Toplam	5	5	12	3	4	59	1	1	3	2	4	100
	5,0	5,0	12,0	3,0	4,0	59,0	1,0	1,0	3,0	2,0	4,0	100,0

$$\chi^2 = 40$$

$$DF = 50$$

$$0,821$$

Anlam düzeyi

$$0,821 > 0,005$$

3.3. Eğitim Düzeyi İle Alkolün Dışında Uyuşturucu Kullanım Arasındaki İlişki

Eğitim düzeyi ile uyuşturucu kullanımı arasında bir ilişkinin olduğunu düşünüyoruz. Bunun için hipotezimizi şu şekilde kurduk: “ Eğitim düzeyi ile uyuşturucu kullanımı arasında bir ilişki vardır”.

Tablo 3.3'te de görüldüğü üzere, eğitim düzeyi ile alkolden başka uyuşturucu kullanımı arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Dolayısıyla bu hipotezimiz doğrulanmamıştır. Eğitim düzeyinin artışı ile bağlantılı olarak uyuşturucu kullanımı ise şöyledir: İlkokul mezunlarının %15.4'ü uyuşturucu kullanmıştır. Ortaokul mezunlarının %16'sı, Lise mezunlarının %4.3'ü ve Üniversite mezunlarının %30'u alkolden başka uyuşturucu kullanmışlardır.

Tablo 3.3. Eğitim Düzeyi ile Uyuşturucu Kullanımı

	Evet	Hayır	Yok	Toplam
		2		
Yok		100		2
		2,6		2,0
	6	27	6	
İlk	15,4	69,2	15,4	39
	42,9	34,6	75,0	39,0
	4	19	2	
Orta	16,0	76,0	8,0	25
	28,6	24,4	25,0	25,0
	1	22		
Lise	4,3	95,7		23
	7,1	28,2		23,0
	3	7		
Üniversite	30,0	70,0		10
	21,4	9,0		10,0
		1		
C. Yok		100		1
		1,3		1,0
Toplam	14	78	8	100
	14,0	78,0	8,0	100,0

Anlam düzeyi 0.355 > 0.005

3.4. Eğitim Düzeyi İle Din İle Bağları Arasındaki İlişki

Eğitim değişkeni önemli bir sosyokültürel olgudur. Dinde toplumsal yapının vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bunun için biz alkol bağımlılarının eğitim düzeyi ile, din ile bağları arasında bir ilişki olduğunu düşünüyoruz. Bu konudaki hipotezimiz ise şöyledir. “Eğitim düzeyi ile din bağları arasında bir ilişki vardır”.

Tablo 3.4’te de görüldüğü gibi, eğitim düzeyi ile din ile bağları arasında x^2 değerine göre herhangi bir anlamlı ilişki bulunmamıştır. Bunun için hipotezimiz doğrulanmamıştır. Eğitim düzeyinin artışı ile orantılı olarak din ile bağları şöyledir:

Herhangi bir eğitim almayanların %100’ü sadece inanıyor, İlkokul mezunlarının %7.7’si inanıyor ve dinin gereklerini yerine getiriyor. %28.2’si inanıyor ve bazı ibadetlerini yerine getiriyor. %61.5’i sadece inanıyor, %2.6’sı inanmıyor. Ortaokul mezunlarının %4’ü inanıyor ve dinin gereklerini yerine getiriyor. %64’ü inanıyorum, bazı ibadetlerini yerine getiriyor, %34.8’i sadece inanıyor, %4’ü inanmıyor. Lise mezunlarının %4.3’ü inanıyor, bütün ibadetlerini yerine getiriyor. %60’ı inanıyor ve bazı ibadetlerini yerine getiriyor. %34.8’i ise sadece inanıyor. Üniversite mezunlarının %60’ı inanıyor ve bazı dini ibadetleri yerine getiriyor. %30’u sadece inanıyor, %10’u inanmıyor.

Tablo 3.4 Eğitim Düzeyi ile Din Bağının Tanımı

	İnanırım Dinin Gerekslerini Yerine Getiririm	İnanırım Bazı Dini Gereksleri Yerine Getiririm	Sadece İnanırım	İnanmıyorum	Toplam
			2		
Yok			100, 0		2
			4, 5		2, 0
	3	11	24	1	
İlk	7, 7	28, 2	61, 5	2, 6	39
	60, 0	22, 9	54, 5	33, 3	39, 0
	1	16	8	1	
Orta	4, 0	64, 0	34, 8	4, 0	25
	20, 0	29, 2	18, 2	32, 3	25, 0
	1	14	8		
Lise	4, 3	60, 9	34, 8		23
	20, 0	29, 2	18, 2		23, 0
		6	3	1	
Üniversite		60, 0	30, 0	10, 0	10
		12, 5	6, 8	32, 3	10, 0
		1			
C. Yok		100, 0			1
		2, 1			1, 0
Toplam	5	48	44	3	100
	5, 0	48, 0	44, 0	3, 0	100, 0

Anlam düzeyi 0. 269 > 0. 05

3.5. Eğitim Düzeyi İle Alkolden Sonra Dini İbadetlerde Azalma Olup Olmadığı

Eğitim düzeyi ile alkolden sonra dini ibadetlerde azalma olup olmadığı arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Eğitim düzeyinin artışı ile bağlantılı olarak dini ibadetlerde azalma olup olmadığı ise şöyledir: Herhangi bir eğitimi olmayanların %100'ü dini ibadetlerde azalma olduğu

görülmüştür. İlkokul mezunlarının %71.8'inde azalma olduğu, %25.6'sında herhangi bir azalma olmadığı görülmüştür. Bir kişi cevap vermemiştir.

Ortaokul mezunlarının %64'ünde dini ibadetlerde azalma olmuş, %36'sında azalma olmamıştır. Lise mezunlarının %82.6'sında ibadetlerde azalma olmuş, %17.4'ünde azalma olmamıştır. Üniversite mezunlarının %50'sinde azalma olmuş, %50'sinde azalma olmamıştır. Bir kişi de cevap vermemiştir.

Bu tablodan da anlaşıldığına göre alkol ibadete manidir. Çünkü deneklerimizin %71'i alkolden sonra dini ibadetlerde azalmanın olduğunu söylemişlerdir. %28'i herhangi bir azalma olmamış demiş ve %1'i de cevap vermemiştir.

Tablo 3.5 Eğitim Düzeyi İle Dini İbadetlerde Azalma Olup Olmadığı

	Evet	Hayır	C. Yok	Toplam
Yok	2			2
	100,0			2
	2,8			2,0
İlk	28	10	1	39
	71,8	25,6	2,6	39
	39,4	35,7	100,0	39,0
Orta	16	9		25
	64,0	36,0		25
	22,5	32,1		25,0
Lise	19	4		23
	82,6	17,4		23
	26,8	14,3		23,0
Üniversite	5	5		10
	50,0	50,0		10
	7,0	17,9		10,0
C. Yok	1			1
	100,0			1
	1,4			1,0
Toplam	71	28	1	100
	71,0	28,0	1,0	100,0

Anlamlılık düzeyi 0.697 > 0.05

3.6. Eğitim Düzeyi İle Dini Yardım ve Dua Alma

Eğitim düzeyi ile alkolden kurtulmak için dini yardım ve dua alma arasında bir ilişkinin olduğunu düşünüyoruz Bu konudaki hipotezimiz şöyledir. “Eğitim düzeyi ile alkolde kurtulmak için dini yardım ve dua alma arasında bir ilişki vardır”.

Tablo 3.6.’da görüldüğü gibi, eğitim düzeyi ile dini yardım dua alma arasında x^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu konudaki hipotezimiz ispatlanmamıştır. Bu tabloda deneklerin %74’ü cevap vermemişlerdir. %26’sı ise değişik dini şahsiyetlerden alkolden kurtulmak için dini yardım ve dua almışlardır. Buna göre %1’i Müftü, %9’u İmam, %2’si Dede ve %8’ i Cinci, Muskacı ve Medyuma giderek alkolden kurtulmak için yardım istemişlerdir. Bunların eğitim durumları ile dini yardım ve dua alma arasındaki ilişki ise şöyledir:

İlkokul mezunlarının %12.8’i Camii İmamına, %10.3’ü Tarikat Şeyhine ve %10.3’ü cinci muskacı, medyuma gidip dua ve yardım almışlardır. %66.7’si cevap vermemiştir. Ortaokul mezunlarının %8’i Camii İmamına, %4’ü Cemevi Dedesine, %8’i Tarikat Şeyhine, %4’ü cinci, muskacı, medyuma gidip dua ve yardım almışlardır, %76’sı cevap vermemiştir. Lise mezunlarının %8’i Camii İmamı, %4.3’ü Cemevi Dedesi, %8.7’si cinci, muskacı , medyuma gidip dua ve yardım almışlardır, %78.3’ü cevap vermemiştir. Üniversite mezunlarının %10’u Müftüye ve %10’u da cinci, muskacı, medyuma gidip dua ve yardım almışlardır, %80’i cevap vermemiştir.

Tablo 3.6. Eğitim Düzeyi İle Dinin Yardım ve Dua Alma

	Müftü	İmam	C. Dedesi	Tarikat Şeyhi	Kilise Papazı	Cinci Muska Medyum	C. Yok	Toplam
Yok							2 100,0 2,7	2 2,0
İlk		5 12,8 55,6		4 10,3 66,7		4 10,3 50,0	26 66,7 35,1	39 39,0
Orta		2 8,0 22,2	1 4,0 50,0	2 8,0 50,0		1 4,0 12,5	19 76,0 25,7	25 25,0
Lise		2 8,7 22,2	1 4,3 50			2 8,7 25,0	18 78,3 10,8	23 23,0
Üniversite	1 10,0 100,0					1 10,0 12,5	8 80,0 10,8	10 10,0
C. Yok							1 100,0 1,4	1 1,0
Toplam	1 1,0	9 9,0	2 2,0	6 6,0		8 8,0	74 74,0	100 100,0

$$X^2 = 18,23$$

$$DF = 25$$

Anlamlılık Düzeyi

$$0,832 > 0,05$$

3.7. Çalışma İle Alkole İlk Başlama Sebepleri

Çalışma ile alkole ilk başlama sebepleri arasında bir ilişkinin olduğunu düşünüyoruz. Bunun için bu konudaki hipotezimiz şöyledir: “Çalışma ile alkole başlama sebepleri arasında bir ilişki vardır”.

Tablo 3.7.’de görüldüğü gibi x^2 değerine göre çalışma alkole başlama sebepleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre çalışanların alkole ilk başlama sebebi %1.7 üzüntüden, %6.8’ i sevinçten, %13.6’sı ailenin etkisi ile (Bunlardan bir kısmı “babam

çocukluğumda kan yapsın diye bana kırmızı şarap içirirdi”, bir başkası ise “çocukken babam bana her içki içtiğinde bir fincan içki içirirdi” diyerek ailelerin kendilerini içkiye alıştırdıklarını söylemişlerdir. %1.7’si ekonomik sebeplerden, %6.8’i işsizlikten ve %52.5’i ise başka sebeplerden alkole başlamışlardır. Başka sebepler olarak görüş belirten kesim genellikle “Kendimi ispatlamak için, gençliğin etkisi, duygusallık, çevrenin etkisi, arkadaşların teşviki, iş gereği, boşlukta olduğum için, özentisi, merak vb. gibi” sebeplerden alkole başladıklarını söylemişlerdir. Çalışmayanların alkole ilk başlamanın sebebi %10 üzüntü, %2.5 sevinç, %10 aile, % 2.5 ekonomik, %70 başka sebeplerden dolayı alkole ilk başlamışlardır. Cevap vermeyen bir kişi.

Tablo 3.7. Çalışma ile Alkole İlk Başlama Sebebi

	Üzüntü	Sevinç	Aile	Ekonomik	İşsizlik	Başka	26	35	39	49	69	Toplam
Evet	1	4	8	1	4	31	1	1	2	2	4	
	1,7	6,8	13,6	1,7	6,8	52,5	1,7	1,7	3,4	3,4	6,8	59
	20,0	80,0	66,7	33,3	100,0	52,5	100,0	100,0	66,7	100,0	80,0	59,0
Hayır	4	1	4	1		28			1		1	
	10,0	2,5	10,0	2,5		70,0			2,5		2,5	40
	80,0	20,0	33,3	33,3		47,5			33,3		20,0	40,0
C. Yok				1								1
				100,0								1,0
Toplam	5	5	12	3	4	59	1	1	3	2	5	100
	5,0	5,0	12,0	3,0	4,0	59,0	1,0	1,0	3,0	2,0	5,0	100,0

$$X^2 = 44,77$$

$$DF = 20$$

Anlamlılık düzeyi

$$0.001 < 0.05$$

3.8. Medeni Durum İle Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı

Medeni durum değişkeni ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında bir ilişkinin var olduğunu düşünüyoruz. Bu konudaki hipotezimiz şudur: “Medeni durum değişkeni ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında bir ilişkinin vardır”.

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi, medeni durum değişkeni ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında x^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre medeni

durum ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasındaki ilişki şöyledir: Bekarların %21.4'ü tek başına, %14.3' ü ailesiyle, %57.1 özel arkadaşları ile %7.1'i iş arkadaşlarıyla, alkolü ilk defa kullanmışlardır. Evlilerin %14.7'si tek başına, %8.8'si ailesiyle, %47.1' i özel arkadaşlarıyla, %16.2'si iş arkadaşlarıyla, %11.8' i düğünde, alkolü ilk defa kullanmışlardır.

Ayrı yaşayanların %66.7'si tek başına, %33.3'ü diğer kişilerle alkolü kullanmıştır. Boşanmışların %7.7'si tek başına, %23.1'i ailesiyle, %53.8'i özel arkadaşlarıyla, %7.7'si iş arkadaşlarıyla ve %7.7'si düğünlerde alkolü ilk olarak kullanmışlardır. Yeniden evlenmişlerin %50'si özel arkadaş ve %50'si iş arkadaşlarla alkolü ilk olarak kullanmışlardır.

Tablo 3.8. Medeni Durum İle Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı

	Tek Başına	Aile	Özel Arkadaş	İş Arkadaşı	Düğün	Diğer	C. Yok	Toplam
Bekar	3 21, 4 18, 8	2 14, 3 18, 2	8 57, 1 16, 7	1 7, 1 7, 1				14 14, 0
Evli	10 14, 7 62, 5	6 8, 8 54, 5	32 47, 1 66, 7	11 16, 2 78, 6	8 11, 8 88, 9		1 1, 5 100, 0	68 68, 0
Ayrı Yaşıyor	2 66, 7 12, 5					1 33, 3 100, 0		3 3, 0
Boşanmış	1 7, 7 6, 3	3 23, 1 27, 3	7 53, 8 14, 6	1 7, 7 11, 1	1 7, 7 11, 1			13 13, 0
Yeni Evlenmiş			1 50, 0 2, 1	1 50, 0 7, 1				2 2, 0
Toplam	16 16, 0	11 11, 0	48 48, 0	14 14, 0	9 9, 0	1 1, 0	1 1, 0	100 100, 0

$$X^2 = 48,974$$

$$DF = 24$$

$$0,00191 < 0,05$$

Anlamlılık düzeyi

$$0,00191 < 0,05$$

3.9. Medeni Durum İle Dini Bağının Tanımı

Medeni durum ile din bağının tanımı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu dűşünüyoruz. Bunun için hipotezimiz şoyledir: “Medeni durum ile dini bağının tanımı arasında bir ilişki vardır”.

Medeni durum ile dini bağının tanımı arasında x^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durumda medeni durum değişkeni ile dini bağın arasındaki ilişki Tablo 3.9’da görűldűđü gibi şoyledir :

Bekarların %57.1’i inanır ve bazı ibadetleri yapıyor, %35.7’si sadece inanıyor, %7.1 inanmıyor. Evlilerin %4.4’ü inanıyor ve dini ibadetlerini yapıyor., % 50’ si inanıyor ve bazı dini ibadetleri yerine yapıyor. %42.6’sı sadece inanıyor, %2.9’u inanmıyor.

Ayrı yaşayanların %100 sadece inanıyor. Boşanmışların %15.4’ü inanıyor ve ibadetlerini yapıyor, %38.5’i inanıyor ve bazı ibadetleri yapıyor, %46.2’si sadece inanıyor. Yeniden evlenenlerin %50’si (1 kişi) inanıyor ve bazı ibadetleri yapıyor, %50’si (1 kişi) sadece inanıyor.

Tablo 3.9. Medeni Durum İle Dini Bağının Tanımı

	İnanırım İbadet Yapmam	İnanırım, Bazı ibadetleri Yaparım	Sadece İnanırım	İnanmıyorum	Toplam
Bekar		8 57,1 16,7	5 35,7 11,4	1 7,1 33,3	11 14,0
Evli	3 4,4 60,0	34 50,0 70,8	29 42,6 65,8	2 2,9 66,7	68 68,0
Ayrı Yaşıyor			3 100,0 6,8		3 3,0
Boşanmış	2 15,4 40,0	5 38,5 10,4	6 46,2 13,6		13 13,0
Yeniden Evlenmiş		1 50,0 2,1	1 50,0 2,3		2 2,0
Toplam	5 5,0	48 48,0	44 44,0	3 3,0	100 100,0

Anlamlılık düzeyi 0.655 > 0.05

3.10. Medeni Durum İle Alkolün Dindeki Yeri

Medeni durum değişkeni ile alkolün dindeki yeri arasında bir ilişkinin olduğunu düşünüyoruz Bunun için hipotezimizi şöyle oluşturduk: “Medeni durum ile alkolün dindeki yeri arasında bir ilişki vardır”.

Medeni durum değişkeni ile alkolün dindeki yeri arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($0.0004 < 0.05$). Medeni durum değişkeni ile alkolün dindeki yeri arasındaki ilişki şöyledir:

Bekarların %14.3' ü sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı olmadığını, %64.3'ü alkolün dince haram olduğunu, %2.4'ü alkolün din ile bir ilgisinin olmadığını ifade etmişlerdir. Evlilerin %14.7'si sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı olmadığını, %76.5'i dinen alkolün haram olduğunu, %5.9'u alkolün din ile bir ilgisi olmadığını belirtmişlerdir. Ayrı yaşayanların %7.7'si sarhoş olmayacak kadar alkol almak dinen sakıncalı değildir. %84.6'sı dinen alkol haramdır, içilmez, %7.7'si alkolün din ile bir ilgisi olmadığını belirtmişlerdir. Yeniden evlenenlerin %100'ü (2 kişi) alkol haramdır, içilmez görüşünü belirtmişlerdir.

Tablo 3.10. Medeni Durum İle Alkolün Dindeki Yeri

	Dince Alkol Sakıncalı Değildir	Haramdır	Dince Alkol Alınmalıdır	Alkolün Din İle Bir Bağı Yok	C. Yok	Toplam
Bekar	2	9		3		
	14, 3	64, 3		21, 4		14
	15, 4	12, 0		37, 5		14, 0
Eveli	10	52		4	2	
	14, 7			5, 9	2, 9	68
	76, 9	76, 5		50, 0	66, 7	68, 0
Ayrı Yaşiyor		1	1		1	
		33, 3	33, 3		33, 3	3
		1, 3	100, 0		33, 3	3, 0
Boşanmış	1	11		1		
	7, 7	84, 6		7, 7		13
	7, 7	14, 7		12, 5		13, 0
Yeniden Evlenmiş		2				
		100, 0				2
Toplam		2, 7				2, 0
	13	75	1	8	3	100
	13, 0	75, 0	1, 0	8, 0	3, 0	100, 0

Anlamlılık düzeyi 0. 0004

X² = 48.700

DF= 16

0. 0004 < 0. 05

3.11. Aile Tipi İle Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı

Aile tipi ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında bir ilişkinin olduğunu düşünüyoruz. Bunun için bu konudaki hipotezimiz şöyledir: “Aile tipi ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında bir ilişki vardır”.

Aile tipi ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında χ^2 değerine göre bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre Tablo 3.11.’de görüldüğü gibi alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular şöyledir: Çekirdek ailelere (eş ve çocuklardan oluşan aile) mensup olanların %14.3’ü tek başına %9.5’i aileleriyle, %49.2’si özel arkadaşlarıyla %11.1’i iş arkadaşlarıyla, %12.7’si düğünlerde %1.6’sı diğer kişilerle alkolü ilk defa kullanmıştır.

Aile büyükleri ile olan ailelerle (geleneksel aile) mensup olanların %15.4’ü tek başına, %15.4’ü aileleri ile, %46.4’ü özel arkadaşları ile %9.1’i iş arkadaşlarıyla ve %9.1’i düğünlerde alkolü ilk defa kullanmışlardır. Bu bulgular bizim “aile tipi ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı arasında bir ilişki vardır”. Hipotezimizin ispatlanmadığını göstermektedir.

Tablo 3.11. Aile Tipi İle Alkolü İlk Defa Kimlerle Kullandığı

	Tek Başına	Aile	Özel Arkadaş	İş Arkadaş	Düğün	Diğer	C. Yok	Toplam
	9	6	31	7	8	1	1	
Çekirdek Aile	14, 3	9, 5	49, 2	11, 1	12, 7	1, 6	1, 6	63
	56, 3	54, 5	64, 6	50, 0	88, 9	100, 0	100, 0	63, 0
Aile Büyükleriyle	4	4	12	6				26
	15, 4	15, 4	46, 4	23, 1				26, 0
	25, 0	36, 4	25, 0	42, 9				
C. Yok / Yalnız	3	1	5	1	1			11
	27, 3	9, 1	45, 5	9, 1	9, 1			11, 0
	18, 8	9, 1	10, 4	7, 1	11, 1			
Toplam	16	11	48	14	9	1	1	100
	16, 0	11, 0	48, 0	14, 0	9, 0	1, 0	1, 0	100, 0

Anlamlılık düzeyi

0, 766 > 0, 05

3.12. Aile Tipi İle Alkolü Bırakmaya Sebep Olan Etmenler

Aile tipi ile alkollü bırakmaya iten sebepler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu düşünüyoruz Hipotezimiz şöyledir. “Aile tipi ile alkollü bırakmaya iten sebepler arasında anlamlı bir ilişki vardır”. Aile tipi ile alkollü bırakmaya iten sebepler arasında x^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 3.12’de aile tipi ile alkolü bırakmaya sebep olan etmenler arasındaki ilişki görülmektedir. Bulunan değerler şöyledir: Çekirdek aileye mensup olanların %39’u sağlık sebebi ile, %28.6’sı ailevi sebeplerle, %7.5’i ekonomik sebepler, %11.1’i dini sebepler, %11’i iş ve sosyal çevrenin etkisi ile %6.3’ü başka sebeplerden alkolü bırakmak istemiştir. Geleneksel aileye mensup olanların %46.2’si sağlık sebebi ile %19.2’si ailevi sebeple, %7.7’si dini sebeple, %3.8’i sosyal çevrenin etkisi ile ve %23.1’i başka sebeplerden alkolü bırakmak istemiştir. Yalnız yaşayanların %18.2’si sağlık sebebi, %27.3’ü ailevi nedenler, %9.1’i ekonomik sebep, %18.2’si dini sebep ve %7.3’ü iş ve sosyal çevrenin etkisi ile alkolü bırakmaya karar vermiştir. Bu hipotezimizde çıkan bulgulara göre ispatlanmamıştır.

Tablo 3.12 Aile Tipi İle Alkolü Bırakmaya Sebep Olan Etmenler

	Sağlık	Aile	Ekonomik	Dini Sebep	İş ve Sosyal	Baba	Toplam
Çekirdek Aile	22 34,9 61,1	18 28,6 69,2	5 7,5 83,3	7 11,1 63,6	7 11,1 63,6	4 6,3 40,0	63 63,0
Geleneksel Aile	12 46,2 33,3	5 19,2 19,2		2 7,7 18,2	1 3,8 9,1	6 23,1 60,0	26 26,0
Yalnız	2 18,2 5,6	3 27,3 11,5	1 9,1 16,7	2 18,2 18,2	3 27,3 27,3		11 11,0
Toplam	36 36,0	26 26,0	6 6,0	11 11,0	11 11,0	10 10,0	100 100,0

Anlamlılık düzeyi $0,114 > 0,05$

3.13. Aile Tipi ile Alkolden Sonra Dini İbadetlerde Azalma

Aile tipi ile alkolden sonra dini ibadetlerde azalma olup olmadığı arasında bir ilişki olduğunu düşünmekteyiz. Bunun için hipotezimizi şu şekilde kurduk. “Aile tipi ile alkolden sonra dini ibadetlerde azalma olup olmadığı arasında bir ilişki vardır”. Tablo 3.13’te de görüldüğü gibi bizim bu hipotezimiz doğrulanmıştır. Buna göre bulunan bulgular şöyledir:

Çekirdek aileye mensup olan alkol bağımlılarının %71.4’ü alkol bağımlılığından sonra dini ibadetlerde azalma olduğunu, %28.6’sı ise azalma olmadığını belirtmişlerdir. Geleneksel aileye mensup alkol bağımlılarının %69.2’si alkol bağımlılığından sonra dini ibadetlerde azalma olduğunu, %26.9’u azalma olmadığını belirtmişlerdir. %3.8’i ise cevap vermemiştir. Yalnız yaşayanların %72.7’si alkol bağımlılığı dini ibadetlerde azalmaya sebep olmuş, %27.3’ü ise dini ibadetlerde herhangi bir azalmaya sebep olmadığını söylemişlerdir.

Tablo 3.13. Aile Tipi İle Alkolden Sonra Dini İbadetlerde Azalma

	Evet	Hayır	C. Yok	Toplam
Çekirdek Aile	45	18		
	71,4	28,6		63
Geleneksel Aile	63,4	64,3		63.0
	18	7	1	
Yalnız	69,2	26,9	3,8	26
	25,4	25.0	100.0	26.0
Toplam	8	3		
	72,7	27,3		11
	11,3	10,7		11.0
Toplam	71	28	1	100
	71.0	28.0	1.0	100.0

$$X^2 = 2,884 \quad P = 4 \quad 0,577 > 0,005$$

Anlamlılık düzeyi 0.577 olduğundan aile tipi ile alkolden sonra dini ibadetlerde azalma olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

3.14. Aile Tipi İle Alkolü Bırakmak İçin Dua ve Yardım Almak

Aile tipi ile alkolü bırakmak için dua ve yardım almak arasında bir ilişkinin olduğunu düşünüyoruz. Toplumumuzda din büyüklerine veya dini şahsiyetlere karşı büyük bir saygı gösterildiği sosyolojik bir gerçektir. Bizde buradan hareketle hipotezimizi şöyle kurduk. Aile tipi ile alkolü bırakmak için dini yardım ve dua almak arasında bir ilişki vardır. Tablo 3.14.'de aile tipi değişkeni ile alkolü bırakmak için dini yardım ve dua almak arasında değişkeni arasında χ^2 değerine göre bir ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla bizim Hipotezimiz Doğrulanmış oluyor. Aile tipi değişkeni ile alkolü bırakmak için dua ve yardım almak arasındaki ilişki şöyledir:

Eş ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye sahip olanların %1.6'sı müftüye, %6.3'ü cami imamına, %3.2'si Cem evi dedesine, %4.8'i Tarikat Şeyhine ve %3.2'si Cinci, Muskacı, Medyuma gidip dua ve yardım almışlardır. %8.1'i cevap vermemiştir. Aile büyükleriyle beraber olan geleneksel aileye sahip olanların %11.5'i Tarikat Şeyhine, %11.5'i Cami İmamına, %23.1'i Cinci, Muskacı, Medyuma gidip dua ve yardım almışlardır. Yalnız yaşayanların %18.2'si Cami İmamına gidip dua ve yardım almışlardır. Yalnız yaşayanların %81.8'i cevap vermemiştir. Tarikat Şeyhine gidenlerin çoğu Adıyaman'daki şeyhe gittiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3.14 Aile Tipi İle Alkolü Bırakmak İçin Dini Yardım ve Dua Almak

	Müftü	Cami İmamı	Cem evi Dedesi	Tarikat Şeyhi	Cinci Muskacı Medyum	C. Yok	Toplam
Çekirdek Aile	1	4	2	3	2	51	63
	1,6	6,3	3,2	4,8	3,2	83,0	
	100,0	44,4	100,0	50,0	25,0	68,9	
Geleneksel Aile		3		3	6	14	26
		11,5		11,5	23,1	53,8	
		33,3		50,0	75,0	18,9	
Yalnız		2				9	11
		18,2				81,8	
		22,2				12,2	
Toplam	1	9	2	6	8	74	100
	1,0	9,0	2,0	6,0	8,0	74,0	100,0

$\chi^2=17,651$ P=10 0,061 < 0,05 Anlamlılık düzeyi 0,061 < 0,05

3.15. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek İle Uyuşturucu Kullanımı

Toplumsal hayatta normların çok büyük bir önemi vardır. Dini kurallarda toplum tarafından kabul görmüş değer yargılarıdır. Toplum veya fertler hayat biçimlerini toplumsal değer yargılarına göre biçimlendirirler. Buna göre hipotezimiz “Hayat ile ilgili kararlar alırken dini emirlerine yer vermek ile uyuşturucu kullanımı arasında bir ilişki vardır”.

Tablo 3.15’de de görüldüğü gibi hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile uyuşturucu kullanımı değişkenleri arasındaki ilişki χ^2 değerine göre anlamlı bulunmuştur. Bundan dolayı hipotezimiz doğrulanmıştır.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile uyuşturucu kullanımı arasındaki ilişkiye gelince; hayat ile ilgili kararlar alırken dine yer vermeyi fikrine çok uygun bulanların %36.4’ü uyuşturucu kullanıyor. %54.5’i uyuşturucu kullanmıyor. Cevap vermeyenler %9.1 . Fikrime uygun olanların %6.3’ü uyuşturucu kullanıyor. %82.5’i kullanmıyor. Cevap vermeyen %11.1. Kararsızların %18.2’si uyuşturucu kullanıyor, %81.8’i kullanmıyor, fikrime aykırı görenlerin %21.4’ü uyuşturucu kullanıyor, %78.6’sı kullanmıyor. Fikrime çok aykırı diyenlerin %100’ü (1 kişi) uyuşturucu kullanıyor.

3.15 Hayat ile İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek ile Uyuşturucu Kullanımı

	Evet	Hayır	C. Yok	Toplam
Fikrime Çok Uygun	4 36,4 28,6	6 54,5 7,7	1 9,1 12,5	11 11,0
Fikrime Uygun	4 6,3 28,6	52 82,5 66,7	7 11,1 87,5	63 63,0
Kararsızım	2 18,2 14,3	9 81,8 11,5		11 11,0
Fikrime Aykırı	3 21,4 21,4	11 78,6 14,1		14 14,0
Fikrime Çok Aykırı	1 100,0 7,1			1 1,0
Toplam	14 14,0	78 78,0	8 8,0	100 100,0

Anlamlılık düzeyi $0,078 < 0,05$

3.16. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek İle Din Bağının Tanımı

Sosyal hayatta dinin normlarının ağırlığını bütün toplumlarda görmek mümkündür. Sosyal hayattaki bu gerçeklik ile din bağının tanımı değişkeni arasında da bir ilişkinin olduğu kanaatini taşıyoruz. Bunun için hipotezimiz “Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile din bağının tanımı arasında bir ilişki vardır” şeklindedir.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile din bağının tanımı arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bundan dolayı hipotezimiz doğrulanmıştır. Tablo 3.16.’da bu ilişki şöyledir:

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermenin fikrime çok uygun olanların %9.1'i inanıyor ve ibadetlerini yapıyor. %63.6' sını bazı dini ibadetleri yapıyor, %77.3'ü sadece inanıyor. Fikrime uygun olanların %6.3'ü dini ibadetlerini yapıyor. %49.2'si bazı dini ibadetleri yapıyor, %44.4'ü sadece inanıyor, kararsızların %36.4'ü bazı dini ibadetleri yapıyor, %63.6' sını sadece inanıyor. Fikrime aykırı olanların %42.9'u bazı dini ibadetleri yapıyor, %42.9'u sadece inanıyor, %14.3'ü inanmıyor. Fikrime çok aykırı olanların %100'ü inanmıyor (1 kişi) .

Tablo 3.16 Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer verme ile din bağının Tanımı

	İnanır Dinin Gereklerini Yapar	İnanır Bazı Gerekleri Yapar	Sadece İnanır	İnanmaz	Toplam
Fikrime Çok Uygun	1	7	3		
	9,1	63,6	27,3		11
Fikrime Uygun	20,0	14,6	6,8		11,0
	4	31	28		
Fikrime Uygun	6,3	49,2	44,4		63
	80,0	64,6	63,6		63,0
Kararsızım		4	7		
		36,4	63,6		11
Fikrime Aykırı		8,3	13,6		11,0
		6	6	2	
Fikrime Aykırı		42,9	42,9	14,3	14
		12,5	13,6	66,7	14,0
Fikrime Çok Aykırı				1	
				100	1
Toplam				33,3	1,0
	5	48	44	3	100
	5,0	48,0	44	3,0	100,0

Anlamlılık düzeyi 0.00001 < 0.001

3.7. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek İle Alkolü Bırakmak İçin Dua Ve Yardım Alma

Hipotezimizi şu şekilde kurduk “Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile alkolü bırakmak için dua ve yardım alma arasında bir ilişki vardır”.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek hususunda fikirlerini beyan edenler ile alkolü bırakmak için dini yardım ve dua alanlar arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anlamlılık düzeyi $0,000 < 0,01$ olduğundan hipotezimiz doğrulanmıştır. Buna göre hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek hususunda fikirlerini açıklayanlar ile dua ve yardım aldıkları şahsiyetler arasındaki ilişki şöyledir.

Fikrime çok uygundur diyenlerin %18.2’si Tarikat Şeyhine, %9.1’i cinci, muskacı, medyuma gidip dua ve yardım almışlar. %72.7’si cevap vermemiştir. Fikrime uygundur diyenlerin %14.3’ü Camii İmamına, %1.6’sı Cemevi Dedesine, %6.3’ Tarikat Şeyhine, %6.3’ü cinci, muskacı, medyuma, cevap vermeyen %71.4; kararsızların %9.1’i Cemevi Dedesine, % 9.1’i cinci, muskacı, medyuma, cevap vermeyen %81.8; fikrime aykırı diyenlerin %14.3’ü cinci, muskacı, medyuma, cevap vermeyen %85.7; fikrime çok aykırı diyenlerin %100’ü Müftü’ ye gidip dua ve yardım almışlardır.

Tablo 3.17. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermek İle Alkolü Bırakmak İçin Dua ve Yardım Almak

	Müftü	Cami İmamı	Cem evi Dedesi	Tarikat Şeyhi	Cinci Muskacı Medyum	C. Yok	Toplam
Fikrime Çok Uygun				2 18,2 33,3	1 9,1 12,5	8 72,7 10,8	11 11,0
Fikrime Uygun		9 14,3 100,0	1 1,6 50,0	4 6,3 66,7	4 6,3 50,0	45 71,4 60,8	63 63,0
Kararsızım			1 9,1 50,0		1 9,1 12,5	9 81,8 12	11 11,0
Fikrime Aykırı					2 14,3 25,0	2 85,7 16,2	14 14,0
Fikrime Çok Aykırı	1 100 100,0						1 1,0
Toplam	1 1,0	9 9,0	2 2,0	6 6,0	8 8,0	74 74,0	100 100,0

$\chi^2 = 114,086$ P=20 0,0000 < 0,001 Anlamlılık düzeyi 0,0000 < 0,001

3.18. Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Vermekle Alkolün Dindeki Yeri

Hayat ile ilgili kararlar alırken dini emirlere yer vermek değişkeni ile alkolün dindeki yeri değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğunu düşünüyoruz. Bunun için hipotezimiz şudur: “Hayat ile ilgili kararlar alırken dini emirlere yer vermek ile alkolün dindeki yeri arasında bir ilişki vardır”.

Hipotezimiz x^2 değerine göre değerlendirildiğinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu da hipotezimizin doğrulandığını göstermektedir. Tablo 3.18.'de grldği gibi x^2 değerine göre değişkenler arasındaki ilişki Őyledir:

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermenin fikrine çok uygun olanların %9.1'i sarhoş olmayacak kadar alkol almak sakıncalı değildir. %90.9'u haramdır, içilmez Şeklinde cevap vermişlerdir.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermenin fikrine uygundur diyenlerin %11.7'si sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir. %77.8'i haramdır, içilmez, %1.6'sı dince alkol alınabilir, %6.3' din ile bir ilgisi yoktur Şeklinde cevap vermişlerdir.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermenin kararsızım diyenlerin %27.3' sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir. %63.6'sı haramdır, içilmez , %3.2'si cevap vermemiştir.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermenin fikrine aykırı olanların %14.3' sarhoş olmayacak kadar alkol almak sakıncalı değildir. %64.3' haramdır, içilmez, %21.4' din ile bir ilişkisi yoktur Şeklinde cevap vermişlerdir.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermenin fikrine çok aykırı olanların %100' cevap vermemişlerdir.

Tablo 3.1.18 Hayat İle İlgili Kararlar Alırken Dinin Emirlerine Yer Verme ve Alkolün Dindeki Yeri

	Azı Sakıncalı Değildir	Haramdır İçilmez	Dince Alkol Alınabilir	Din İle İlgisi Yoktur	Cevap Yok	Toplam
Fikrime Çok Uygun	1 9,1 7,7	10 90,9 13,3				11 11,0
Fikrime Uygun	7 11,1 53,8	49 77,8 65,3	1 1,6 100	4 6,3 50		63 63,0
Kararsızım	3 27,3 23,1	7 63,6 9,3			2 3,2 66,7	11 11,0
Fikrime Aykırı	2 14,3 15,4	9 64,3 12		3 21,4 37,5		14 14,0
Fikrime Çok Aykırı					1 100 33,3	1 1,0
Toplam	13 13,0	75 75,0	1 1,0	7 7,0	3 3	100 100,0

$\chi^2 = 41,147$ DF= 16 $0,0005 < 0,001$ Anlamlılık düzeyi $0,0005 < 0,001$

3.19. Din Bağının Tanımı İle Uyuşturucu Kullanımı

Din bağının tanımı ile uyuşturucu kullanımı arasında önemli bir ilişki olduğu kanaatindeyiz. Bunun için hipotezimiz; “Din bağının tanımı ile uyuşturucu kullanımı arasında bir ilişki vardır” şeklindedir.

Tablo 3.19’da da görüldüğü gibi, hipotezimizin doğrulandığını görmekteyiz. Tablonun χ^2 değerine göre anlamlılık düzeyi $0,0028 < 0,05$ olduğundan din bağının tanımı ile uyuşturucu kullanımı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu ilişki şöyledir:

İnanıp ibadet yapanların % 20'si uyuşturucu kullanıyor, %80'i kullanmıyor. İnanıp bazı ibadetleri yapanların %12.5'i uyuşturucu kullanıyor, %79.2'si kullanmıyor. %8.3'ü cevap vermemiştir. Sadece inananların %9.1'i kullanıyor, %81.8'i kullanmıyor, %9.1'i cevap vermemiştir. İnanmayanların %100'ü uyuşturucu kullanıyor.

Tablo 3.19. Din Bağının Tanımı İle Uyuşturucu Kullanımı

	Evet	Hayır	C. Yok	Toplam
İnanır	1	4		
İbadetlerini	20,0	80,0		5
Yapar	7,1	5,1		5,0
İnanır Bazı	6	38	4	
İbadetleri	12,5	79,2	8,3	48
Yapar	42,9	48,7	50,0	48,0
Sadece	4	36	4	
İnanır	9,1	81,8	9,1	44
	28,6	46,2	50,0	44,0
İnanmaz	3			
	100,0			3
	21,4			3,0
Toplam	14	78	8	100
	14,0	78,0	8,0	100,0

3.20. Din Bağının Tanımı İle Alkolü Bırakmanın Sebepleri

Din bağının tanımı ile alkolü bırakma sebepleri arasında bir ilişki olduğunu düşünmekteyiz. Onun için hipotezimizi şöyle oluşturduk; “Din bağının tanımı ile alkolü bırakma sebepleri arasında bir ilişki vardır”. Tablo 3.20’de görüldüğü gibi, tablonun χ^2 değerine göre din bağının tanımı ile alkolü bırakma sebepleri arasında bir ilişki bulunmuştur. Buna göre anlamlılık düzeyi, $0.0145 < 0,05$ ’tir. χ^2 değerine göre aralarındaki ilişki şöyledir;

İnanıp ibadetlerini yapanların %20’si sağlık, %40’ı aile, %20’si din, %20’si iş ve sosyal çevrenin etkisiyle ; İnanıp bazı ibadetleri yapanların % 29.2’si sağlık, %16.7’si ailevi,

%8.3'ü ekonomik, %16.7'si dini sebep, %12.5'i iş ve sosyal çevrenin etkisiyle ve %16.7'si başka sebeplerden; Sadece inananların %47.7'si sağlık, %34.1'i ailevi, %4.5'i ekonomik, %24.5'i dini, %9.1'i iş ve sosyal çevrenin etkisiyle; İnanmayanların %33.3'ü ailevi ve %66.7'si başka sebeplerden alkolü bırakmak istemişlerdir.

Tablo 3.20 Din Bağının Tanımı İle Alkolü Bırakma Sebepleri

	Sağlık	Aile	Ekonomik Sebep	Dini Sebep	İş ve Sosyal Çevre	Diğer	Toplam
İnanır	1	2		1	1		
İbadetlerini	20,0	40,0		20,0	20,0		5
Yapar	2,8	7,7		9,1	9,1		5,0
İnanır Bazı	14	8	4	8	6	8	
İbadetleri	29,2	16,7	8,3	16,7	12,5	16,7	48
Yapar	38,9	30,8	66,7	72,7	54,5	80,0	48,0
Sadece	21	15	2	24,5	4		
İnanır	47,7	34,1	4,5	18,2	9,1		44
	58,3	57,7	33,3		36,4		44,0
İnanmaz		1				2	
		33,3				66,7	3
		3,8				20	3,0
Toplam	36	26	6	11	11	10	100
	36,0	26,0	6,0	11,0	11,0	10,0	100,0

$$\chi^2=29.33$$

$$DF=15$$

$$0.015 < 0.05$$

3.21. Din Bağının Tanımı İle Alkol Bağımlılığından Sonra İbadetlerde Azalma Olup Olmadığı

Din bağının tanımı ile alkol bağımlılığından sonra ibadetlerde azalma olup olmadığı arasında bir ilişkinin olduğunu düşünüyoruz. Çünkü, inanç ile alkol bir arada olmaz. Din alkole mani olduğu gibi alkolde dini hayata manidir. Bunun için biz bu iki değişken arasında bir ilişki olduğuna inanıyoruz. Ve bu konu hakkındaki hipotezimizi de “Din bağının tanımı ile alkol bağımlılığından sonra ibadetlerde azalma olup olmadığı arasında bir ilişki vardır” şeklinde kurduk.

Tablo 3.21.'de görüldüğü gibi, bu hipotezimiz doğrulanmış bulunuyor. Tablonun χ^2 değerine göre anlamlılık $0.0218 < 0.05$ olduğundan din bağı tanımı ile alkol bağımlılığından sonra ibadetlerde bir azalma olup olmadığı arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre bu ilişki şöyledir;

İnanıp ibadet yapanların %100'ü ibadetlerde azalma olduğuna; inanıp bazı ibadetleri yapanların %81.3'ü ibadetlerde azalma olduğunu, %36.4'ü ibadetlerde azalma olmadığını; %2.3'nün cevap vermediği; inanmayanların %100'ünün ibadetlerde azalma olmadığını belirttikleri görülmüştür.

Tablo 3.21 Din Bağının Tanımı İle Alkol Bağımlılığından Sonra İbadetlerde Azalma Olup Olmadığı

AZALMA	Evet	Hayır	C. Yok	Toplam
İnanır	5			5
İbadetlerini	100,0			
Yapar	7,0			5,0
İnanır Bazı	39	9		48
İbadetleri	81,3	18,8		
Yapar	54,9	32,1		48,0
Sadece	27	16	1	44
İnanır	61,4	36,4	2,3	
	38,0	57,1	100,0	44,0
İnanmaz		3		3
		100,0		
		10,7		3,0
Toplam	71	28	1	100
	71,0	28,0	1,0	100,0

Anlamlılık düzeyi 0,0218

3.22. Din Bağının Tanımı İle Alkolü Bırakmak İçin Dua Ve Yardım Almak

Din bağının tanımı ile alkolü bırakmak için dua ve yardım almak arasında anlamlı bir ilişkinin olduğuna inanıyoruz. Çünkü din bağının tanımı değişkeni kişinin dini inanç ve yaşantısının tanımı olarak değerlendiriyoruz. Onun için din ile her hangi bir şekilde bir

bağı olan kimselerin problem ve sıkıntılarında kurtulmak için kendileri bizzat veya bir büyüğünü vesile kılarak ve probleminden kurtulması için dua ederler. Şu da bir sosyolojik gerçektir ki, her dinin mümini büyüklerinden kendilerine dua etmelerini isterler. Bu açıdan din bağı değişkeni ile alkolü bırakmak için dua ve dini yardım alma arasında bir ilişki olduğuna inanıyor ve bu husustaki hipotezimizi şu şekilde kuruyoruz; “ Din bağının tanımı ile alkolü bırakmak için dua ve yardım almak arasında anlamlı bir ilişki vardır”.

Tablo 3.22’de görüldüğü gibi din bağının tanımı ile alkolü bırakmak için dua ve yardım almak arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişkinin olduğunu görmekteyiz. Bu ilişki şöyledir;

İnanıp ibadetlerini yapanların %100’ü herhangi bir dua ve yardım almamışlardır. İnanıp ve bazı ibadetleri yapanların %4.2’si cami imamına, %4.2’si cemevi dedesine, %8.3’ü Tarikat şeyhine, %10.4’ü Cinci, Muskacı, Medyuma gidip dua ve yardım almışlardır. %72.9’ü cevap vermemiştir.

Sadece inananların %15.9’u Cami İmamına, %4.5’i Tarikat Şeyhine, %6.8’i Cinci Muskacı, Medyuma gidip dua ve yardım almışlardır. Cevap vermeyenler %72.7’dir. İnanmayanların 100’ü Müftüye gidip dua ve yardım almıştır. Cevap vermeyenler %66.7’dir.

Tablo 3.22 Din Bağının Tanımı İle Alkolü Bırakmak İçin Dua ve Yardım Almak

DUA VE YARDIM	Müftü	Cami İmamı	Cem evi Dedesi	Tarikat Şeyhi	Cinci Muskacı Medyum	C. Yok	Toplam
İnanır İbadetlerini Yapar						5 100,0 6,8	5 5,00
İnanır bazı İbadetleri Yapar		2 4,2 22,2	2 4,2 100,0	4 8,3 66,7	5 10,4 62,5	33 72,9 47,3	48 48,0
Sadece İnanır		7 15,9 77,8		2 4,5 33,3	3 6,8 37,5	32 72,7 43,2	44 44,0
İnanmaz	1 33,3 100,0					2 66,7 2,7	3 3,0
Toplam	1 1,0	9 9,0	2 2,0	6 6,0	8 8,0	74 74,0	100 100,0

Anlamlılık düzeyi 0,00027 < 0,001

3.23. Din Bağının Tanımı İle Alkolün Dindeki Yeri

Din bağının tanımı ile alkolün dindeki yeri arasında anlamlı bir ilişkin olduğuna inanıyoruz. Bu konudaki hipotezimiz de şöyledir: “Din bağının tanımı ile alkolün dindeki yeri arasında bir ilişki vardır”.

Tablo 3.23'te de görüldüğü gibi din bağının tanımı ile alkolün dindeki yeri arasında χ^2 değerine göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur. göre bulunan ilişki şöyledir:

İnanıp ibadetlerini yapanların %80'i alkolün dindeki yeri haramdır içilmez demiştir. %20'si cevap vermemiştir. İnanır ve bazı ibadetlerini yapanların %10.4'ü sarhoş olmayacak kadar alkol almak sakıncalı değildir, %83.3'ü haramdır, içilmez, %6.3'ü din ile bir ilgisi yoktur cevabını vermişlerdir. Sadece inananların %15.7'si sarhoş

olmayacak kadar alkol almak sakıncalı değildir, %70.5'i haramdır, içilmez, %2.3'ü ince alkol alınabilir, %9.1'i din ile bir ilgisi yoktur şeklinde cevap vermişlerdir. %2.3'ü cevap vermemiştir. İnanmayanların %33.3'ü sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir ve %33.3'ü cevap vermemiştir.

Tablo 3.23. Din Bağının Tanımı İle Alkolün Dindeki Yeri

Alkolün Dindeki Yeri	Azı sakıncalı Değildir	Haramdır İçilmez	Dince alkol Alınabilir	Din ile bir İlgisi		Toplam
				Yoktur	C. Yok	
İnanır İbadetlerini yapar		4 80,0 5,3			1 20,0 33,3	5 5,0
İnanır bazı İbadetlerini Yapar	5 10,4 38,5	40 83,3 53,3		3 6,3 37,5		48 48,0
Sadece İnanır	7 15,9 53,8	31 70,5 41,3	1 2,3 100,0	4 9,1 50,0	1 2,3 33,3	44 44,0
İnanmaz	1 33,3 7,7				1 33,3 33,3	3 3,0
Toplam	13 13,0	75 75	1 1	8 8,0	3 3,0	100 100,0

4. SONUÇ

Bu çalışma İstanbul'daki hastanelerde yatan alkol bağımlısı hastaların Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi AMATEM Bölümüne başvuran ve en az bir psikiyatri uzmanı tarafından DSM IV tanı ve kriterlerine göre alkol bağımlılığı tanısı alan 100 hasta örneklem olarak alınmıştır.

Araştırma 100 kişi ile yapılmıştır. 97'si erkek, 3'ü kadındır. Bu oran beklenen bir olgudur. Hastalarımızın yakın akrabaları arasında 2 kişinin annesi ,3 kişinin eşi alkol kullanmaktadır. Buda kadınlarımız arasında alkol alışkanlığının artma eylemini göstermektedir. Dünya sağlık örgütü en büyük alkol bağımlılığı yaş grubunu 30-39 olarak bildirmiştir. Bizim araştırmamızda bu testi doğrulamaktadır. % 42 ile 31-40 yaş grubu .

Hastalarımızın eğitim düzeyleri içerisinde İlkokul mezunları en yüksek payı oluşturmaktadır % 39. Hastalarımızın % 43' ü çalışmamaktadır. Bunların % 47'si alkolden kaynaklanmaktadır. Hastalarımızın medeni durumu, % 67 evlidir. Evlilik şekli % 39 ile anlaşarak , % 38 görücü, % 11 flört ve % 8 kaçırarak evlenmişlerdir. Hastalarımızın % 4'ü ayrı yaşamakta, bunların %50'si alkolden sebebidir. Boşanmaların sebebi de % 60 ile, alkol sebeptir. Hastalarımızın % 55'i 4-5-6 çocuklu ailelerden oluşmaktadır. Kardeş sayısı ise 1-3 kardeşle %34 ile birinci sırada yer almaktadırlar. Anne babanın eğitim düzeylerinde babaların eğitim düzeyleri annelere göre daha yüksektir.

Hastalarımızın % 43'ü Marmara doğumludur. Yerleşim yerlerine göre doğum %37 ile köy, %27 ilçe, % 25 B. Şehir ve % 17 de şehirlerde doğmuştur.

Hastalarımızın büyük bir kısmı inandığını belirtmiştir. Kader konusunda % 74'ü kadere imanı ve % 90'lık bir oranla da ahirete inandığını belirtmişlerdir. İbadet durumları ise %3'ü inanıyor ve dini ibadetlerini yerine getiriyor, %48'i inanıyor ve bazı ibadetleri yerine getiriyor. %46'sı ise sadece inanıyor, %3'ü inanmıyor. Hastalarımızın %73'ü

alkol bağımlılığından sonra ibadetlerinde azalma olduğunu belirtmiştir. Hastalarımız alkol bağımlılığından önce % 14'ü ibadet yapmadığını, % 17'si beş vakit namaz kıldığını, geri kalan % 69'luk kesim ise Bayram, Cuma namazı ve Ramazan orucu tuttuklarını ifade etmişlerdir. Alkol bağımlılığından sonra beş vakit namaz kılan yoktur %57'si bir kesim ise namazın dışındaki diğer ibadetleri yapmaktadır. Bu da alkolün dini hayatta ibadete mani olduğunu ortaya koymaktadır.

Anne babaların ibadet durumu ise anneler babalar dan daha dindardır. %59'a karşı %45 bütün ibadetleri yapmaktadır. Annelerin % 9'u inanır ibadet yapmaz, babaların %11'i inanır ibadet yapmaz.

Alkol bağımlılığı aile dini inançlar arasında ters orantılı bir ilişki olduğu açıktır. Erkeklerin ibadet durumu kadınlara göre daha düşük , kadınların alkol almaları ise daha düşüktür.

Hastalarımızın büyük bir çoğunluğu dini eğitim görmemiştir. Hastalarımızın %75'i alkolün haran olduğunu belirtmişler, bu da yukarıdaki inanç durumu ile örtüşmektedir.

Hastalarımızın büyük çoğunluğu (%62) alkolü arkadaşlarla kullandığını belirtmişlerdir. Alkolü sürekli olarak kullanma yaşı gençlik yaşıdır. %50 15-19, %30 20-25 yaş grubudur. Alkollülerde suç %28 pay ile trafik kazası birinci sırada yer almaktadır. En çok sıkıntılı anlarında alkol kullanmışlardır %38, ailede alkol kullananlar içerisinde %15 kardeş, %10 baba ilk sırada gelmektedir. Alkol bağımlılığında %32 ile baba birinci sıradadır. %96'sı sigara içmekte, %50'si 16 yaşından önce sigara kullanmıştır. Alkolü bırakmanın sebebinde birinci sırada sağlık gelmektedir %36. Dini sebep ise %11'dir.

Bağımsız değişken olarak demografik veriler, dini inanç ve tavırlarla ilgili bağımlı değişkenler ve alkol alma düzeyleri ile ilgili bağımlı değişkenler değerlendirilmiştir. Buna göre bağımlılığı etkileyen faktörler arasında şu sonuçlar elde edilmiştir:

Eğitim ile ilgili alkol kimlerle kullandığı, eğitim ile ilk başlama sebebi, eğitim ile uyuşturucu kullanımı, eğitim ile din bağının tanımı, eğitim ile alkol bağımlılığından

sonra dini ibadetlerde azalma, eğitim ile alkol bağımlılığından kurtulmak için dini yardım ve dua alma, medeni durum ile din bağının tanımı, aile tipi ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı, aile tipi ile alkolü bırakma sebepleri, aile tipi ile alkolden sonra dini ibadetlerde azalma arasında istatistiki manada 0.05 güvenlik düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilememiştir. Dolayısıyla konu ile ilgili hipotezlerimiz yanlışlanmış bulunmaktadır.

Buna karşın, medeni durum ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı, aile tipi ile alkolden kurtulmak için dini şahsiyetlerden dua ve yardım almak, çalışma ile alkole başlama sebepleri arasında bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile uyuşturucu kullanımı, din bağının tanımı, alkolü bırakmak için dinin emirlerine yer vermek ile uyuşturucu kullanımı, din bağının tanımı, alkolü bırakmak için dini şahsiyetlerden dua ve yardım alma ve alkolün dindeki yeri arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine din bağının tanımı ile uyuşturucu kullanımı, alkolü bırakma sebepleri, alkol bağımlılığından sonra dini ibadetlerde azalma, alkolü bırakmak için dini şahsiyetlerden dua ve yardım alma ve alkolün dindeki yeri arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Alkol insanlık tarihi kadar eskidir. Bütün dinler alkollü içkileri yasaklamışlardır. Dini hayattan uzaklaştıkça alkol problemi de artmıştır. Alkolden kurtulmak için, çeşitli kanunlar çıkarılmış, cezalar verilmiştir, alkol engellenememiştir.

Medeni durum ile alkolü ilk defa kimlerle kullandığı; buradaki ilişkiye göre deneklerimizin bekar olanların %21.4'ü alkolü tek başına, %14.3'ü ailesi ile, %57.1'i özel arkadaşlarıyla, %7.1'i iş arkadaşlarıyla, evlilerin %14.7'si tek başına, %8.8'i ailesiyle, %47.1'i özel arkadaşlarıyla, %16.2'si iş arkadaşlarıyla, %18.8'i düğünlerde, ayrı yaşayanların %66.7'si tek başına, %33.3'ü düğünlerde, boşanmışların %7.7'si tek başına, %23.1'i aileleriyle, %53.8'i özel arkadaşlarıyla, %7.7'si iş arkadaşlarıyla ve düğünlerde, ayrı yaşayanların %100'ü arkadaşlarıyla alkolü ilk kez arkadaşlarıyla kullanmışlardır. X^2 değeri $p= 0.0019 < 0,05$ 'dir.

Medeni durumu ile alkolün dindeki yeri arasındaki X^2 değeri arasında bir ilişki bulunmuştur. $p= 0.00 < 0,05$ 'dir. Bulunan istatistiki değerler ise şöyledir: Bekarların %14.3'ü sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir, %64.4'ü haramdır içilmez, %21.4'ü alkolün din ile bir ilgisi yoktur, evlilerin %14.7'si sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir, %76.5'i haramdır içilmez, %5.9'u alkolün dinle bir ilgisi yoktur, ayrı yaşayanların %33.4'ü haramdır içilmez, %33.3'ü din ile bir ilgisi yoktur, boşanmışların %7.7'si sarhoş olmayacak derecede alkol almak dince sakıncalı değildir, %84.6'sı haramdır içilmez, %7.7'si alkolün din ile bir ilgisi yoktur, yeniden evlenenlerin %100'ü alkol kullanmak dinen haramdır.

Aile tipi ile alkolü bırakmak için dua ve yardım almak arasındaki X^2 değerine göre bir ilişki mevcuttur. $P=0.061 < 0.05$.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer verenler ile uyuşturucu kullananlar arasında istatistiki anlamda şöyle bir ilişki bulunmuştur: $P=0.028 < 0.05$. Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermeyi fikirlerine çok uygun bulanların %36.4'ü uyuşturucu kullanmaktadır. %54.5'i kullanmamaktadır. Dinin emirlerini fikirlerine uygun bulanların %6.3'ü uyuşturucu kullanmaktadır. %82.5'i kullanmamaktadır. Kararsızların %18.2'si kullanmaktadır. %81.8'i kullanmamaktadır. Hayat ile ilgili kararları alırken dinin emirlerine yer vermeyi fikirlerine aykırı bulanların %21.4'ü uyuşturucu kullanmaktadır. %78.6'sı kullanmamaktadır. Fikirlerine çok aykırı bulanların ise %100'ü uyuşturucu kullanmaktadır.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile din bağının tanımı arasındaki ilişki X^2 değerine göre $P= 0.0001 < 0.05$ 'dir. Buna göre hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermeyi fikirlerine çok uygun bulanların %9.1'i inanıyor ve dinin gereklerini yerine getiriyor. %63.6'sı inanıyor ve bazı dini gerekleri yerine getiriyor. %27.3'ü sadece inanıyor. Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermeyi fikirlerine uygun bulanların %6.3'ü inanıyor ve dinin gereklerini yerine getiriyor. %49.2'si inanıyor ve bazı gerekleri yerine getiriyor. %44.4'ü sadece inanıyor. Kararsızların %36.4'ü inanıyor ve bazı ibadetleri yerine getiriyor. %63.6'sı sadece inanıyor. Fikirlerine aykırı bulanların %42.9'u inanıyor ve bazı ibadetleri yerine

getiriyor. %42.9'u sadece inanıyor. %14.3'ü inanmıyor. Fikirlerine çok aykırı bulanların %100'ü inanmıyor.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermek ile alkolü bırakmak için dua ve yardım almak arasında istatistiki anlamda bir ilişki bulunmuştur: $P= 0.0000 < 0.05$.

Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer verme ile alkolün dindeki yeri arasındaki ilişki şöyledir: Hayat ile ilgili kararlar alırken dinin emirlerine yer vermeyi fikirlerine çok uygun bulanların %9.1'i sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir, %90.9'u haramdır içilmez; fikirlerine uygun bulanların %11.1'i sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir, %77.8'i haramdır içilmez, %1.6'sı dince alkol alınabilir, %6.4'ü din ile bir ilgisi yoktur. Kararsızların %27.3'ü sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir. %63.6'sı haramdır içilmez. Fikirlerine aykırı bulanların %14.3'ü sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir, %64.3'ü haramdır içilmez, %21.4'ü din ile bir ilişkisi yoktur. $P= 0.0005 < 0.05$.

Din bağının tanımı ile uyuşturucu kullanımı arasında ilişki şöyledir: İnanıp ibadetlerini yapanların %20'si uyuşturucu kullanmaktadır. %80'i kullanmamaktadır. İnanıp bazı ibadetleri yapanların %12.5'i uyuşturucu kullanıyor, %79.2'si kullanmıyor. Sadece inananların %9.1'i kullanıyor, %81.8'i kullanmıyor. İnanmayanların %100 uyuşturucu kullanıyor. $P= 0.002 < 0.05$.

Din bağı ile alkolü bırakma sebebi arasında X^2 değerine göre istatistiki bir ilişki bulunmuştur: $P= 0.0145 < 0.05$.

Din bağının tanımı ile alkolden sonra ibadetlerde azalma olup-olmadığı arasındaki ilişki inanıp ibadetlerini yapanların %100'ü alkolden sonra ibadetlerinde azalma olduğunu, bazı ibadetleri yapanların %81.3'ü ibadetlerinde azalma olduğunu, %18.8'i herhangi bir azalma olmadığını belirtmiş, sadece inananların %61.4'ü ibadetlerinde azalma olmuş, %36.4'ü ibadetlerinde azalma olmamış, inanmayanların %100'ünde ibadetlerinde azalma olmamıştır. $P= 0.028 < 0.05$.

Din bağıının tanımı ile alkolü bırakmak için dua ve yardım almak arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olmuştur: $P= 0.00027 < 0.05$.

Din bağıının tanımı ile alkolün dindeki yeri arasında ilişki şöyle bulunmuştur: İnanıp ibadet yapanların %80'i alkol dinen haramdır içilmez demiştir. Bazı ibadetleri yapanların %10.4'ü sarhoş olmayacak kadar alkol almak dinen sakıncalı değildir demiştir. %83.3'ü haramdır içilmez, %6.3'ü din ile bir ilgisi yoktur demiştir. Sadece inananların %15.9'u dince alkol alınabilir demiştir. %70.5'i haramdır içilmez, %2.3'ü dince alkol alınabilir, %9.1'i din ile bir ilgisi yoktur demiştir. İnanmayanların %33.3'ü sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir demiştir. $P= 0.015 < 0.05$.

Bu çalışmada alkolün, alkol bağıımlıların dini hayatı üzerinde olumsuz etki yaptığını, alkol alımından sonra dini ibadetlerde azalmaya sebep olduğunu gördük.

Daha objektif sonuçlar elde etmek için bu gibi araştırmaların alkol bağıımlıları ile sınırlı tutmayı toplumun her kesiminden insanları dahil etmek gerekir. Bunun için alkol bağıımlıları ve aileleri, tesadüfi olarak sıradan insanlar, inanmadıklarını söyleyen insanlar ve de dini yaşantılarında hassas olan insanların demografik, sosyo-kültürel ve dini inanç ve tavırları içerecek bir çalışma yapıp karşılaştırmasını yapmak gerekir.

Böyle bir çalışma ile alkol bağıımlılarının dini algılama biçimlerini daha objektif olarak tespit etmiş oluruz.

5. KAYNAKLAR

5.1. Makaleler

ALTUNÇ, Vehbi, “ Sıvı Zehir”, Yeşilay Dergisi, Sayı 758, İstanbul, 1997.

ÇİVİ, Halil, “Uyuşturucu Madde Bağımlılığı Ve Gençlik” Zaman Gazetesi 1996.

DURAN, Hacı, “Biyopsiko-sosyal Açıdan Alkol ve Uyuşturucu”, Yeni Türkiye Dergisi, 1996.

ÖZDEN, Salih Yaşar, Zaman Gazetesi, 17 Mayıs 1997.

SAYGILI, Sefa, “Alkol ve Alkolizm”, Yeşilay Dergisi, Sayı 758, İstanbul, 1997.

5.2. Dergiler

Bilim Teknik Dergisi, Mayıs 1996.

Yeşilay Dergisi, Sayı 758, 1997.

5.3. Tezler

AYER, Ahmet, “Lise Çağındaki Öğrencilerde Saptanan Yaşam Olaylarının Alkol ve Madde İle İlişkisi”, Uzmanlık Tezi, İstanbul, 1997.

KARAMUSTAFALIOĞLU, K. Oğuz, “Alkol Bağımlılığı Etyolojisinde Yeni Bir Metod Arayışı” Uzmanlık Tezi, İstanbul, 1991.

- METAL, F. "Alkol, Uyuşturucu,Uyarıcı Maddeler ve Mücadelesi" İstanbul Üniv. İktisat Fak., Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1988.
- ÖZARDA, Şerif, "Kronik alkolizmde Sosyal Degradasyon" Uzmanlık Tezi, İstanbul , 1976.
- YAZMAN, Ümit, "Lise Gençliğinde Psikoaktif Madde Kullanımı", Uzmanlık Tezi, İstanbul, 1995.

5.4. Kitaplar

- AKGÜNDÜZ, Ahmet,"Belgele Gerçekleri Konuşuyor", Nil Yay., İzmir, 1991.
- ATABEK, Erdal, "İnsan ve Alkol" ,Kelebek Yayınları, İstanbul, 1997.
- BİLMEN, Ömer Nasuhi, "Fıkıhı İslamiye Kamusu" Bilmen Yayınları, İstanbul, 1968.
- ÇİFTER, İsmail, "Psikiyatri", Güneş Kırtasiye, Ankara, 1986.
- DOĞAN, Mehmet, "Sözlük", Yeni Şafak, İstanbul,1996.
- DURDU, Kenan, "Alkol ve Sigara", Şelale Yayınları, İstanbul, 1985.
- HALEBİ, İbrahim, "Multeka", Terceme Mustafa Uysal, Uysal Yayınları, Konya, 1982.
- İNCİL, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul,1995
- KARABEKİR, Kazım, "Paşaların Kavgası", Emre Yayınları, İstanbul, 1992.
- KUR'AN-I KERİM.

LARSON, “Uyuşturucuya Karşı Ümit Veren Araştırmalar”,
(Tercüme: H. Hüseyin Korkmaz).

MEYDAN LAROUSSE, Sabah Gazetesi.

ÖZYAZICI, Alparslan, “Alkollü İçkiler Sigara ve Diğerleri”, D.İ.B.Y. Ankara,
1997.

RENKLİ ANSİKLOPEDİK SÖZLÜK, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1992.

SONGAR, Ayhan, “Psikiyatri”, İstanbul, 1980.

TEVRAT, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1995.

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ, Maarif Yayınları , İstanbul, 1966.

WIELDMANN, E., “İslam Ansiklopedisi”, Maarif Yayınları, İstanbul, 1955.

YAZAR, Nuri, “Alkol, Uyuşturucu ve Sigara”, Alioğlu Yay., İst., 1998.

YAZICI, Mustafa, “İçki Felaketi”, Emel Matbaacılık, Trabzon.

6. EKLER

Alkol Araştırma Anketi

I. BÖLÜM

Cinsiyetiniz
Erkek Kadın

1. Doğum tarihiniz

2. Eğitim düzeyiniz
A. Yok B. İlk C. Orta D. Lise E. Üniversite F. Lisans Üstü

3. Mesleğiniz

4. Çalışıyor musunuz?
Evet Hayır

5. Cevabınız hayır ise neden çalışmıyorsunuz?

A. İşsizlikten B. Hastalıktan C. Alkol bağımlılığından D. Diğer

6. Ne zamandan beri çalışmıyorsunuz? Yazınız.

7. Halen yapmakta olduğunuz iş veya mesleğiniz.

8. Medeni durumunuz.
A. Bekar B. Evli C. Ayrı yaşıyor B. Boşanmış E. Dul F. Yeniden evlenmiş

9. Evliyseniz evliliğiniz ne şekilde olmuştur.
A. Görücü usulü B. Anlaşarak C. Kaçırarak D. Flört

10. Ayrı yaşıyor iseniz ayrı yaşamanızın nedeni;
A. Geçimsizlik B. Ekonomik sebep C. Hastalık D. Alkol bağımlılığı

11. Boşanmışsanız boşanmanızın sebepleri
A. Geçimsizlik B. Ekonomik sebep C. Hastalık D. Alkol bağımlılığı

12. Aile tipiniz
A. Eş ve çocuklardan oluşan aile tipi B. Aile büyükleri ile beraber oluşan aile tipi

13. Siz dahil ailenizde yaşayan kişi sayısı
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8 ve daha fazla

14. Kaç kardeşiniz?
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8 ve daha fazla

15. Babanızın eğitim durumu
A. Yok B. İlk C. Orta D. Lise E. Üniversite F. Lisans Üstü

16. Annenizin eğitim durumu

A.Yok B. İlk C.Orta D.Lise E.Üniversite F.Lisans Üstü

17. Ailenizde sizden başka çalışan varmı?

A. Anne B.Baba C.Eş D.Kardeş veya kardeşler E.Çocuk veya çocuklar

18.Ailenin ekonomik durumuna katkınız varmı?

Evet Hayır

19.Varsa son bir yıllık aylık ortalama geliriniz kaç TL'dir?

20.Doğum yerinizi belirtiniz.

.....ili, ...ilçesi, ...kasabası, ...köyü

21.Son bir yıldan beri ikamet ettiğiniz yeri belirtiniz

.....ili, ...ilçesi, ...kasabası, ...köyü

II.BÖLÜM

1.Olgun bir hayat felsefesine sahip olabilmek için dini inançlar şarttır.

A. Fikrime çok uygun B.Fikrime uygun C.Kararsızım D.Fikrime aykırı E.Fikrime çok aykırı

1. Kuvvetli dini inançlar olmadan da insan iyi bir hayat yaşaya bilir.

A. Fikrime çok uygun B.Fikrime uygun C.Kararsızım D.Fikrime aykırı E.Fikrime çok aykırı

1. Kadere inanırım.

A. Fikrime çok uygun B.Fikrime uygun C.Kararsızım D.Fikrime aykırı E.Fikrime çok aykırı

1. Ahirete inanırım.

A. Fikrime çok uygun B.Fikrime uygun C.Kararsızım D.Fikrime aykırı E.Fikrime çok aykırı

1. Hayatınızile ilgili kararlar alırken din,i emirlerine yer vermek .

A. Fikrime çok uygun B.Fikrime uygun C.Kararsızım D.Fikrime aykırı E.Fikrime çok aykırı

1. Din ile bağınızı aşağıdakilerden birine göre nasıl tanımlarsınız?

A.İnanırım ve dinin gereklerini yerine getiririm B. İnanırım ve bazı dini gerekleri yerine getiririm

C.Sadece inanırım D.İnanmıyorum

2. Alkol alışkanlığı kazanmadan önce ve alkol alışkanlığı kazandıktan sonraki hayatınızı karşılaştırdığınızda dini ibadetlerinizde bir azalma oldu mu?

Evet Hayır

8,9,10 ve 11. Sorularda birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.

3. Alkol kullanmadan önce yaptığınız dini ibadetler.

A. Sadece Bayram Namazlarını kılardım B. Sadece Cuma namazlarını kılardım C. Vakit namazlarını kılardım. D. Oruç tutardım E. İbadet yapmazdım

9. Alkol alışkanlığınız sırasında aşağıdakilerden hangisini yapardınız.

A. Cuma Namazlarını kılardım B. Bayram Namazlarını kılardım. C. Oruç tutardım D. Ramazanda Alkol kullanmazdım E. İbadet yapmazdım.

10. Babanız aşağıdakilerden hangisini yapar?

A. Dine inanır gereklerini yerine getirmez. B. Ramazanda oruç tutar
C. Cuma ve Bayram namazlarını kılar D. Bütün dini ibadetlerini yapar E. İnanmaz ibadet yapmaz

11. Anneniz aşağıdakilerden hangisini yapar?

A. Dine inanır gereklerini yerine getirmez B. Ramazanda oruç tutar C. Namaz kılar
D. Bütün ibadetlerini yapar E. İnanmaz ve ibadet yapmaz

12. Ailede yeterli dini eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?

Evet Hayır

13. Okulda yeterli dini eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?

Evet Hayır

14. Sosyal çevrede yeterli dini eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?

Evet Hayır

15. Alkolü bırakmak için sizce kutsal sayılan bir yere gidip dua ettiniz mi?

Yazınız veya verilen örneklerden birini işaretleyiniz.

Örneğin; Cami, kilise, cemevi, dergah, yadır, ziyaret, vs.

16. Alkolü bırakmak için aşağıdakilerden birisine gidip dua ve yardım aldınız mı?

A. Müftü B. Cami İmamı C. Cemevi dedesi D. Tarikat şeyhi
E. Kilise Papazı F. Cinci, muskacı, medyum

17. Sizce alkolün dindeki yeri nedir?

A. Sarhoş olmayacak kadar alkol almak dince sakıncalı değildir.
B. Alkol almak dince yasaklanmıştır, haramdır, içilmez.
C. Dinde de alkol alınabilir.
D. Alkolün dinle bir ilgisi yoktur.

III. BÖLÜM

1. Alkölü ilk defa kimlerle kullandınız?

- A. Tek başıma B. Ailemle C. Özel arkadaşlarımla D. İş arkadaşlarımla E. Düğünde F. Diğer

1. Alkölü sürekli olarak kaç yaşında kullandınız?

- A. 15-19 B. 20-25 C. 26-30 D. 31-35 E. 36-40
F. 41 ve yukarısı

2. Aşağıdakilerden herhangi biri alkollü iken başınıza geldi mi?

- A. Trafik kazası B. Tutuklanma C. Kavga D. Yaralanma E. Hepsi
F. Başka

4. Alkolün etkisinde olmadan aşağıdakilerden biri başınıza geldi mi

- A. Trafik kazası B. Tutuklanma C. Kavga
D. Yaralanma E. Hepsi F. Başka

5. Alkole ilk başladığınızda sizi bu alışkanlığa iten sebep neydi?

- A. Çok üzüntülü idim B. Çok sevinçli idim C. Ailevi problemim vardı
D. parasal problemim vardı E. İşsizdim F. Başka

6. Hangi durumlarda daha çok alkol kullanırsınız?

- A. Arkadaşlarla bir araya geldiğimde B. Özel günlerde
C. Sıkıntıya Düştüğümde D. Düğünlerde
E. Yılbaşı Gecelerinde F. Kutlama günlerinde
G. Hepsi H. Başka

7. Ailenizde alkol kullanan var mı? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- A. Anne B. Baba C. Kardeş
D. Eş F. Yakın Akraba G. Hepsi H. Hiçbiri

8. Ailenizde alkol bağımlısı var mı?

- A. Anne B. Baba C. Kardeş
D. Eş F. Yakın Akraba G. Hepsi H. Hiçbiri

1. Altı ayda fazla yurt dışında kaldınız mı?

Evet Hayır

10. Kaldıysanız hangi ülkede ve niçin?

- A. ....öğrenci olarak B. ....turist olarak
C. .... ticaret için D. .... işçi olarak
E. .... görevli olarak F. Başka .....

11. Alkolden başka uyuşturucu (esrar, eroin, hap vs.) kullandınız mı?

Evet Hayır

12. Sigara kullanıyor musunuz?

Evet Hayır

13. Kullanıyorsanız kaç yaşında kullandınız?

14. Sigaraya alkolden önce mi başladınız?

Evet Hayır

15. Alkol bırakmaya karar vermede hangi etmenler rol oynadı?

A. Sağlık B. Aile C. Ekonomik sebep
D. Dini sebep E. İş ve sosyal çevre F. Başka

7. ÖZGEÇMİŞ

YUSUF ARSLAN , 01.01.1964 yılında Adıyaman'ın Besni ilçesi Yalangoz köyünde doğmuştur. İlk tahsilini köyünde Orta ve Lise tahsilini Adıyaman'da , Yüksek tahsilini ise Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde tamamlamıştır. 1995-1996 öğrenim yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek lisans öğrenimine başlamıştır.

Evli ve üç çocuk babası olan ARSLAN halen İstanbul'da bir kamu kurumunda Devlet memuru olarak görev yapmaktadır.

